

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Jan Irenej Žibert

**Značilnosti osamljenosti pri stanovalcih
v domovih starejših občanov**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2020

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Jan Irenej Žibert

**Značilnosti osamljenosti pri stanovalcih
v domovih starejših občanov**

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Jana Mali

Ljubljana, 2020

ZAHVALA

Sprva bi se rad zahvalil družini, ki mi je stala ob strani tekom celotnega časa študija na prvi stopnji na Fakulteti za socialno delo. Zahvalil bi se tudi Fakulteti za socialno delo, da mi je omogočila dve študijski izmenjavi v tujini tekom študija na prvi stopnji, ki sta me nadgradili, tako strokovno kot osebnostno. Zahvalil bi se tudi mentorici,izr. prof. dr. Jani Mali, za vse nasvete in bdenje nad mojim diplomskim delom. Zahvala gre tudi vsem socialnim delavcem, ki so sodelovali pri intervjujih za moje diplomsko delo. Hvala tudi vsem ostalim, ki niso omenjeni, pa so bili del moje poti tekom študija.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Jan Irenej Žibert

Naslov: Značilnosti osamljenosti pri stanovalcih v domovih starejših občanov

Kraj: Ljubljana

Leto: 2020

Število strani: 98

Število tabel: 1

Število prilog: 4

Mentorica: izr. prof. dr. Jana Mali

Značilnosti osamljenosti pri stanovalcih v domovih starejših občanov **Povzetek diplomskega dela**

Človek je biološko in psihološko bitje, a tudi socialno, zato težko živi sam. Občutek osamljenosti je zato v starosti povezan z izgubo bližnjih oseb in redkejšimi socialnimi stiki. Z raziskavo sem želel ugotoviti, kako se prepozna osamljenost pri stanovalcih doma, kakšno je razumevanje osamljenosti stanovalcev pri socialnih delavkah, katere metode socialnega dela uporabljajo za preprečevanje in preseganje osamljenosti stanovalcev vsi sodelujoči v procesu pomoči, kako ostali zaposleni prepoznavajo osamljenost stanovalcev ter kako v danih primerih ravna, kako lahko stanovalci sami pripomorejo k preprečevanju in odpravljanju osamljenosti in katere so možnosti vpliva na zmanjšanje osamljenosti pri stanovalcih. Moja raziskava je kvalitativna, za samo raziskavo sem zbral podatke s pomočjo polstrukturiranega oziroma polstandardiziranega intervjuja, same intervjuje pa sem opravil s socialnimi delavci, zaposlenimi v domovih za stare. Z raziskavo sem ugotovil, da se kot glavni znak osamljenosti pri stanovalcih kaže njihov umik iz družbe. Pri tem je pojav osamljenosti v starosti nasploh najbolj povezan s pojavom zdravstvenih težav in/ali krčenjem socialne mreže pri posamezniku, kar lahko vodi do socialne in zdravstvene izolacije posameznika. Ob poslabšanju zdravstvenega stanja stanovalci namreč težje navezujejo stike z ljudmi, saj to zahteva energijo ter predstavlja napor. Poleg tega se (lahko) v starosti pojavijo nekateri dogodki, ki lahko osebo še kako zaznamujejo in ji lahko povzročajo občutke osamljenosti. Ti dogodki so na primer smrt partnerja, smrt prijateljev in drugo. Poleg naštetega lahko sam prihod v dom predstavlja veliko življenjsko prelomnico v življenju posameznikov. Ključen prvi korak ob zaznavi osamljenosti pri stanovalcih je pogovor s stanovalcem. Stanovalce se povabi k sodelovanju pri aktivnostih v domu, ključna je njihova samoiniciativnost. Eno izmed najbolj pozitivnih strani kolektivnega bivanja predstavlja druženje, ki je lahko ključno pri zmanjševanju osamljenosti pri posameznikih. Pomemben del pri zaznavi ter kasneje preprečevanju osamljenosti pri stanovalcih imajo socialni delavci, ostali zaposleni in sorodniki ter tudi prostovoljci. Slednje se sicer aktivira na željo stanovalca. Moj predlog je, da bi morali v prihodnje spremeniti in prilagoditi normativ, ki se tiče števila zaposlenih socialnih delavcev v domovih za stare. Poleg tega bi predlagal tudi več skupin za samopomoč v domovih za stare in njihovo bolj pogosto aktivnost. Kot zadnje predlagam preverjanje osamljenosti pri stanovalcih s pomočjo anketnega vprašalnika enkrat mesečno.

Ključne besede: Osamljenost, institucionalno varstvo, socialna omrežja, socialno delo, stari ljudje

The characteristics of loneliness among residents in old people's homes

Graduation Thesis Abstract

People are, apart from biological and psychological, also social beings, so they can hardly live just on their own. Loneliness in later life is connected with loss of people, that are close to them and so their social network(s) usually gets smaller. The purpose of my graduation Thesis is to examine, how loneliness is seen at older people, living in institutional care, how is understanding of loneliness among older people seen by social workers, employed in homes for older people, which methods of social work do social workers and others use in the process of help to prevent and overcome loneliness among older people, how other employees in home for older people are noticing and dealing with loneliness, which appears among older people in home for older people, what older people can do themselves to prevent to feeling lonely and which are options to choose from, when loneliness appears. My research is qualitative, for which I choose to collect data with half structured interviews. I did my interviews with social workers, employed in homes for older people in Slovenia. With my graduation thesis, I acknowledge that getting away from social interaction is the main symbol, that shows loneliness. Loneliness usually appears after health problem(s) and/or when social network(s) is getting smaller. That can lead older people to social and health isolation. When health status of older person is getting worse, older people normally find it more difficult to get into interactions with others, it also takes more energy to do that. Apart from this, older people can also lose people from their social network(s), for example, because of death(s) of their friends, or partner. The main step towards overcoming loneliness among older people by employees, specially social workers, is to talk with them. Older people are welcomed into institutional activities, but there is really important their selfinitiative, will to participate in those activities. The main advance of living in institutional care is plenty of chances for socialising inside institution with other older people, which can be crucial at lowering loneliness. Important part at recognizing loneliness is led by social workers, other employees, relatives, and also volunteers. But it is important to adress, that volunteers are only included in case older people want them to be added. My suggestion is to raise norms for the number of employed social workers in homes for older people. I would also like to suggest more self-help groups, which would be organized more frequently. At last, I suggest to carry out a survey about loneliness among older people in homes for older people once a month.

Key words: Loneliness, institutional care, social networks, social work, older people

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1. Osamljenost v starosti	1
1.2. Dolgotrajna oskrba	3
1.3. Institucionalna oskrba starih ljudi	5
1.4. Socialno delo v domovih za stare	9
2. RAZISKOVALNI PROBLEM	13
2.1. Raziskovalni problem	13
2.2. Raziskovalna vprašanja	14
3. METODOLOGIJA	15
3.1. Vrsta raziskave	15
3.2. Merski instrument	15
3.3. Opredelitev enot raziskovanja	16
3.4. Zbiranje podatkov	16
3.5. Obdelava podatkov	17
4. REZULTATI	18
4.1. Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih	18
4.2. Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih	19
4.3. Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih	21
4.4. Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev	23
4.5. Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti	25
4.6. Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih	26
5. RAZPRAVA	29
6. SKLEPI	33
7. PREDLOGI	35
8. VIRI IN LITERATURA	36
9. PRILOGE	39
9.1. Smernice za intervju	39
9.2. Transkripcija intervjujev	40
9.3. Odprto kodiranje	68
9.4. Osno kodiranje	91

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Primer odprtega kodiranja	17
---	----

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Osamljenost v starosti

Mali (2002, str. 318) navaja Wood (1986), ki pravi, da osamljenost velja za eno izmed najbolj tipičnih človeških lastnosti, in to ne le zato, ker kaže na odsotnost medčloveških vezi, pač pa ker nas tudi opozarja, da je človek socialno bitje. Ramovš (2003, str. 189) temu pritrdi, ko pravi, da je človek po svojem bistvu družbeno bitje. Zanj so medčloveške povezave nekaj temeljnega. Potrebuje jih za preživetje, kakor na primer potrebuje hrano in zrak na telesnem področju. Ob tem poudari, da človek poleg površinskih odnosov čuti potrebo tudi po globlji povezanosti z nekaj ljudmi. Osamljenost je sicer pojav, vezan tako na družbo kot tudi na posameznika. Je del posameznika, ob tem pa vpliva tudi na njegovo osebnost, saj človek zaradi izoliranosti iz družbe ne more podeliti tega čustva z drugimi ljudmi. Poleg tega pa je osamljenost tudi čustvo, povezano z družbo, saj je posameznik del družbe, a obenem tudi izoliran iz nje zaradi osamljenosti (Mali, 2002, str. 319).

»Občutek osamljenosti je v starosti lahko povezan z izgubo bližnjih oseb in redkejšimi socialnimi stiki. Na to vpliva dejstvo, da službene obveznosti ponavadi ni več, tudi drugih socialnih obveznosti je tako lahko posledično manj. Ob tem pa je potrebno povedati, da osamljenost ni vselej odvisna le od pomanjkanja neposrednih stikov, ki jih lahko imamo z ljudmi. Človek se namreč lahko počuti osamljenega tudi kadar je v družbi in se kdaj morda ne čuti osamljenega, ko je sam. Tako lahko naletimo na posameznike, ki se, čeprav so obdani s prijatelji in znanci, počutijo grozovito osamele. Na drugi strani pa lahko tudi v domovih za stare ljudi srečamo posameznike, ki se ne družijo z drugimi stanovalci, pa kljub temu niso prav nič osamljeni. Zato je potrebno samo osamljenost razumeti kot subjektiven fenomen« (Mali, 2002, str. 319). Kristančič (2005, str. 117) meni, da osamljenost lahko vsebuje občutke, da so nas drugi ljudje zapustili oziroma zavrgli, čeprav v resnici lahko sploh ni tako. Kako gledajo na to, je odvisno od njihovih osebnih zaznav in kako oni sami ocenjujejo lastno osamljenost. Končna predstava o tem pa je pogosto rezultat prepada med njihovimi željami in dejanskim stanjem njihovih socialnih stikov v danem trenutku.

Za razumevanje vzrokov osamljenosti je pomembno razlikovati med pojmom osamljenost in osama. O sami osamljenosti govorimo v povezavi z doživljanjem samih socialnih odnosov, medtem ko pojem samota povezujemo z določenim objektivnim stanjem. Tu moramo potem še dodati, da subjektivni občutek osamljenosti ni neposredno odvisen od

stopnje osame, torej od količine stikov z drugimi ljudmi v določenem časovnem razdobju. Osamljen je človek, ki se tako počuti, ki pravi, da je osamljen, ne glede na število dnevnih ali tedenskih stikov z drugimi ljudmi. Ob tem pa se lahko počutimo osamljene tudi, če smo v določenem trenutku v množici ljudi (Požarnik, 1981, str. 134). Klevišar (1997, str. 152) ob tem dodaja, da se mora človek ob vseh izpuščajih vedno bolj učiti biti sam. Biti sam pa, kot že omenjeno, ni enako kot biti osamljen. Kdor zna biti sam, lahko odnose z drugimi ljudmi doživlja bolj kakovostno.

Družba osamljenost povezuje s staranjem. Sicer je res, da je osamljenost lahko del starosti in je lahko značilna za to obdobje, a potrebno je dodati, da se ne pojavlja le v tem, temveč v vseh življenjskih obdobjih. Stare ljudi morda prizadene toliko bolj, saj njihove dnevne dejavnosti niso več nujno povezane z vključevanjem v njihovo socialno okolje na način in v tolikšni meri, kot so bile v prejšnjih življenjskih obdobjih. Pri tem je potrebno poudariti, da je povezovanje osamljenosti s starostjo postalo priljubljeno pred desetletji. Danes pa vemo, da se osamljenost in osama, kot sem že zapisal, pojavljata v vseh življenjskih obdobjih, ne le v starosti (Mali, 2002, str. 319). Osamljenost v starosti je sicer lahko ena od tegob, s katero se lahko srečamo. Osamljeni stari ljudje lahko začnejo doživljati svoje izkušnje in bogato življenjsko preteklost kot nekaj praznega in ničvrednega. Zato lahko osamljenost, zaradi čustvene bolečine, primerjamo kar z bolečino in pomanjkanjem na fizičnem področju, torej telesno podhranjenostjo (Ramovš, 2003, str. 104). Veliko ljudi trpi prav zaradi tega, ker ne znajo biti sami, pa tudi, ker se mnogi z osamljenostjo soočijo šele v starosti, to pa lahko predstavlja zanje velik problem. Ljudi, ki so se čez leta naučili biti sami in ki so samostojni, kljub globokim intimnim stikom, ki jih imajo z drugimi ljudmi, ponavadi osamljenost prizadene v manjši meri ali pa jih sploh ne prizadene. Samota ni nujno vedno nekaj slabega, odvisno pa je, kako se z njo spopademo (Klevisar, 2009, str. 55).

Gibson (2000, str. 110) pravi, da je pri starih ljudeh glavni vzrok za osamljenost lahko žalost, ki se po navadi pojavi zaradi smrti partnerja, pojavi pa se lahko tudi ob morebitni ločitvi. Osamljenost je lahko poleg naštetega tudi posledica kroničnih bolezni. Pri tem Pentek (2001, str. 40-41) navaja tri motnje. Prve so motnje gibanja, ki starejšim ljudem preprečujejo, da bi bili dovolj gibljivi. Ob tem se seveda več časa zadržujejo le v določenem prostoru, manj je torej gibanja zunaj njihovega bivalnega prostora. Ob tem se lahko tudi zmanjša njihovo socialno okolje, saj je stika z drugimi ljudmi lahko posledično manj. Naslednja motnja so morebitne motnje vida in sluha. Le-te lahko zmanjšajo samostojnost in tudi neodvisnost oseb, ki se tako lahko znova gibljejo manj zunaj svojega bivalnega prostora. Zadnja izmed treh motenj pa je morebitna motnja govora, ki se lahko pojavi po ali ob kakšni bolezni, stari ljudje

se po tem več ne morejo izraziti na način kot pred tem. Tak je na primer primer ob možganski kapi. Tako je seveda tudi v tem primeru otežena komunikacija z ljudmi okoli njih.

Osamljenost lahko sicer po tujih avtorjih delimo tudi na čustveno in socialno odtujenost. Kot je bilo že omenjeno, lahko osamljenost najpogosteje najbolj prizadene prav stare ljudi, predvsem zaradi vedno ožje socialne mreže, kar lahko posledično tudi vodi do hujših zdravstvenih težav (Pettigrew in Roberts, 2008, str. 302). Pettigrew in Roberts (2008, str. 302) pri tem navajata Weiss (1973), ki razlikuje dve dimenziji osamljenosti. Prva se nanaša na nastanek osamljenosti zaradi čustvene odtujenosti in druga, ki pa jo povzroča sama socialna izolacija, ki se pojavi predvsem zaradi zožitve socialne mreže pri starem človeku. Nadalje se Pettigrew in Roberts (2008, str. 302) nanašata na Forbes (1996), ki pravi, da čustvena odtujenost pri tem vedno povzroča negativne občutke, medtem ko socialna odtujenost ne nujno. Obe komponenti skupaj pa torej tvorita osamljenost, ki je po definiciji negativno in neprijetno občutje.

»Ljudje smo torej radi v družbi drugih ljudi in težko prenašamo samoto. Stari ljudje so pogosto izločeni iz družbe. Razlogi za izločitev so bodisi njihov življenjski položaj, saj se otroci odselijo, razlog je lahko tudi upokojitev, kar jih izloči iz delovne enote, upade jim zanimanje za interese in hobije« (Pečjak, 2007, str. 76–77). »Tako je osamljenost posledica izgube prijateljev, dogodkov, na drugi strani pa imamo ljudi, ki so se odločili za življenje v osami in zavračajo stike« (Flaker idr., 2008, str. 306). »Osamljenost starih ljudi razlagata dve teoriji. Po prvi teoriji stare ljudi družba izolira, diskriminira in izključuje. Druga teorija pa govori o tem, da se stari ljudje sami umikajo iz družbenega življenja. Če pa združimo obe teoriji, lahko vidimo, da družba odklanja starega človeka, zato pa se ji ta izogiba« (Pečjak, 2007, str. 77). »V domovih za stare bi bilo tako potrebno krepiti povezovanje med stanovalci, omogočiti druženje stanovalcev« (Flaker idr., 2008, str. 309).

1.2. Dolgotrajna oskrba

Kidrič (2009, str. 56) dolgotrajno oskrbo opredeli kot: »vrsto storitev, ki se nudijo osebam z zmanjšano stopnjo funkcionalne – fizične ali kognitivne – zmožnosti. Te so lahko posledica kroničnih bolezni, starostne oslabelosti, mentalne prizadetosti ali drugih omejitev duševnega funkcioniranja in/ali kognitivne zmožnosti. Zaradi tega so te osebe odvisne od pomoči pri osnovnih dnevnih dejavnostih, kot so umivanje, oblačenje, hranjenje, vstajanje ali poganje in posedanje v posteljo ali v sedež, hoja in uporaba kopalnice. Te osebne storitve se

ponavadi nudijo skupaj s previjanjem, obravnavo bolečine, dajanjem zdravil, opazovanjem zdravstvenega stanja, preventivo, rehabilitacijo in paliativno oskrbo«. Ob tem bi dodal, da je za socialno delo ključno, da se v ospredje vendarle postavi samega posameznika in njegove potrebe, ne pa njegove diagnoze ali statusa. »Dolgotrajna oskrba v zadnjih letih zavzema vedno vidnejše mesto v okviru socialnih politik gospodarsko razvitih držav. Razlog za to je v naraščajočem deležu populacije, ki potrebuje pomoč v vsakdanjem življenju, zato je treba oblikovati sistem oskrbe za tiste, ki potrebujejo organizirano, kontinuirano in stalno podporo ter pomoč. Sistem naj bi izhajal iz potreb ljudi, jim bil prilagojen in naj bi omogočal, da ostanejo v svojem okolju« (Flaker idr., 2019, str. 23).

»Dolgotrajna oskrba je sodoben fenomen, saj prinaša veliko novost na ravni zagotavljanja socialne varnosti. Razlika se opazi predvsem v povsem drugačni paradigmi. Le ta presega stare načine organiziranja oskrbe, sam način pristopa k človekovi stiski, status uporabnikov ter bistvo procesov pomoči« (Flaker idr., 2008, str. 21). McCall (2001, str. 3) o dolgotrajni oskrbi na splošno pravi, da jo lahko opredelimo kot »kontinuum zdravstvenih in socialnih storitev, ki so razvite z namenom, da se zadovolji potrebe ljudi s kroničnimi težavami, katere vplivajo na njihove sposobnosti opravljanja vsakodnevnih aktivnosti.« V zadnjih desetletjih se je razvijala dolgotrajna oskrba, ki je usmerjena v skupnost in vključevanje uporabnikov v načrtovanje le-te. Dolgotrajna oskrba, kot jo razumemo in kot se razvija danes, temelji na zagotavljanju čim večje samostojnosti in neodvisnosti uporabnikov, poleg tega pa je pomembno poudariti, da se jo izvaja z njihovim sodelovanjem pri načrtovanju in izvajanju storitev. Tako postane uporabnik aktiven ustvarjalec svoje lastne usode, saj namreč zase oblikuje, izbira ter načrtuje storitve (Rafaelič in Nagode, 2012, str. 48). Podatki o dolgotrajni oskrbi so na mednarodni ravni pomembni za mednarodne primerjave in iskanje najboljših praks. S pomočjo mednarodnih institucij se tako spremlja zdravstveno in socialno varstvo v posameznih državah ter se posledično skuša poiskati tudi najboljše načine za uresničevanje ciljev na področju dolgotrajne oskrbe (Nagode, idr., 2014, str. 11).

»Za samo dolgotrajno oskrbo sicer velja, da se je pojavila kot nova potreba, ki je prej nismo zaznali. Pri tem je bilo potrebno drugače organizirati odgovore na potrebe ljudi. Socialna država je namreč delovala na področjih pomoči za primer nezaposlenosti, bolezni, hendikepa, ne pa tudi za primere odvisnosti od pomoči drugih. S samimi demografskimi spremembami se je število ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo ali podporo drugih, povečalo. Hkrati pa se je zmanjšalo število tistih, ki so na voljo za pomoč, torej delež aktivnega prebivalstva« (Flaker idr., 2008, str. 19). »Organizacija oskrbe je v tradicionalnem sistemu sicer izrazito binarna. Uporabnik ima namreč načeloma le dve možnosti, ali da sam, s

svojimi bližnjimi poskrbi zase, ali pa da vstopi v institucionalne sisteme oskrbe, ki jih zagotovi država. Meja med oskrbo v domačem okolju in institucionalno oskrbo je v tradicionalnem sistemu oskrbe zelo trdna in neizprosna. Sama institucionalna oskrba pride v poštev, ko so izčrpane vse druge možnosti v oskrbi v domačem okolju» (Flaker idr., 2008, str. 23).

»V novi paradigmi dolgotrajne oskrbe gre za spremembe odnosov med uporabniki, njihovimi pomočniki in strokovnjaki. Iz samega pokroviteljskega odnosa nova paradigma dolgotrajne oskrbe stremi k zagotavljanju neodvisnosti uporabnikov in postavlja strokovnjake v partnerski odnos. Uporabnik na ta način prevzema cenjene vloge, je povezan s skupnostjo, ob tem pa storitve oblikuje skupaj s strokovnjaki, torej je vključen v sam proces, kar omogoča, da prejme natančno tiste storitve, ki si jih želi in jih potrebuje« (Flaker idr., 2008, str. 19–27). V sami prihodnosti bo morala postati dolgotrajna oskrba še bolj pomemben del našega vsakodnevnega življenja. S pravnimi pristopi bomo lahko socialni delavci ravnali v smeri krepitev moči uporabnikov in jim omogočali storitve, ki si jih bodo sami želeli in potrebovali, za katere bodo sami izrazili želje, pomembno pa je tudi skupno oblikovanje in načrtovanje teh storitev.

1.3. Institucionalna oskrba starih ljudi

Dom za stare danes predstavlja ustanovo za namestitvev, zdravstveno nego in socialno oskrbo starih ljudi. Ti sprejmejo odločitev odhoda v dom zaradi različnih razlogov, bodisi zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja, ranljivosti zaradi starosti ali katerega drugega razloga. V praksi se uporabljajo tudi druga manj strokovna poimenovanja doma za stare ljudi, kot so institucionalna oskrba starostnikov ter dom starejših občanov, dom upokojencev itd. (Ramovš, 2013, str. 69). Institucionalna oskrba v domovih za stare je v Sloveniji sicer najbolj razširjena in razvita oblika dolgotrajne oskrbe za stare ljudi. Razvija se sicer tudi skupnostna oskrba, s katero domovi za stare zagotavljajo oskrbo tistim, ki še živijo v domačem okolju (Mali idr., 2018, str. 158). »Ob prihodu v dom se stanovalec sooči z zakonitostmi domskega reda. V njem ni prostora za širino zasebnosti, že ob vselitvi se mora stanovalec sprijazniti z vsemi lastnostmi novega okolja. Ob tem se mora sam bolj prilagajati domu, kot se le-ta prilagaja njemu. Prilagajanje v visoki starosti, ob tem pa še sprejem novih pravil in ustvarjanje novih navad pa je lahko za stanovalca izredno težaven ter pogosto tudi neizvršljiv proces. Pomembno je torej, da uvedemo emocionalno delo kot pomemben in nepogrešljiv

vidik dela v storitvenih in negovalnih poklicih. Potrebno pa je poudariti, da takšno delo zahteva prispevanje samega sebe v delo in da ne gre le za rutinsko opravljanje dela« (Mali, 2002, str. 319, 320).

Novodobno zgrajeni domovi za stare ljudi so sicer že funkcionalno prilagojeni splošnim in posebnim potrebam ljudi, ki v njih živijo in zato ne nosijo več oznake totalne institucije. Desetletja nazaj pa so imele funkcijo današnjih domov ustanove, ki so že zaradi svojega poimenovanja, fizičnih lastnosti in videza, kot so samostani in gradovi, v ljudeh sprožile neprijetna občutja, kot sta na primer tesnoba in strah pred »zadnjo postajo v življenju«, ki se je imenovala hiralnica. Ta stereotip se je globoko zakoreninil v zavesti ljudi, tako da je strah pred institucionalnim bivanjem še danes močno prisoten (Mali, 2006, str. 20). Dandanes sicer v domovih za stare ljudi ne najdemo več vseh elementov totalne ustanove, pač pa le nekatere. Tudi tiste značilnosti totalnih ustanov, ki jih domovi imajo, niso skrajne. Posameznega uporabnika osebe seveda upošteva, se prilagaja njegovim potrebam in zahtevam, a le v okvirih delovanja njihove institucije. Še vedno so v ospredju cilji institucije, ki predstavljajo skrb za množico ljudi, nakopičeno na enem mestu, zato je življenje v instituciji podrejeno pravilom in birokraciji (Mali, 2012, str. 90).

Milošević Arnold (2000, str. 255) poudarja, da lahko zagotavljanje vseh potreb stare ljudi potisne v pasivni položaj in jim jemlje samostojnost ter možnost odločanja o vsakodnevni stvareh, ki so hkrati zanje seveda življenjsko pomembne, ob tem pa tudi vsekakor niso zanemarljive. »Vsak si namreč želi zjutraj vstati, ko se mu zahoče, jesti svoje obroke, ko je lačen in podobno.« Po Kambič (1998, str. 134) bi lahko sicer stanovalce v domovih za stare razdelili v štiri skupine oz. tipe stanovalcev. Ti tipi so pasivni, konstruktivni, v usodo vdani in uporniški tip stanovalca. V pasivni tip spadajo tisti stanovalci, ki so zadovoljni in se sprijaznijo z vsem, kar jim dom ponuja. Konstruktivni tip zajema stanovalce, ki so na splošno sicer zadovoljni z življenjem v domu, vendar v domu tekom bivanja opažajo določene nepravilnosti in nanje tudi opozorijo. V usodo vdani tip predstavlja stanovalce, ki se sicer nikakor ne morejo privaditi na domski način življenja, a se vendar morajo, saj da jim v življenju ne preostane nič drugega več. Menijo, da morajo vztrajati v položaju, v katerem so se znašli, pa čeprav so lahko osamljeni, črnogledi in nezadovoljni. V uporniški tip pa spadajo tisti stanovalci, ki svoje nezadovoljstvo nad življenjem v domu izražajo z uporniškimi vedenjem, do osebja in ostalih stanovalcev.

Institucionalna namestitve v domovih za stare lahko posameznikom predstavlja težavo, saj gre za veliko življenjsko spremembo, ki se kaže na čustvenem in fizičnem področju. To se občuti tudi v spremenjenem delovanju socialnih omrežij, dnevnih rutinah in finančnih

posledicah. Posameznik ima pred prihodom v dom že oblikovano osebnost, znanje in navade, katerim pa institucija ni v celoti prilagojena (Mali, 2013, str. 39–40). Že ob prihodu stanovalca v dom je zato zelo pomembno, kakšen odnos se ustvari med stanovalcem in zaposlenimi. Pomembno je, da znajo zaposleni prisluhniti staremu človeku, ob tem pa tudi videti morebitne težave starega človeka s prilagajanjem na novo okolje. Med zaposlenimi in novimi stanovalci se tako lahko vzpostavi odnos zaupanja, medsebojnega spoštovanja in dobrega sodelovanja, kar zagotavlja prijetno bivanje v instituciji za vse strani (Mali, 2002, str. 320).

Za samo prepoznavanje kakovosti delovanja same institucije in razmer, v katerih živijo uporabniki, so relevantni kriteriji, ki jih našteje Milošević Arnold (2006, str. 26-27): »Prvi izmed kriterijev je odprtost oz. zaprtost institucije. Sama institucija mora biti torej odprta za stanovalce, tako da lahko le-ti brez posebnih dovoljenj in časovnih omejitev izkoristijo možnost izhoda. To velja tudi za različne obiskovalce, kot so na primer svojci, prostovoljci, izvajalci različnih programov, strokovnjaki, tudi študenti in drugi. Naslednji kriterij je javnost življenja v institucionalni oskrbi. Pri tem velja dom kot javni prostor, ki dopušča in spodbuja vplive zunanjega sveta, ob tem pa tudi omogoča pretok ljudi, informacij, dogodkov in drugega. Naslednji naštet kriterij je možnost izbire različnih aktivnosti. Dom stanovalcem zagotavlja možnost za vključevanje v najrazličnejše dejavnosti, ki jih ponujajo. Pomembno je, da je ponudba aktivnosti čim širša ter da imajo tudi stanovalci možnost vpliva na ponudbo in okoliščine izvedbe različnih programov, katerih del so. Pomembna je tudi narava odnosov med uporabniki in zaposlenimi. Vzpostavljena naj bi bila komunikacija na vseh ravneh. Pomemben kriterij je tudi ohranjanje avtonomije posameznika, s čimer mislimo na to, da se ohranja identiteta posameznika, se spoštuje njegova zasebnost, se upošteva njegova pravica do izbire, kar mu omogoči kontrolo nad njihovim lastnim življenjem. Poleg tega pa je pomembno, da se vzpostavi tudi dobro počutje uporabnikov v skupnosti z drugimi. Tu je pomembna naloga krepitev moči pri stanovalcih, skuša se ohranjati in spodbujati njihovo socialno funkcioniranje. Dom mora torej delovati v smislu, da daje stanovalcem občutek varnosti«.

Institucionalna oskrba je najbolj razvita in najbolj razširjena oblika oskrbe starejših ljudi v Sloveniji. Ker je skrb za stare ljudi tako izrazito institucionalizirana, vse kaže, da bo življenje starih ljudi tudi v prihodnosti močno vezano na institucije za stare (Mali, 2008, str. 31). »Avtonomijo stanovalcev v domovih za stare ljudi lahko definiramo kot lastno nadzorovanje življenja v domu, ki pomeni možnost vplivanja ter samostojnega odločanja o vseh vprašanih v vsakdanjem življenju. Ob tem je pomembno sodelovanje stanovalcev in

oskrba po osebni meri, ki, poleg individualne, omogoča tudi zadovoljevanje potreb na kolektivni ravni« (Mali idr., 2018, str. 228-229). Drugje po svetu poznamo delitev domov za stare na specializirane domove. Tako so na primer ločeni domovi za ljudi z demenco, negovalni deli domov ter domovi za samostojne stare ljudi. V Sloveniji pa poznamo le splošne domove, ki so namenjeni oskrbi vseh skupin starih ljudi skupaj, na enem mestu (Mali idr., 2018, str. 7).

»Kljub dolgoletnemu prizadevanju za prehod v skupnost je v Sloveniji sistem oskrbe še vedno izrazito institucionalen. Tako kljub razvitim službam v skupnosti ostane malo možnosti za osebe, ki tako pomoč potrebujejo, da bi v njej ostale, saj si ne morejo pomagati z lastnim kapitalom. Skupnostna oskrba je omogočena predvsem tistim z manj intenzivnimi potrebami, razlogi za to pa so sistem financiranja, kultura oskrbe in pomanjkljivo integriran sistem storitev. Intenzivne storitve po osebni meri naj bi najboljše zadovoljile uporabnika, a so premalo razvite. Tu štejemo na primer osebno asistenco in osebni načrt. Neustrezno regulirani ali premalo intenzivni pa sta na primer oskrba na domu in terensko delo.« (Mali idr., 2018 str. 16). Pomoč je lahko učinkovita, kadar v ospredje postavimo človeka, njegove potrebe in kadar so odgovori na te potrebe v skladu z njegovimi pričakovanji in nujami (Mali, 2013, str. 17).

Imperl (2014, str. 19–22) v svojem delu navaja področja, kjer bi domovi za stare v Sloveniji morali še napredovati v prihodnje. Sprva govori o potrebi ureditve urejenega in pravičnega financiranja dolgotrajne oskrbe, kamor spada zagotovitev univerzalnosti, celostno vključevanje socialne oskrbe in zdravstvene nege stanovalcev. Naprej govori o zagotovitvi avtomatičnosti sofinanciranja države, kadar sredstva starega človeka in njegovih sorodnikov ne zadostujejo za pokritje vseh stroškov bivanja v domu, kar bi se zagotovilo z denarno socialno pomočjo, odobreno s strani CSD-ja ali občine. Poleg že omenjenega bi bilo potrebno direktorjem domov za stare omogočiti, da si sami izberejo člane svojega ožjega vodstvenega tima in njihove funkcije vežejo z mandatom direktorja ter vse skupaj zakonsko opredeliti. Ob tem je potrebno spodbujati domove za stare, da svoje storitve, programe in dejavnosti razvijajo tudi izven doma za stare ljudi, ki živijo v domačem okolju. Kadrovske normative bi bilo potrebno na novo jasno določiti v Zakonu o dolgotrajni oskrbi, tako na področju socialne oskrbe, kot tudi zdravstvene nege, ter ob tem odstotkovno opredeliti četrto in peto izobrazbeno stopnjo zaposlenih na omenjenih dveh področjih.

»Kakovost domov za stare ljudi lahko opredelimo glede na pet vidikov. To so etično ravnanje celotnega osebja in njihova kakovost dela, organizacijska zmožnost vodstva, sodelovanje, povezovanje med sorodniki stanovalcev, prostovoljci in domom, povezanost in

vključevanje doma v dogajanje oz. življenje lokalne skupnosti ter osebna pripravljenost stanovalcev na sprejemanje pomoči ter starostne oslabitve« (Ramovš, 2013, str. 70). »Veliko domov v svoje dejavnosti vključuje prostovoljce, tudi pripadnike mlajših generacij, ki se družijo s stanovalci. Programe in storitve institucionalnega varstva domov za stare lahko izvajajo tudi zasebniki, ki pa morajo za izvajanje te dejavnosti pridobiti koncesijo, katero podeli Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Slednje jim omogoča izvajanje identičnih programov in storitev, kakršne izvajajo javni domovi za stare« (Mali, 2009, str. 251-252).

1.4. Socialno delo v domovih za stare

V današnjih domovih za stare ljudi poskušajo razne dejavnosti, aktivnosti in skupinske oblike druženja nadomestiti izgubljeno domače okolje. Stanovalci lahko izbirajo med različnimi oblikami dejavnosti, ki jih institucije skušajo prilagajati njihovim potrebam in željam. S tem skušajo institucije zagotavljati kvalitetnejše življenje staremu človeku, kot bi ga bil sicer le-ta morda deležen v skupnosti. Večji problem v instituciji pa je morebiten prepad med stanovalci in zaposlenimi v domovih, kar je lahko posledica povečanega števila zaposlovanja medicinskega osebja. »Ne gre za to, da ta medicinski kader tam ne bi bil upravičen, ampak je problem v tem, da je premalo pozornosti namenjene socialnim vidikom življenja starih ljudi v domu in odnosom. Odnos delavcev do starih ljudi je pogosto uradniški« (Mali, 2008, str. 115).

Mali (2008, str. 64) ob tem predstavi specifičnost socialnega dela s starimi ljudmi s perspektive Koskinena (1997). Le-ta jo opredeli na način, da bi izhajala iz sodobnega razumevanja fenomena staranja, in sicer kot kombinacija bioloških, psiholoških in družbenih procesov. Le-ti prinašajo določene življenjske spremembe, zaradi katerih stari ljudje potrebujejo specifično pomoč. »Prav zato socialni delavci, ki delajo s starimi ljudmi, potrebujejo znanja o procesu staranja, socialni politiki, ki zadeva stare ljudi, o različnih praktičnih pristopih ter znanje o metodah dela s starimi ljudmi. Ob tem potrebujejo tudi različne strokovne spretnosti, kot so na primer sposobnost sporazumevanja, sposobnost presojanja, sposobnost sodelovanja v multidisciplinarnih timih in povezovanja različnih generacij. Pri oceni posamezne situacije, v kateri se je znašel star človek, je potrebno, da ima socialni delavec veliko znanja, ki je specifično za delo s starimi ljudmi in se razlikuje od drugih področij socialnega dela. Stari ljudje tako torej postavljajo zahteve po drugačnih

vrednotah, znanju in praktični usposobljenosti socialnih delavcev in delavk» (Mali, 2008, str. 64-65).

Mali (2008, str. 88-89) navaja, da mora socialni delavec skupaj s stanovalcem soustvarjati rešitve. Kljub temu, da domovi za stare kot institucija sicer v osnovi res skrbijo za večje število starih ljudi in v ospredju ni prilagajanje na njihove individualne potrebe, želje posameznika, se mora socialni delavec osredotočiti na njihovo odkrivanje. Tu lahko predvsem z individualnim pristopom stanovalcu omogoči, da se ta čim lažje in hitreje prilagodi na nov način življenja, na življenje v instituciji. Po Mali (2008, str. 90-92) mora socialni delavec starega človeka že pred prihodom v dom spodbujati, da s sabo prinese nekaj predmetov od doma, ki mu lahko pomagajo pri lažjem in hitrejšem navajanju na samo življenje v domu. Pri vsem tem je pomembno ohraniti zavedanje, da sam sprejem stanovalcu lahko predstavlja stres, zato je še toliko bolj pomemben in ključen ravno prvi stik, ki je po navadi ravno stik s socialnim delavcem v domu. Zato je zelo pomembno, da proces sprejema stanovalcev ne postane rutina, kar se prepreči z učinkovitim sodelovanjem v domskem timu, kjer si strokovnjaki različnih strok med seboj izmenjujejo mnenja in znanje. Vloga socialnega delavca v domskem timu je tudi opozarjanje na individualne potrebe, želje in posebnosti, ki jih imajo stanovalci, ob tem pa tudi koordinacija različnih služb, kar pripomore k hitrejšemu in uspešnejšemu prilagajanju starega človeka na življenje v domu. Socialni delavec ima ob tem tudi nalogo, da preprečuje morebitne zlorabe osebja do starih ljudi in je pozoren nanje. Ob tem tudi spodbuja sorodnike k ohranjanju rednih stikov s svojci v domu. Sorodniki predstavljajo vir informacij o tem, kaj si stanovalci želijo, kaj so radi počeli, kakšne so njihove potrebe in o tem skupaj s socialnim delavcem opozarjajo osebje.

Mali (2008, str. 97-99) še dodaja, da mora socialni delavec v domu pogosto zavzeti vlogo zagovornika želja, potreb, pravic stanovalcev, saj zaposleni v domu za stare mnogokrat slednjim ne posvečajo velike pozornosti ali jih ne upoštevajo. Socialni delavec mora tako stremeti k čim bolj učinkovitemu uresničevanju in zagotavljanju stanovalčevih pravic in delati v smeri politike doma za stare. Pri vsem skupaj je zelo pomembno, da socialni delavec spozna, do kje lahko spodbuja ostalo, večinsko medicinsko usmerjeno osebje v domu, da to ne bi sprožilo negativnih odzivov med zaposlenimi. Milošević Arnold (2003, str. 35) v svojem delu predstavi zadolžitve in naloge, ki jih ima socialni delavec v fazi bivanja stanovalca v domu. Ena od njih je, da vzpostavi delovni odnos s stanovalcem ter njegovimi sorodniki. Druga je, da zagotavlja podporo stanovalcu pri njegovem prilagajanju na življenje znotraj doma ter spodbuja stanovalca pri širitvi njegove socialne mreže v domu. Ob tem ga vzpodbuja tudi, da ohranja stare socialne mreže v njegovem primarnem okolju. Tretja

naloga je, da zagotavlja podporo sorodnikom pri njihovem vključevanju v dejavnosti, aktivnosti doma, kot so različne delavnice. Četrta naloga je svetovanje in informiranje stanovalcev ter njihovih sorodnikov. Peto nalogo predstavlja posredovanje v primeru konfliktov, nesoglasij med uporabniki in zaposlenimi ter med uporabniki samimi. Socialni delavec ima tudi šesto nalogo, ta pa predstavlja organiziranje in vodenje različnih skupin za samopomoč. Sedma naloga predstavlja pomoč in spodbujanje prostovoljnega dela. Ob tem ima socialni delavec naloge pri soorganiziranju številnih prireditev ter interesnih dejavnosti, npr. rojstnodnevnih praznovanj stanovalcev.

Skupinske dejavnosti v domovih za stare nadalje Mali (2008, str. 101) predstavi kot pogosto razumljene in oblikovane v smislu terapije za stanovalce. Vendar pa v teh dejavnostih niso upoštevani notranji viri, izkušnje in modrosti stanovalcev, zato jih je potrebno poiskati in spodbuditi. Socialni delavec je lahko tu še kako pomemben, saj pozna vire moči, navade in potrebe stanovalcev. Primer skupnostnih dejavnosti so skupine za samopomoč, namenjene starim ljudem, tu pa so svoje mesto našli tudi socialni delavci. Skupine za samopomoč so na primer namenjene reševanju osebne osamljenosti in izolacije starih ljudi. Prvi cilj je združiti več starih, osamljenih ljudi, v manjšo skupino, saj se večje število ljudi težje medsebojno dobro spoznava in poveže. Drugi cilj je pomoč starim ljudem pri delovanju v različnih življenjskih situacijah ter odkrivanje smiselni možnosti za stare ljudi. Tretji cilj je vzpostaviti življenjske stike med socialnim okoljem in posameznimi člani ter med socialnim okoljem in celotno skupino. Četrty cilj pa je organiziranje ter vodenje mreže dejavnosti, katere dajejo možnost osebnega zbliževanja in povezovanja starih ljudi v skupini in več takšnih skupin med seboj (Ramovš idr., 1992, str. 211).

Po Milošević Arnold (2003, str. 12-13) je potrebno za socialno delo s starimi ljudmi uporabljati in se naslanjati na naslednje koncepte: zagovorništvo, krepitev moči, partnerstvo, skupnostna skrb, antidiskriminacijska praksa, skupine za samopomoč. Socialna delavka oziroma delavec bi tako vseskozi morala delati v korist in pomoč uporabniku, s katerim sodeluje, tega pa ne sme ogroziti noben drug namen ali interes. Poleg tega mora vseskozi delovati antidiskriminatorno in v primeru kršitev nanje opozarjati sodelavce iz drugih strok. Milošević Arnold (2003, str. 36) nadalje poudarja, da bi bilo pri delu socialnih delavcev potrebno še okrepiti vlogo povezovanja svojcev in delavcev glede same oskrbe stanovalcev v domovih za stare. Ključno je vzpostaviti varen prostor za dialog, delovni odnos, v katerem bo lahko vsakdo imel možnost izraziti potrebe, želje, pričakovanja ter morebitna nestrinjanja, brez da bi se posameznik moral bati negativnih posledic. Za uresničitev tega bi bilo pomembno okrepiti moč socialnega dela v domu ter hkrati razmisliti, kako bi s tem okrepili

moč tudi samih stanovalcev doma. »Vloga in pomen etičnega kodeksa sta predvsem v tem, da pripomore k »poklicnemu statusu« določenega poklica, vzpostavi in vzdržuje poklicno identiteto, vodi strokovne delavce pri njihovem delovanju, varuje uporabnike storitev pred zlorabami ter regulira poklic« (Banks, 2006, str. 97).

Morebiten problem se vidi predvsem v tem, če država sami stroki socialnega dela nalaga preveč javnih pooblastil, pri katerih ni mogoče odločati na podlagi strokovnih spoznanj, temveč je treba zagotoviti uporabnikom korekten postopek, v katerem ne bodo kršene njihove pravice. Seveda je to potrebno in nujno, vendar pa bi v prihodnosti morali ločevati upravne postopke od strokovnih in dati več prostora slednjim«. Potrebno je poudariti, da ni racionalno, da visoko usposobljeni socialni delavci večino svojega delovnega časa posvečajo rutinskim birokratskim opravilom. Ob tem se namreč izgublja dragocen čas, ki bi ga lahko namenili stanovalcem doma. To je nestrokovno in v nasprotju s koncepti in doktrino socialnega dela. »Tako se moramo v prihodnosti truditi za napredek in spremembe na tem področju domskega varstva« (Mali, 2008, str. 15–16).

»Socialno delavko oziroma delavca vidimo kot sopotnika starega človeka od njegove prve navezave stika z domom za stare, pred njegovim dejanskim prihodom v dom za stare ljudi. Socialna delavka oziroma delavec stanovalca spremlja in je na voljo stanovalcu ves čas, v katerem star človek živi v domu. Prisoten je tudi v primerih stanovalčevega odhoda iz doma ali ob prekinitvi stika starega človeka z domom. V tem času sodelovanja in soustvarjanja, se socialni delavec znajde v vlogah zagovornika, mediatorja, usklajevalca potreb, ciljev, zahtev starih ljudi in zaposlenih v domu za stare. Pri tem se naloge v vsaki fazi razlikujejo in so specifične. Za vse naloge so ob tem značilne medsebojna povezanost, zaporedna odvisnost ter prepletenost. Zaporedna odvisnost se kaže v pomanjkljivosti oziroma slabši izvedenosti nalog, torej v primeru, če so bile naloge slabo izvedene v prejšnji fazi, bo le-to samodejno vplivalo na slabšo izvedbo nalog v naslednji fazi« (Kornhauser in Mali, 2013, str. 324).

2. RAZISKOVALNI PROBLEM

2.1. Raziskovalni problem

Človek je biološko in psihološko bitje, a tudi socialno, zato težko živi sam. Občutek osamljenosti je zato v starosti povezan z izgubo bližnjih oseb in redkejšimi socialnimi stiki. Službe ni več, tudi drugih socialnih obveznosti je lahko manj. Ob tem pa je potrebno poudariti, da osamljenost ni vselej odvisna od pomanjkanja neposrednih stikov z ljudmi. Človek se lahko počuti osamljenega v družbi in se ne čuti osamljenega, če je sam. Neredko naletimo v družbi na posameznike, ki se tudi, ko so obdani s prijatelji in znanci, počutijo grozovito osamele. Ob tem pa lahko tudi v domovih za stare ljudi opazimo starostnike, ki se ne družijo z drugimi starostniki v domu, pa zato niso prav nič osamljeni. Zato je treba osamljenost razumeti tudi kot subjektiven fenomen (Mali, 2002, str. 319). Osamljenost sem sprva zaznal pri svojih dveh babicah, ki še živita v domačem okolju. Potem me je začelo zanimati, kako se osamljenost pojavlja v domovih za stare po Sloveniji. V diplomskem delu bi rad ugotovil, koliko in v kakšni meri je osamljenost prisotna pri ljudeh, ki živijo v šestih domovih za stare po Sloveniji, ter kako se nanjo odzivajo zaposleni, med njimi tudi in predvsem socialni delavci. To nameravam ugotoviti s pomočjo intervjujev, ki jih bom opravil v izbranih šestih domovih za stare po Sloveniji, in sicer s socialnimi delavci, zaposlenimi tam. Rad bi torej ugotovil, kako, če sploh in na kakšen način lahko socialni delavci zmanjšajo prisotnost osamljenosti pri stanovalcih domov za stare v Sloveniji, katere metode lahko pri tem uporabljajo, kako usposobljeni in opremljeni so za razreševanje same problematike osamljenosti. Izvedeti želim, koliko dejansko lahko socialni delavci pripomorejo k temu, da se ljudje v domovih za stare ne počutijo oziroma ne bi počutili osamljene. Tema je pomembna za samo socialno delo, saj se loteva področja dela s starimi ljudmi, poleg tega se prebivalstvo vedno bolj stara, vedno večja naj bi bila v prihodnje potreba po domovih za stare, tam pa bi se lahko pojavljala tudi osamljenost, zato bi bilo morda ključno v prihodnosti, pa tudi že sedaj, biti pozoren na samo osamljenost pri stanovalcih, ob tem pa tudi poznati načine, kako se soočiti z njo.

2.2. Raziskovalna vprašanja

1. Kako prepoznavate osamljenost pri stanovalcih doma?
2. Kakšno je razumevanje osamljenosti stanovalcev pri socialnih delavkah?
3. Katere metode socialnega dela uporabljate za preprečevanje in preseganje osamljenosti stanovalcev?
4. Kako zaposleni prepoznavate osamljenost stanovalcev? Kako ravnate z osamljenostjo stanovalcev?
5. Kako lahko stanovalci sami pripomorejo k preprečevanju in odpravljanju osamljenosti?
6. Katere so možnosti za zmanjšanje osamljenosti pri stanovalcih?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, eksplorativna in empirična. Raziskava je kvalitativna, saj vključuje besedne opise, ki se navezujejo na temo raziskovanja, dobljeni podatki pa so analizirani kvalitativno oziroma na besedni način (Mesec idr., 2009, str. 85). »Kvalitativna raziskovalna metoda nam omogoča pridobivanje subjektivnih izkušenj in doživljanj ter poglobljen pristop pri proučevanju raziskovalnega problema. Pri tem je potrebno poudariti, da je prav subjektivni dejavnik tisti, ki daje vpogled v čim bolj celostno spoznavanje pojavov v realnih okoliščinah« (Vogrinc, 2008, str. 14). Raziskava je eksplorativna ali poizvedovalna, ker je njen namen spoznavanje določene problematike, značilnosti nekega pojava in opredeljevanje osnovnih značilnosti (Mesec idr., 2009, str. 80). Poleg tega je moja raziskava tudi empirična, saj sem zbiral novo izkustveno gradivo, kar je značilnost empiričnih raziskav (Mesec idr., 2009, str. 84).

3.2. Merski instrument

Same podatke sem zbral s pomočjo polstrukturiranega oziroma polstandardiziranega intervjuja, kar pomeni, da sem uporabil nekatera načela standardiziranega ter nekatera načela nestandardiziranega intervjuja. Po Mesecu (1997, str. 126) pri standardiziranem intervjuju uporabljamo do podrobnosti izdelan vprašalnik in zastavljamo vsem ista vprašanja na enak način. Uporabimo ga, ko želimo doseči čim večjo primerljivost odgovorov. Poleg teh načel sem uporabil tudi načela nestandardiziranega intervjuja. Po Mesec (1997, str. 125) pri tem intervjuju pogovor vodimo tako, da lahko vprašanci čim bolj in čim bolj polno izrazijo svoje mnenje ter tudi s svojimi besedami opišejo svoje izkušnje in doživljanje. Osnovna tehnika, uporabljena pri tej vrsti intervjuja, je pozorno poslušanje. Za samo pridobivanje podatkov sem torej uporabil delno standardiziran vprašalnik. Zanj sem se odločil, ker omogoča sprotno reševanje nejasnosti in pušča intervjuvancem odprto pot pri odgovarjanju. Pri oblikovanju intervjuja sem najprej določil okvir vprašanj odprtega tipa, pri čemer sem tudi dopustil možnost postavljanja dodatnih vprašanj ter podvprašanj za večjo razjasnitev ter pridobitev informacij, ki so bile relevantne za mojo raziskavo. Hkrati sem bil pozoren, da s sogovorniki

nismo preveč zašli s teme. Ob tem sem tudi dopustil možnost, da se sproti med pogovorom razvije še kakšno novo vprašanje.

3.3. Opredelitev enot raziskovanja

Stvarna opredelitev populacije v diplomski nalogi so vsi socialni delavci, zaposleni v domovih za stare po Sloveniji, vzorec pa predstavlja šest zaposlenih socialnih delavcev v šestih domovih za stare po Sloveniji, s katerimi sem opravil intervjuje. Intervju sem opravil s petimi socialnimi delavkami in enim socialnim delavcem. Le-ti so zaposleni v domovih, ki sprejmejo različno število stanovalcev, in sicer od doma s 137 stanovalci do doma, ki ima nastanjenih 378 stanovalcev. Sami socialni delavci imajo tudi različno dolge dobe delovnih izkušenj. Najkrajša delovna doba zaposlenih socialnih delavcev izmed intervjuvanih je 1,5 let, najdaljša pa 22 let. Krajevna opredelitev populacije je Slovenija, časovna pa od meseca februarja do meseca marca v letu 2020.

3.4. Zbiranje podatkov

Sam sem gradivo pridobil z izvedbo šestih intervjujev s socialnimi delavci, zaposlenimi v šestih domovih za stare po Sloveniji. Pogovori so trajali v povprečju približno 50 minut. S samim zbiranjem podatkov sem začel dne 13.2.2020, ko sem obiskal prva dva doma, z namenom opravljanja intervjuja. Kasneje sem opravil še štiri intervjuje v mesecu marcu. Za termine za vse intervjuje sem se pred tem dogovoril s socialnimi delavci, zaposlenimi v domu. Vsem sem razložil, kakšen je namen moje raziskave ter jih seznanil, da bo raziskava anonimna. Sprva sem kontaktiral večino preko telefona, kasneje, če ni bilo odgovora, pa sem jim poslal tudi elektronsko prošnjo. Ob izraženi želji za sodelovanje v intervjuju smo se dogovorili za kraj in čas izvedbe pogovora. Ob tem sem vsem že pred samim intervjujem poslal sam vprašalnik v pregled, da bi se lahko bolje pripravili nanj. Podatke sem zbiral s pomočjo polstrukturiranega oziroma polstandardiziranega intervjuja. Same odgovore sem si na intervjujih sproti beležil na računalnik in jih takoj po končanem pogovoru pretipkal. Nato sem jih tudi poslal v vpogled osebam, ki so sodelovale v intervjujih, ter dobil po tem še kakšen odziv več z njihove strani. Intervjuje sem kasneje obdelal in analiziral na besedni način, brez uporabe merskih postopkov. Tako sem na koncu dobil besedne rezultate.

3.5. Obdelava podatkov

Analizo empiričnega gradiva sem opravil s kvalitativno metodo. Osnovno empirično gradivo je v tem primeru intervju. Opravljene intervjuje sem označil s črkami abecede in sicer od A do F. Najprej sem v intervjujih podčrtal tiste dele stavkov, ki so relevantni za mojo raziskavo (Primer: Stanovalce obiščem vsak dan (B1), res gledamo na to, da v enem obdobju dela obiščeva s sodelavko bivalne enote.). Označil sem jih s pripadajočo črko intervjuja in številko. Nato sem izbrano enoto kodiranja oziroma izjavo prepisal v pripadajočo tabelo za odprto kodiranje. V naslednjem koraku sem uporabil odprto kodiranje, ko sem iz izjave izpeljal pojem. Sorodne pojme, ki se nanašajo na isti vsebinski vidik, sem nato združil v kategorije, po tem pa sem kategorije združil v pomensko ustrezne nadkategorije. Po odprtem kodiranju je sledilo še osno kodiranje.

Primer odprtega kodiranja:

Tabela 3.1: Primer odprtega kodiranja

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJMI	KATEGORIJE	NADKATEGORIJE
B1	Stanovalce obiščem vsak dan	Vsak dan	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

Primer osnega kodiranja:

Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

Pogostost obiskovanja stanovalcev

Odvisno od namena (A1)

Kolikor dopušča čas (A2)

Odvisno od potrebe (A3)

Vsak dan (B1)

Enkrat ene, drugič druge (B2)

Ene večkrat, druge manjkrat (C1)

Odvisno od časa (C2)

Vsaj enkrat vsakega v določenem obdobju (C3)

Nemogoče šteti (C4)

Odvisno od potrebe (D1)

Vsak dan (E1)

Enkrat do dvakrat dnevno (F1)

4. REZULTATI

4.1. Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

Pogostost obiskovanja stanovalcev

Pogostost obiskovanja stanovalcev s strani socialnih delavcev, zaposlenih v domovih za stare po Sloveniji, je predvsem odvisna od namena in potrebe samega obiska (*»Po potrebi, če je kje trenutna stiska toliko večja« (A3)*). Socialni delavci se trudijo, da stanovalce obiščejo vsak dan (*»Stanovalce obiščem vsakodnevno« (E1)*), seveda pa je to odvisno od tega, kolikor jim le-to dopušča čas (*»Število obiskov stanovalcev v sobah je kljub vsemu odvisno od časa« (C2)*). Nekatere stanovalce obiščejo večkrat, druge manjkrat. Ker pa vseh ne morejo obiskati vsak dan, obiščejo enkrat ene, naslednjič pa druge, in to na način, da v določenem obdobju tako obiščejo vse stanovalce (*»Vsaj enkrat obiščem vsakega stanovalca v določenem obdobju« (C3)*). Bilo pa je tudi omenjeno, da je pogostost obiskovanja stanovalcev praktično nemogoče šteti.

Znaki osamljenosti

Kot glavni znaki, ki kažejo na osamljenost pri stanovalcih v domovih za stare, so bili s strani intervjuvanih socialnih delavcev naštetih predvsem: umik stanovalca iz družbe, neudeležba stanovalca na aktivnostih (*»Niso zraven pri delovni terapiji ali pa na fizioterapiji.« (D5)*) in več časa preživetega v lastni sobi (*»Če se preveč časa zadržujejo sami v sobi« (A5)*). Ena izmed možnosti je, da same občutke osamljenosti izrazijo tudi stanovalci sami (*»Nekateri pa povedo« (B5)*), ko se nekateri izmed njih ob potrebi po pogovoru tudi oglasijo v pisarni socialnih delavcev. Veliko pa se lahko opazi tudi preko nebesednega načina sporazumevanja, torej samih nebesednih sporočil stanovalcev, v njihovih čustvenih odzivih in razpoloženju (*»Tudi jokajo in so žalostni« (F5)*). Osamljenost lahko prepozna osebje, saj je v stiku s stanovalci vsakodnevno. Opazijo lahko torej spremenjeno stanje pri stanovalcih, če kdo od njih na primer postane hitreje slabe volje, bolj konflikten in podobno (*»Torej predvsem na teh čustvenih odzivih se to opazi.« (B9)*). Poleg osebja pa lahko spremenjenost prepoznajo tudi sorodniki, saj družinskega člana najboljše poznajo in vedo, kakšen je bil pred prihodom v dom. Velik vpliv ima zato lahko tudi pogostost obiskovanja s strani sorodnikov, namreč, če jim obiskov primanjkuje, lahko le to predstavlja morebiten znak za pojav osamljenosti (*»Čakanje na svojce« (C10)*, *»Pogrešajo obiske s strani svojcev.« (F7)*). Eden

izmed znakov je lahko tudi prošnja stanovalca za uvedbo prostovoljca pri njem (*»Zaprosijo za prostovoljstvo«* (C9)).

Kazalci osamljenosti

Pri stanovalcih, ki živijo v sobi sami, se po mnenju socialnih delavcev, s katerimi sem opravil pogovor, osamljenost pojavi predvsem zaradi pomanjkanja stika, saj v sobi živiš sam, brez sostanovalca (*»Bolj sami in osamljeni tisti v enoposteljnih, ker ni toliko stikov«* (B10)). Bilo pa je tudi omenjeno, da je osamljenost pri stanovalcu, ki v sobi biva sam, težje prepoznati, saj lahko ne gre za osamljenost, morda si oseba le želi mir ter določeno stopnjo svobode in zasebnosti (*»Se težje opazi pri tistih, ki bivajo sami, ker težko veš, ali je osamljen ali želi le mir.«* (D8)). Eden izmed intervjuvanih meni, da osamljenosti pri stanovalcih v enoposteljnih sobah ni zaznati, saj so tam stanovalci zadovoljni z življenjem (*»Pri stanovalcih, ki bivajo v enoposteljnih sobah, ne zaznavam osamljenosti, saj so tam zadovoljni.«* (F11)). Pri stanovalcih, ki živijo s sostanovalci, je bil kot največji problem, ki lahko pripelje do osamljenosti, omenjen predvsem slab odnos s sostanovalcem. Slab odnos lahko predstavlja veliko stisko za stanovalca in ga posledično pripelje do občutkov osamljenosti (*»Torej, če tam odnos ni dober, si lahko tudi v dvoposteljni sobi osamljen.«* (B11)). Ključen je torej dober odnos s sostanovalcem, s katerim bivaš v sobi.

4.2. Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

Oprelitev osamljenosti

Osamljenost stanovalcev je bila s strani socialnih delavcev opredeljena kot občutek stanovalcev, ki se pojavi, ko stanovalci ne najdejo več ničesar, kar bi jim bilo v zabavo. Pri tem socialni delavci menijo, da so stanovalci sami mnjenja, da ne morejo z nikomer podeliti svojih lastnih občutkov, da domsko življenje ni zanje in da nekaj manjka. Gre torej predvsem za negativno občutje in osebno čustvovanje posameznika ob manjših socialnih stikih, katerih si želi več, predvsem s strani oseb, ki so jim pomembne v življenju (*»Je pa problem, če izgubiš morebiti stike z ljudmi, ki pa so ti pomembni, kot na primer s svojci.«* (D12)). Stanovalci želijo predvsem več pogovora, prihod v dom namreč predstavlja veliko spremembo v življenju (*»Gre za spremembo življenja, ko preideš iz svojega doma v institucijo.«* (C13)). Ponavadi se sama osamljenost pojavi v starosti in ob pojavu zdravstvenih težav, kar vodi v zdravstveno in socialno izolacijo posameznikov (*Ker je to starejša*

populacija in se pojavi tako zdravstvena kot tudi socialna izolacija.» (B13)). Eden izmed socialnih delavcev, s katerim sem opravil pogovor, je dejal, da gre pri generaciji v domu tudi za tehnološko najbolj odmaknjeno generacijo, saj da je najmanj opremljena in osveščena z znanjem in uporabo novih tehnologij in najtežje sledi hitremu tehnološkemu razvoju v svetu in okolici (*»Ta generacija je tudi tehnološko odmaknjena« (B15)).* Poleg tega je bilo v enem izmed ostalih intervjujev omenjeno, da se ob občutkih osamljenosti lahko pojavi agresivno vedenje in da lahko osamljenost nastane, ker se osebe ne morejo prilagoditi novemu načinu življenja, življenja v instituciji (*»ne morejo privaditi na domsko okolje« (F14)).* Ena od sogovornic je poudarila, da je skoraj nemogoče biti osamljen v domu (*»Toda sem mnenja, da je na primer v domu skorajda misija nemogoče biti popolnoma osamljen.« (D10)).* Ob tem je še dejala, da imaš vedno lahko stik vsaj z nekom, seveda če si le tega želiš, da pa na to seveda vpliva zmožnost osebe po navezovanju novih stikov. Pri tem so jim socialni delavci lahko tudi v pomoč in oporo, torej da pomagajo stanovalcem pri navezovanju novih stikov in ohranjanju že obstoječih (*»Kdor želi imeti stike, jih najde in jih ima, če pa ga slučajno zdravstveno stanje ovira, se lahko še vseeno obrne na nas za pomoč.« (D11)).*

Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih

Do same osamljenosti stanovalcev pride po mnenju socialnih delavcev predvsem zaradi spremembe oziroma poslabšanja samega zdravstvenega stanja, s čimer je lahko povezana tudi nezmožnost prihoda na aktivnosti (*»Če osebe niso več same zmožne priti na razne aktivnosti.« (C17))* ter krčenjem njihove socialne mreže. Velik vpliv imajo lahko tudi manj pogosti stiki in obiski, predvsem s strani njim pomembnih ljudi, oziroma če so stiki v manjši meri, kot bi si to želeli stanovalci (*»Ne zmorejo obiskovati svojcev več tako pogosto.« (F18)).* Na sam pojav osamljenosti lahko vpliva tudi trenutna akutna socialna stiska, zaradi česar se lahko stanovalci tudi zaprejo vase (*»ker se stanovalci umaknejo.« (D17)).* Omenjeno je bilo še, da imajo morda premalo energije za navezovanje novih stikov, saj jim le-to lahko predstavlja napor (*»To stanovalcem lahko predstavlja napor, torej iskanje tega stika« (D15)).* Osamljenost se lahko pojavi že takoj ob prihodu v dom, saj gre za veliko življenjsko spremembo, stanovalcu se namreč ob prihodu v dom tudi spremeni sam potek vsakdanjika (*»Spremeni vsakdanjik, rutino.« (E10)).*

Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh

Osamljenost stanovalcev je s pojavom osamljenosti v starosti nasploh najbolj povezana ravno tako z morebitnimi zdravstvenimi težavami in krčenjem socialne mreže. Pri

zdravstvenih težavah je bila še posebej omenjena gibalna oviranost posameznikov, zaradi katere se tudi težje udeležujejo aktivnosti in so, brez pomoči, težje v stiku z drugimi ljudmi, težje so samostojni (*»Če je poleg tega še težje gibljiv ali celo vezan na posteljo, ima posledično otežen ali celo onemogočen dostop do trgovine in ostalega.« (C21)*). Ob tem se v starosti tudi spremeni sam način, tempo življenja (*»Tempo življenja drugačen.« (A18)*). Velik problem je lahko tudi neznanje o uporabi tehnologije (*»Kljub vsej tehnologiji in telefonom, le teh ne znajo uporabljati.« (A19)*). V intervjujih je bilo tudi omenjeno, da gre za najbolj oddaljeno generacijo, ki izgubi stik s svetom, problem pa je tudi, če se stanovalci umaknejo iz družbenega življenja ali pa jim sam stik s svetom preprečuje ravno poslabšano zdravstveno stanje. Nekateri se ne želijo več vključevati v aktivnosti, za to bodisi nimajo energije ali pa jih v to prisili ravno zgoraj naštet, torej predvsem spremenjeno zdravstveno stanje, skrčena socialna mreža ali pa si želijo le miru. Spremlja jih lahko tudi stigmatizacija, v starosti namreč lahko pride tudi do zmanjšanja prihodkov, kar lahko predstavlja določen stres, spremeni se tudi videz posameznikov. Poleg vsega naštetega se lahko pojavijo tudi nekateri dogodki, ki lahko osebo seveda še kako zaznamujejo in ki lahko povzročijo občutke osamljenosti (*»Če se pojavijo nekateri dogodki, kot so smrt partnerja, smrt prijateljev.« (F19)*). Tako je po mnenju socialnih delavcev kar nekaj možnih faktorjev, ki pripeljejo osebo do občutkov osamljenosti.

4.3. Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

Vloga socialnega delavca oz. delavke

Socialni delavci imajo pri zmanjševanju osamljenosti pri stanovalcih več vlog. Spremljajo jih že pred sprejemom, tekom samega postopka sprejema in so na voljo tudi med samim bivanjem stanovalca v domu. Ključna je zares vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika (*»Že ob samem sprejemu moramo stanovalca čim boljše spoznati ter z njim vzpostaviti delovni odnos, ki temelji na zaupanju.« (E17)*). Velik pomen za naprej, kako bo s prilagajanjem stanovalca na dom, ima zares ta prvi stik, ki je po navadi prav stik bodočega stanovalca v domu s socialnim delavcem v domu (*»Verjamem, da je prvi stik, ki ga na sprejemu navežeš z novim stanovalcem, zelo pomemben in lahko vpliva na kasnejše vključevanje stanovalca, na njem se začne graditi vse.« (A23)*). Socialni delavci so pomembni pri vključevanju stanovalcev v domsko življenje (*»Seveda jih prvo kot prvo skušamo vključiti v domsko življenje.« (A20)*). Za samo zmanjševanje osamljenosti je lahko pomemben že sam pogovor, torej individualni pristop k stanovalcu (*»Se mi zdi, da lahko zmanjšujemo samo*

osamljenost s pogovorom.» (A21)). Socialni delavci so lahko pomembni tudi v skupinah za samopomoč, v skupinah za druženje (*»Organiziramo določene aktivnosti, ki lahko stanovalcem zmanjšajo stopnjo osamljenosti*» (D20)), vsi pa delujejo v smeri, da jim stanovalci res lahko zaupajo, da se obrnejo nanje v primeru težav. Ob pojavu osamljenosti je potrebno poiskati razloge, zakaj je torej do osamljenosti prišlo, ter katere so želje in potrebe stanovalcev, ki se jim je pojavila osamljenost (*»Ugotovimo, kaj mu pomeni osamljenost, če je osamljen in kakšne so njegove želje in potrebe.*» (E16)). Socialni delavci, ko in če je to potrebno, pomagajo pri ohranjanju in vzpostavljanju socialne mreže ter sodelujejo s sorodniki (*»Bistvenega pomena tudi sodelovanje s svojci.*» (F27)).

Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela

Kot metode socialnega dela, s katerimi poskušajo preprečevati osamljenost pri stanovalcih, so socialni delavci navedli v večini individualno (*»Predvsem se osredotočamo na individualno delo s stanovalci*» (A24)) in skupinsko delo, vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika, ključen pri vsem tem je pomen pogovora (*»Ključen pa se mi zdi predvsem pogovor.*» (D24)). Pomembno se je osredotočati na močna področja posameznika, kar predstavlja delovanje v smeri krepitev moči posameznika (*»osredotočimo na njihova močna področja*» (B24)). Z vključevanjem sorodnikov v sam proces pomoči in vključevanjem zunanjih organizacij se izvaja tudi delo s skupnostjo (*»Dodam še svojce, pa nenazadnje tudi delo s skupnostjo.*» (D26)).

Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela

Kot elementi in metode socialnega dela, s katerimi socialni delavci poskušajo odpraviti osamljenost pri stanovalcih, so bili naštet pogovor in osebni pristop, delo s posameznikom, ob potrebi tudi delo s skupino ter tudi delo s skupnostjo in drža zagovornišva (*»Moje delo temelji predvsem na zagovorništvu.*» (C29)). Pomembno je iskanje virov moči ter tudi morebitna povabila v domske aktivnosti. Vse se začne seveda z dogovorom o sodelovanju, nadaljuje pa z instrumentalno definicijo problema. Zares je prvi ključni korak vzpostaviti dober socialno delovni odnos s stanovalcem (*»Ključnega pomena vzpostaviti dober socialno delovni odnos s stanovalcem od vsega začetka.*» (A29)). Poleg navedenega je ključno upoštevati tudi načela osebnega vodenja, delovati v smeri perspektive moči in etike udeležnosti, pomembna je uporaba znanja za ravnanje ter sama usmerjenost v sedanjost.

4.4. Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

Ukrepanje v primeru osamljenosti

Kot prvo izmed reakcij na pojav osamljenosti pri stanovalcih, odziv socialnih delavcev nanj oziroma način delovanja, so sogovorniki omenjali pogovor. Pri tem pri stanovalcu samem poizvedujejo, zakaj je prišlo do same osamljenosti in kako bi jo bilo možno odpraviti (*»Predvsem povprašamo najprej, če kaj potrebujejo in kaj bi to bilo.« (B28)*). Poskušajo torej ugotoviti, skupaj s stanovalcem, zakaj je prišlo do tega stanja. Po potrebi in presoji zaposlenih, se v sam proces pomoči lahko vključi tudi sorodnike (*»V primerih, ko so stvari bolj kompleksne, pa vključim tudi njihove svojce.« (F33)*). Ena izmed možnosti je tudi povabilo stanovalcem v aktivnosti, ki potekajo v domu (*»Predvsem se ga povabi v aktivnosti, ki so na voljo v domu.« (C31)*). Če pa je stanje stanovalca zares spremenjeno, se v pomoč vključi tudi strokovnjake (*»Če pa je stanje preveč drugačne narave, potrebujemo pomoč psihologa ali pa psihiatra.« (A32)*). Sami socialni delavci so lahko predvsem ob človeku, mu stojijo ob strani v takšnih trenutkih, osebo morda po tem tudi večkrat obiščejo, so bolj pozorni nanjo v prihodnosti (*»Navadno pa potem tako osebo tudi sam večkrat obiščem« (B30)*). Katero izmed zgoraj naštetih možnosti socialni delavci uporabijo v danem trenutku, je odvisno predvsem od situacije in razlogov, zakaj je prišlo do osamljenosti.

Prakse v primeru osamljenosti

Kot ključna praksa je bil v večini intervjujev omenjen pogovor, pomembno je namreč prisluhniti stanovalcu in iskati rešitve z osebnim pristopom. Ob tem je lahko ena izmed praks tudi povabilo v skupinske aktivnosti, skupino za samopomoč, stanovalcu se lahko tudi omeni možnost pomoči s strani prostovoljstva (*»Vključujejo tudi prostovoljci« (B34)*). Ena izmed praks je lahko tudi pomoč stanovalcu pri vzpostavitvi stikov (*»Pomagamo tudi pri vzpostavitvi socialne mreže znotraj doma.« (E35)*). Sorodnike se obvesti o stanju stanovalca, njihovega družinskega člana (*»Svojce in ostale bližnje informiramo o stanju stanovalcev« (E34)*). Kot ena izmed možnosti je bila navedena praksa, da se ob izvajanju storitev pri stanovalcu, pri katerem je bila opažena osamljenost, v prihodnje zaposleni zadržijo nekoliko dlje kot so to počeli do tedaj (*»Morda da se več časa ustavimo v sobi, ko se izvajajo določene storitve.« (C35)*).

Vključevanje zaposlenih v pomoč

Zaposleni spremembe, ki jih opazijo pri stanovalcih, podelijo v timu (*»Nam zaposleni sporočijo, če opazijo kakšno stisko, če se jim kdo zaupa in podobno« (A36)*). Zares pomembno je njihovo sporočanje in tudi nasploh kroženje teh informacij znotraj tima, če zaposleni opazijo kakšne stiske pri stanovalcih. Stanovalci po mnenju socialnih delavcev smatrajo zaposlene kot pomembne iz vidika, ker so jim le-ti zelo v pomoč pri ohranjanju gibljivosti telesa z aktivnostmi fizioterapije in delovne terapije. Samo gibljivost namreč stanovalci po besedah socialnih delavcev vidijo kot ključno za ohranjanje njihovih stikov v domu, za samostojen prihod na aktivnosti, v glavnem za večjo mero samostojnosti. Poleg tega lahko zaposleni s svojim delom, prihodom v sobo, za nekaj časa tudi preženejo osamljenost pri stanovalcih, na primer že, ko se pogovarjajo o vsakodnevnih stvareh (*»morda postojijo v kakšni sobi nekaj minut več, če je možnost, in s tem stanovalcem že preženejo osamljenost za nekaj več trenutkov.« (D34)*). Pomembno je njihovo strokovno delo, ki ga opravljajo v aktivnostih v domu, poleg tega tudi vedo, kdo in kje se udeležuje samih aktivnosti, pomembna pa je že njihova prisotnost, obiski po sobah. Zares pomembni so odnosi s samimi stanovalci (*»Saj sami odnosi vplivajo na zadovoljstvo stanovalcev in tudi njihovo samopodobo.« (E38)*).

Vključevanje sorodnikov v pomoč

Sorodniki so lahko še kako pomembni za stanovalce. So pomemben stik za stanovalce, poleg tega so lahko tudi ključni vir informacij za vse zaposlene, osebo namreč najbolj poznajo prav oni (*»Zelo lahko pomagajo, če nam sporočijo spremembe pri stanovalcih, če jih opazijo.« (A37)*). Tako lahko opazijo spremembe pri stanovalcih. Še kako so zares pomembni njihovi obiski (*»Ključno pomoč lahko nudijo ravno z obiski.« (C38)*). Za sorodnike nekateri tudi organizirajo sama izobraževalna srečanja (*»Jih vabimo torej na sama izobraževanja« (B36)*), kjer se lahko dodatno izobrazijo na nekaterih področjih, na primer na področju demence. Po potrebi se jih vključi v sam proces pomoči.

Vključevanje prostovoljcev v pomoč

Prostovoljci se v pomoč v domu po mnenju socialnih delavcev vključujejo predvsem z druženjem, srečanji s stanovalci, ki si tega seveda sami želijo in izrazijo željo po takšnem stiku (*»Prostovoljce vključujemo predvsem v srečanja s stanovalci, ki si želijo družbe« (E42)*). Ta odnos lahko seveda tudi manjša osamljenost pri stanovalcu (*»Tu gre predvsem za druženje, ki lahko precej preprečuje osamljenost.« (C40)*). Prostovoljci so lahko pomemben

del tudi pri sodelovanju v aktivnostih, ki jih ponujajo domovi (*»Vključujemo pa jih tudi v skupinske aktivnosti« (E43)*), delujejo pa tudi v smeri krepitev moči, saj se osredotočajo na močna področja stanovalca (*»Stanovalcu lahko zapolnijo sam dan, ko pridejo na obisk in z njim počnejo stvari, ki si jih želi.« (B38)*). Ključno pa je res omeniti še enkrat, da se vključuje prostovoljce zgolj na željo stanovalcev.

4.5. Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti

Samoiniciativnost stanovalcev

Pri stanovalcih je zares pomembno, da sami povedo, da se počutijo osamljene. Že to je lahko prvi korak k preprečevanju same osamljenosti. Sami se odločajo o tem, ali se želijo udeležiti aktivnosti, ki jih ponuja dom, zato je zares ključnega pomena njihova samoiniciativnost (*»Res pomembna samoiniciativnost, ker sami lahko naredijo največ.« (A42)*). Možnosti za druženje je v domovih zares ogromno, ponujen je nabor različnih aktivnosti. Predvsem je torej pomembno, da ostanejo aktivni znotraj doma, kolikor seveda lahko, ob tem pa je pomembno, da vzdržujejo stike s svojo socialno mrežo, kolikor je to seveda mogoče. Za pomoč lahko ob akutni stiski vedno tudi poprosijo zaposlene (*»Včasih pridejo k nam sami, če imajo za podeliti kakšno stisko ali če potrebujejo pomoč.« (A44)*). A bilo je poudarjeno, da zares največ lahko naredijo sami, da preprečijo samo osamljenost, saj lahko po mnenju ene izmed socialnih delavk, edino oni sami spremenijo svoje lastne misli, ki so jih morebiti vodile v občutke osamljenosti (*»Oni sami si morajo želeti spremeniti situacijo.« (D44)*). Če pa se morebiti sami niso zmožni udeležiti aktivnosti, lahko za pomoč vedno prosijo socialne delavce ali pa preostale zaposlene, da jih vključijo v aktivnosti, jim pomagajo pri navezovanju stikov (*»Lahko vedno prosijo nas, da jih nekako mi vključimo v določene aktivnosti.« (D43)*).

Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene

Največ možnosti, da se stanovalci v domu ne bi počutili osamljene, zagotovo predstavljajo raznorazne aktivnosti, ki jih ponuja dom. Tam se ponudi priložnost, da se povežejo z ostalimi stanovalci, ki imajo podobne želje po aktivnostih. Poleg tega v domu tudi živijo med svojo generacijo soljudi (*»Živijo v dostopnem družbenem okolju, med svojo generacijo soljudi.« (B42)*). Vedno imajo možnost pogovora, bodisi s socialnimi delavci, zaposlenimi v domu, bodisi z ostalimi zaposlenimi ali preostalimi sostanovalci (*»Vedno imajo*

možnost, da izrazijo željo po pogovoru.» (A46)). Možnosti za druženje je res ogromno. Poleg tega imajo lahko določene stike tudi v sobi, če bivajo v dvoposteljni sobi. Ob vsem naštetem obstaja tudi možnost za strokovno pomoč (*»Deležni pa so lahko tudi strokovne pomoči.« (E50)),* nenazadnje pa vsi v domu delujejo v smeri, da bi se stanovalci v domovih počutili varne in sprejete, ter imeli možnost vedno povedati, ko bi se znašli v občutkih osamljenosti.

Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti

Kolektivno bivanje lahko po mnenju socialnih delavcev zmanjša občutke osamljenosti (*»Torej, bi rekla, da jo lahko manjša, če oseba ni pasivna.« (D49)).* Pomoč in stiki so namreč vedno na voljo, na voljo je torej možnost druženja s sostanovalci. Bivanje med svojo generacijo, pomoč, ki je vedno na voljo, določeni stiki, vse to pa lahko stanovalcem tudi daje občutek varnosti (*»Ti da določen občutek varnosti.« (A48)).* Omenjena je bila tudi primerjava z življenjem v skupnosti, če le tam živiš sam, lahko v domu zaživiš, vpliva kolektivno bivanje zelo pozitivno, saj ti družbe nikoli ne manjka (*»Zelo pozitivno, nekateri zaradi tega pri nas zaživijo, če so prej na primer živeli sami in jim je manjkalo družbe.« (B43)).* Druženje je bila res ena izmed najbolj pozitivnih omenjenih strani kolektivnega bivanja (*»Druženje stanovalcev vpliva zelo pozitivno na njihovo psihofizično počutje.« (F47)),* vedno tako za stanovalce obstaja ta možnost povezovanja s sebi pripadajočo generacijo. Kot edino negativno je bilo omenjeno, da je morda delno še vedno uveden in prisoten institucionalni način bivanja (*»Slaba stran je lahko na splošno institucionalni način bivanja« (B44)).* Prednost takega načina bivanja pa je predvsem več možnosti za druženje, le-to pa je ključno pri zmanjševanju osamljenosti (*»več druženja, ki pa lahko zmanjšuje osamljenost.« (C44)).*

4.6. Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih

Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca

Vloga socialnega dela oziroma socialnih delavcev pri zmanjševanju osamljenosti pri stanovalcih je velika in pomembna (*»Odigramo zares kar veliko in pomembno vlogo.« (A51)).* Predstavljajo povezovalni člen med zaposlenimi, sorodniki in stanovalci. Že ob sprejemu se vzpostavi stik in osebni odnos s stanovalcem, na katerem temelji in se gradi nadaljnji odnos z njim (*»Vzpostaviti stik in osebni odnos, že od sprejema naprej, ker ko se to vzpostavi, je tudi možnost komunikacije in zmanjševanja osamljenosti.« (B46)).* S socialnim delom zagotavljajo

podporo stanovalcem, nekateri tudi organizirajo aktivnosti in bdijo nad prostovoljstvom. Pomembna je strokovnost socialnega delavca, da je usposobljen za delo v domu in s stanovalci (*»Socialni delavci lahko s strokovnim znanjem pristopimo k stanovalcem, prepoznavamo znake osamljenosti« (E52)*). Socialni delavci so tudi pozorni na psihofizično počutje stanovalcev. Bila pa je tudi omenjena želja, da bi zares več časa preživeli s stanovalci, a jim to onemogoča veliko administrativnega dela (*»Seveda bi si socialne delavke želele več časa preživeti s stanovalci, a je poleg individualnega dela veliko administracije, dela s prosilci in z drugimi organizacijami, tako, da bi bilo zelo smiselno zaposliti več socialnih delavcev, saj normativ ni ustrezno zapisan.« (A58)*). Omenjena je bila tudi želja po spremembi normativa, da bi se le ta preoblikoval. Poleg omenjenega socialni delavci vodijo po večini tudi skupine za samopomoč, ki lahko pomaga stanovalcem pregnati občutke osamljenosti. Stanovalce tudi seznanjajo z aktivnostmi, ki potekajo v domu, pomagajo pri vključevanju stanovalcev v aktivnosti, če to stanovalci potrebujejo (*»Socialni delavec ima predvsem to funkcijo, da ga seznani z vsemi aktivnostmi, ki potekajo v domu.« (D50)*). Vešči so prepoznavanja znakov osamljenosti pri stanovalcih. Pomembna je tudi drža čuječnosti in da res namenijo pozornost posamezniku. Zagotavljajo mu pomoč pri uresničevanju zastavljenih ciljev. Vodijo tudi pogovore za razbremenitev stiske (*»da bi imela čim več pogovorov s stanovalci z namenom, da se psihološko razbremenijo svoje osebne stiske« (F49)*), stanovalce pa lahko tudi povabijo v aktivnosti v domu, če kje opazijo osamljenost in menijo, da bi lahko kakšna aktivnost le-to pregnala (*»Sama lahko pomagam s tem, da jih povabim v aktivnosti.« (F50)*).

Vloga sorodnikov

Sorodniki so lahko pri zmanjševanju osamljenosti zelo pomemben vir informacij, saj vedo, kako je oseba živela pred prihodom v dom, kakšne aktivnosti je imela in podobno (*»Še kako dober vir informacij.« (A59)*). Pomembno vlogo pa ima tudi pogostost njihovih obiskov sorodnika v domu (*»Ključno vidim predvsem to, da pridejo in da vzdržujejo stik s svojci, ki so v domu.« (C47)*), saj vzdrževanje stikov zares zelo vpliva na počutje stanovalcev v domu. Sorodniki lahko ob obiskih ali klicih tudi opazijo določene spremembe pri stanovalcu in na njih opozorijo zaposlene v domu, kar je lahko za zaposlene še kako pomembna informacija (*»Svojci nas predvsem opozorijo, če na primer na obisku ali ob klicu s svojcem opazijo kakšne spremembe.« (B47)*).

Vloga prostovoljcev

Prostovoljci k zmanjševanju osamljenosti lahko pripomorejo predvsem z individualnimi srečanji in druženji s stanovalci (*»Da preživi s posameznikom del dneva« (B48)*). S svojimi obiski lahko tako stanovalcu krajšajo in polepšajo dni (*»Namreč zelo lahko pomagajo s temi obiski stanovalcu polepšati dan.« (D54)*) in s tem postanejo pomembni v življenju stanovalcev. V domovih za stare prostovoljci tudi pomagajo pri organizaciji raznih aktivnosti, ki so namenjene stanovalcem, te aktivnosti pa lahko pomagajo stanovalcem pri zmanjšanju njihove osamljenosti. Prostovoljci so pomembni tudi pri spodbujanju povezovanja med stanovalci (*»Z aktivnostmi spodbujajo tudi povezovanje stanovalcev med seboj.« (E59)*).

Vloga zaposlenih

Zaposleni v domovih za stare so pozorni na akutne stiske, ki se pojavijo pri stanovalcih. Ob njihovi strokovnosti sledi hitra reakcija ob pojavu stiske (*»Poskušamo reagirati čim hitreje, ko je nekdo v stiski.« (A63)*). Pomembno je tudi, da informacije, ki jih pridobijo, nato krožijo do tima, ki je tako obveščen o stanju stanovalcev (*»Da si povemo med sabo, če opazimo odklonsko vedenje pri stanovalcih.« (C50)*). Vsak stanovalec ima po navadi tudi svojega najljubšega zaposlenega, ki se mu tudi najraje zaupa (*»Vsak stanovalec svojega najljubšega zaposlenega, ki se mu tudi najlažje zaupa, tako da je potrebno tudi na tem graditi kasneje, če se vzpostavi dober odnos.« (A64)*), tako da lahko zaposleni predstavljajo pomembno osebo oziroma osebe in stik v življenju stanovalcev (*»Vsakodnevno v stiku z zaposlenimi, torej so ti še kako pomembni v njihovem življenju.« (D56)*). S svojim delom in prisotnostjo bodisi v sobi stanovalca bodisi na aktivnostih, lahko zmanjšujejo stopnjo osamljenosti pri stanovalcih. Tako imajo zares pomemben del in vlogo v skupinskih aktivnostih (*»Lahko jo zmanjšujejo predvsem s svojim delom, na primer z delovno terapijo.« (B49)*) in pri njihovih strokovnih obiskih v sobi, kjer pa lahko tudi ob sproščenih temah v pogovoru s stanovalci le-te razbremenijo, ko morda stanovalci potrebujejo le kakšno besedo (*»Gre torej bolj za spontane pogovore, ki pa lahko stanovalcem preženejo dolgčas.« (D57)*). S svojo prisotnostjo zaposleni dajejo občutek varnosti, z obiski jih pomirijo, še kako pomemben pa je tudi njihov odnos s stanovalci (*»Pomemben pa je tudi sam odnos, ki ga imajo do stanovalcev« (E62)*).

5. RAZPRAVA

Pojav osamljenosti je po rezultatih iz moje raziskave v starosti nasploh najbolj povezan s pojavom zdravstvenih težav in/ali krčenjem socialne mreže pri posamezniku. »Zmanjšane so namreč sposobnosti za oblikovanje dobrih odnosov, pojavi se lahko tudi sama nezmožnost za intimnejši odnos z drugimi« (Kristančič, 2005, str. 116). Pomembno je poudariti, da sam pojav osamljenosti v starosti, ob dodanem pojavu zdravstvenih težav, pripelje do socialne in zdravstvene izolacije posameznika. Posameznik v domu ponavadi doživlja osamljenost, ko z nikomer ne najde primerne stika (Ramovš, 2003, str. 212). Poleg tega prihod v dom predstavlja veliko življenjsko prelomnico v življenju posameznikov, tako da se stanovalcu že ob samem prihodu v dom ponudi možnosti sodelovanja v skupinah za samopomoč. Le-te so »namenjene reševanju osebne osamljenosti in izolacije starih ljudi« (Ramovš idr., 1992, str. 211).

Ob poslabšanju zdravstvenega stanja stanovalci težje navezujejo stike z ljudmi, saj samo navezovanje stikov zahteva energijo ter predstavlja napor. Za stanovalca je tako ključnega pomena ohranjanje njegove samostojne gibljivosti v domu, saj lahko le na ta način samostojno ohranja stike v domu, prihaja na aktivnosti v domu, če si tega želi, in je v družbi. Pri tem imajo velik pomen zaposleni, ki so videni kot pomembni pri ohranjanju gibljivosti stanovalca, saj z izvajanjem delovne terapije in fizioterapije omogočajo stanovalcem, da slednji ostajajo gibljivi in na svojih nogah. Sama gibljivost lahko tako posredno vpliva na pojav osamljenosti pri posamezniku, saj namreč »k sami osamljenosti velikokrat prispevajo omejene možnosti gibanja, kot so na primer nezmožnost iti ven, se gibati« (Flaker idr., 2008, str. 281). Poleg tega se lahko v starosti pojavijo nekateri dogodki, ki lahko osebo še kako zaznamujejo in ji lahko povzročijo občutke osamljenosti. Ti dogodki so na primer smrt partnerja, smrt prijateljev in drugo. »Stanovalci ne izgubijo prijateljev le zato, ker ostarijo in se jim zmanjša krog gibanja in komuniciranja, temveč tudi, ker jim lahko umrejo prijatelji. Staranje pomeni progresivno izgubo prijateljev in znancev. Če človek ne obnavlja socialne mreže, je tudi progresivno bolj osamljen. Pogosto uporabniki izgubijo prijatelje in znance tudi zato, ker so pasivni zaradi tega, ker so manj gibljivi, bodisi manj aktivni ali vdani v usodo« (Flaker idr., 2008, str. 282-283).

Kot znak osamljenosti se lahko tako pri stanovalcu kaže tudi njegov morebitni umik iz družbe in dejavnosti v domu. O umiku iz družbe in zaprtosti vase govori tudi Pečjak, ki navaja ti dve drži kot značilnost mnogih pripadnikov starejše generacije. »Nekateri psihologi

jo tolmačijo kot posledico socialne izolacije in menijo, da jih drugi ljudje, zlasti mlajši, ne opazijo. Po drugi strani se starejši ljudje sami izogibajo družbe in omejujejo svoje stike na čedalje redkejša prijatelje, s katerimi jih družijo podobni interesi in s katerimi si delijo intimne emocije» (Pečjak, 2007, str. 76). Osamljenost je bila na splošno s strani socialnih delavcev, s katerimi sem opravil intervjuje, predstavljena kot negativno občutje in osebno čustvovanje posameznika ob manj socialnih stikih, kot bi si jih sicer želel sam, zelo pomembna pa je tudi njegova samoiniciativnost, saj morajo stanovalci sami izraziti željo za udeležbo v aktivnostih. »Ena glavnih stisk, ki jo občutijo ljudje s potrebo po dolgotrajni oskrbi, je vsekakor osamljenost. Ta je lahko po eni strani posledica izgube prijateljev, sredstev, dogodkov, ki so jih osamili, po drugi strani pa najdemo ljudi, ki so se za osamljeni način življenja odločili in stike zavračajo, ponavadi pa gre za splet obojega« (Flaker idr., 2008, str. 306-307). Zares pomembno je, da stanovalci sami povedo, ko se počutijo osamljene.

Socialni delavci stanovalce obiščejo vsakodnevno, odvisno od potreb in namena. Samih obiskov bi si želeli več, a je enostavno preveč administrativnega dela, zato bi bilo potrebno tudi spremeniti normativ, saj bi bilo tako lahko zaposlenih več socialnih delavcev v domu, kar bi zagotovo lahko povečalo možnost za več obiskov stanovalcev. Problem je v tem, da »država stroki socialnega dela nalaga preveč javnih pooblastil, pri katerih ni mogoče odločati na podlagi strokovnih spoznanj, temveč je treba zagotoviti uporabnikom korekten postopek, v katerem ne bodo kršene njihove pravice. S tem se socialni delavci srečujejo s problemom, saj velik del svojega delovnika namenijo reševanju birokratskih zadev, ob tem pa ne morejo nameniti več časa potrebam stanovalcev, kjer bi lahko uporabili svoje strokovno znanje. Tako bi bilo potrebno uvesti določene spremembe na tem področju domskega varstva« (Mali, 2008, str. 15–16). Ena izmed rešitev, ki se ponuja, je torej debirokratizacija dela, druga pa sprememba normativa, ki se tiče števila zaposlenih socialnih delavcev v domovih za stare. Socialni delavci sicer spremljajo stanovalce že od prvega stika dalje, že takoj na začetku je potrebna vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika, ki je ključnega pomena za nadaljnji odnos in privajanje stanovalca na življenje v domu. Tako so socialni delavci še kako pomembni pri vključevanju stanovalcev v domsko življenje. Ob pojavu osamljenosti pri stanovalcu je pomembno, da so stanovalcem na voljo za pogovor, da delujejo v smeri biti vedno na voljo stanovalcem. »Socialni delavci morajo biti tudi osebno dostopni in delovati v vsakdanjih situacijah« (Flaker idr., 2008, str. 323).

Pomembno je ugotoviti razloge za nastanek osamljenosti, ključen element pri tem je pogovor, le-tega se ponavadi tudi uporabi kot prvi ukrep ob uvidu osamljenosti. Poleg že naštetega socialni delavci zagotavljajo pomoč pri ohranjanju in vzpostavljanju socialne mreže

stanovalcev ter sodelujejo s svojci ali strokovnjaki z določenih področji v primerih, ko in če je to potrebno. So tudi povezovalni člen med zaposlenimi, svojci in stanovalci. Zares pomembna je njihova strokovnost pri delu s stanovalci, saj se »socialno delo s starimi ljudmi razlikuje od socialnega dela z ljudmi, ki spadajo v druge starostne skupine. Stari ljudje torej postavljajo zahteve po drugačnih vrednotah, znanju in praktični usposobljenosti socialnih delavcev« (Mali, 2008, str. 65). Pomembno je emocionalno delo in drža čuječnosti, socialni delavci so tudi pozorni na psihofizično počutje stanovalcev, poleg tega pa tudi vodijo pogovore za razbremenitev stiske.

Poleg socialnih delavcev imajo pomembno vlogo v življenju stanovalcev ter posledično tudi pri prepoznavanju, preprečevanju njihove osamljenosti lahko tudi preostali zaposleni v domovih za stare. Zaposleni sporočajo spremembe, ki jih opazijo pri stanovalcih, pomembna pa je tudi izmenjava samih informacij o stanovalcih, njihovem stanju, znotraj tima. Še kako pomemben pa je odnos med zaposlenimi in stanovalci. Problem se pojavi, če je odnos zaposlenih do stanovalcev preveč uradniški, o tem tudi govori Mali, ko pravi, da »ne gre za to, da ta medicinski kader tam ne bi bil upravičen, ampak je problem v tem, da je premalo pozornosti namenjene socialnim vidikom življenja starih ljudi v domu in odnosom« (Mali, 2008, str. 115). Zaposleni lahko s svojimi aktivnostmi zmanjšujejo stopnjo osamljenosti pri stanovalcih, sprva z izvajanjem svojega dela, poleg tega pa tudi že s pogovorom s stanovalci, ko se oglasijo pri njih v sobah. »Zaposleni v domu si morajo vzeti čas za stanovalce, čas za pogovor in za poslušanje« (Postružnik, 2000, str. 339). Zaposleni morajo delovati v smeri, da bi se stanovalci počutili varne in sprejete ter vedno z možnostjo povedati, ko bi se znašli v občutkih osamljenosti, pomembno je tudi osredotočanje zaposlenih na močna področja posameznika, delovanje v smeri njihove krepitve moči. »Zaposleni predstavljajo stanovalcem pomemben del omrežja, t. i. plačane prijatelje. Poleg njih so jim pomembni tudi preostali stanovalci, s katerimi bivajo, in tudi prostovoljci« (Flaker idr., 2008, str. 306).

Pomembno vlogo pri preprečevanju osamljenosti pri stanovalcih imajo lahko tudi prostovoljci. Le-ti lahko s svojimi prihodi na srečanja in druženje s stanovalci le-tim zmanjšajo osamljenost. Prostovoljci poleg tega tudi sodelujejo v aktivnostih v domovih za stare, ki lahko zmanjšujejo stopnjo osamljenosti pri stanovalcih. Pomembno je seveda poudariti, da se jih vključi le v primeru, ko to omeni in poda prošnjo zanje stanovalec sam. Ne gre pa res spregledati pomembnosti, ki jo lahko odigrajo tudi prostovoljci pri spodbujanju povezovanja med stanovalci. »Pomoč pri navezovanju stikov je potrebna in mogoča na dva načina. Prvi je neposredna pomoč uporabnikom, in sicer s strani družabnikov, ki lahko nadomeščajo izpad družabne mreže posameznika. Drugi način pa je lahko posredovanje pri

sklepanju novih poznanstev za posameznika, tako da se le-tega predstavi naprej. Z navezovanjem stikov s prostovoljci se torej tako širi uporabnikova mreža« (Flaker idr., 2008, str. 294). Tako lahko prostovoljci postanejo še kako pomemben stik v življenju stanovalcev. »Prostovoljci so lahko odlični družabniki, obenem pa tudi za uporabnika pomemben in v večini primerov cenjen stik« (Flaker idr., 2008, str. 307). Pomemben korak proti pojavu osamljenosti stanovalcev lahko predstavlja njihova lastna udeležba v aktivnostih, ki potekajo v domu. Stanovalce se tako povabi v aktivnosti v domu. Pri samih aktivnostih pa lahko sodelujejo oziroma jih poleg socialnih in strokovnih sodelavcev organizirajo prav prostovoljci. »Pomoč pa je možna tudi z organiziranjem dogodkov in situacij, ki take stike omogočajo« (Flaker idr., 2008, str. 294)

Poleg stanovalcev samih, socialnih delavcev, zaposlenih v domovih za stare, ostalih zaposlenih in prostovoljcev, imajo pomembno vlogo pri prepoznavanju in preprečevanju osamljenosti stanovalcev tudi njihovi svojci. Le-ti so namreč pomemben vir informacij o življenju stanovalca pred njegovim prihodom v dom, na obiskih pri svojcu lahko morda hitreje kot osebje opazijo same spremembe pri stanovalcu, poleg tega pa lahko s svojimi obiski in stiki s svojcem še kako vplivajo na pojav osamljenosti pri svojcu. Problem pa nastane, če so se odnosi po odhodu svojca v dom poslabšali. »Zaradi oddaje svojca v dom se lahko zaplete ali poškoduje odnos do svojcev« (Flaker idr., 2008, str. 302).

Kljub temu, da je v domovih za stare še vedno delno uveden in prisoten institucionalni način bivanja, pa je ravno v domovih za stare veliko možnosti za druženje stanovalcev. Za potrebo po odnosu bi lahko rekli, da je to glavna potreba v tretjem življenjskem obdobju, ki pa je pogosto nezadovoljena (Ramovš, 2003, str. 103-104). Zato lahko dom v tem primeru predstavlja pozitivno točko iz tega vidika, stanovalci namreč prebivajo med svojo, pripadajočo generacijo soljudi, samo druženje pa predstavlja eno izmed najbolj pozitivnih strani kolektivnega bivanja in ključno pri zmanjševanju osamljenosti. Kolektivno bivanje lahko po mnenju socialnih delavcev zmanjša občutke osamljenosti. »Ena redkih prednosti totalne ustanove je, da lahko predstavlja družabni prostor, možnosti za družabne stike je veliko, saj v njej biva veliko ljudi pod isto streho« (Flaker idr., 2008, str. 299).

6. SKLEPI

- Kot glavni znak osamljenosti pri stanovalcu se kaže njegov umik iz družbe.
- Pojav osamljenosti v starosti nasploh je najbolj povezan s pojavom zdravstvenih težav in/ali krčenjem socialne mreže pri posamezniku.
- Osamljenost predstavlja negativno občutje in osebno čustvovanje posameznika ob manj socialnih stikih kot bi si jih sicer želel sam.
- Pojav osamljenosti v starosti, ob dodanem pojavu zdravstvenih težav, pripelje do socialne in zdravstvene izolacije posameznika.
- Ob poslabšanju zdravstvenega stanja stanovalci težje navezujejo stike z ljudmi, saj samo navezovanje stikov zahteva energijo ter predstavlja napor.
- Prihod v dom je velika življenjska prelomnica v življenju posameznikov.
- V starosti se lahko pojavijo nekateri dogodki, ki lahko osebo še kako zaznamujejo in ji lahko povzročijo občutke osamljenosti. Ti dogodki so na primer smrt partnerja, smrt prijateljev in drugo.
- Stanovalcem se ponudi možnost sodelovanja v skupinah za samopomoč.
- Pri premagovanju osamljenosti je ključen element pomoči pogovor.
- Prvi ukrep ob uvidu osamljenosti je pogovor s stanovalcem.
- V sam proces pomoči se odvisno od potreb lahko vključi tudi svojce in/ali strokovnjake.
- Stanovalce v domu povabijo k sodelovanju pri različnih dejavnostih.
- Samostojna giblјivost stanovalca je ključnega pomena za njegovo samostojno ohranjanje stikov v domu.
- Pomembno je, da stanovalci sami povedo, ko se počutijo osamljene.
- Pomembna je samoiniciativnost stanovalcev, željo za udeležbo v aktivnostih morajo izkazati sami.
- V domovih je veliko možnosti za druženje stanovalcev.
- Stanovalci v domu živijo med svojo, pripadajočo generacijo soljudi.
- Druženje predstavlja eno izmed najbolj pozitivnih strani kolektivnega bivanja in ključno pri zmanjševanju osamljenosti.
- V domovih za stare je še vedno delno uveden in prisoten institucionalni način bivanja.
- Socialni delavci bi želeli stanovalce obiskati večkrat in za dlje časa.

- Potrebno bi bilo spremeniti normativ glede števila zaposlenih socialnih delavcev v domovih za stare.
- Ključna je vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika.
- Socialni delavci delujejo v smeri biti vedno na voljo stanovalcem.
- Socialni delavci nudijo pomoč pri ohranjanju in vzpostavljanju socialne mreže stanovalcev ter sodelujejo s svojci v primerih, ko in če je to potrebno.
- Socialni delavci so pozorni na psihofizično počutje stanovalcev.
- Socialni delavci so večji prepoznavanja znakov osamljenosti pri stanovalcih.
- Socialni delavci vodijo pogovore za razbremenitev stiske.
- Kolektivno bivanje lahko po mnenju socialnih delavcev zmanjša občutke osamljenosti.
- Zaposleni sporočajo spremembe, ki jih opazijo pri stanovalcih.
- Pomembno je sodelovanje med zaposlenimi ter podeljevanje informacij znotraj tima.
- Zaposleni so videni kot pomembni v življenju stanovalcev tudi, ker s svojimi aktivnostmi skrbijo za to, da stanovalec ohranja gibljivost.
- Pogovori zaposlenih s stanovalci slednjim manjšajo stopnjo osamljenosti.
- Zelo pomemben je odnos med zaposlenimi in stanovalci.
- Zaposleni morajo delovati v smeri, da bi se stanovalci počutili varne in sprejete ter vedno z možnostjo povedati, ko bi se znašli v občutkih osamljenosti.
- Pomembno je osredotočanje zaposlenih na močna področja posameznika, delovanje v smeri njihove krepitve moči.
- Prostovoljci lahko zmanjšajo osamljenost pri stanovalcih s srečanji in druženju s stanovalci.
- Prostovoljci sodelujejo v aktivnostih v domovih za stare; te aktivnosti lahko zmanjšujejo stopnjo osamljenosti pri stanovalcih.
- Prostovoljce se vključi na željo stanovalca.
- Prostovoljci so pomembni pri spodbujanju povezovanja med stanovalci.
- Svojci so vir informacij o življenju stanovalca pred njegovim prihodom v dom.
- Svojci lahko opazijo spremembe pri stanovalcih.
- Stanovalcem je pomembna pogostost stikov in obiskov sorodnikov.

7. PREDLOGI

- Predlagam, da se v domovih zaposli več socialnih delavcev in da se posledično spremeni in prilagodi normativ, ki se tiče števila zaposlenih socialnih delavcev v domovih za stare. Povečalo se je namreč zanimanje za domove za stare po Sloveniji, vedno več je vlog, kar posledično predstavlja tudi več administrativnega dela za socialne delavce, ob tem pa so prikrajšani tudi stanovalci v domu, saj je čas za obiske s strani socialnih delavcev posledično krajši. Več zaposlenih socialnih delavcev v domovih bi pomenilo, da bi imeli le-ti več časa tudi za bolj intenzivno ukvarjanje z osamljenostjo stanovalcev.
- Predlagam, da bi bilo v domovih več prostovoljcev in da bi le-ti v procesu pomoči ostali čim daljše časovno obdobje. Pri tem bi jim morda dodatno motivacijo lahko predstavljala določena nagrada po določenem obdobju dela.
- Predlagam, da bi v domovih izvajali več ur delavnic na temo pismenosti s področja tehnologij. Tako bi bili stanovalci lahko bolj opremljeni z osnovnimi znanji glede tehnologij, neznanje glede uporabe na primer telefona jim lahko namreč posredno predstavlja osamljenost, če na primer ne morejo priti v stik z osebo, s katero si želijo, na primer s klicem preko telefona.
- Predlagam, da bi se izvajalo še več izobraževanj za sorodnike, predvsem za teme, ki postajajo vedno bolj pomembne, tudi na temo osamljenosti.
- Predlagam, da bi v domovih strokovni delavci povabili sorodnike k obiskovanju družinskih članov v domu, ob tem pa jim ob morebitnih težavah (v komunikaciji) s svojcem tudi nudili svojo strokovno podporo.
- Predlagam, da se vzpostavi več skupin za samopomoč v domovih za stare oziroma organizira le-te bolj pogosto in za širšo množico stanovalcev, kjer bi govorili tudi o temi osamljenost. K sodelovanju bi lahko povabili tudi zunanje sodelavce, ki so strokovnjaki na tem področju.
- Predlagam, da bi se izvajalo ankete na temo osamljenosti stanovalcev na določeno časovno obdobje v domovih.

8. VIRI IN LITERATURA

- Banks, S. (2006). *Ethics and values in social work*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Flaker, V., Ficko, K., Grebenc, V., Mali, J., Nagode, M., Rafaelič, A., Filipovič Hrast, M., & Razpotnik, Š. (2019). *Hitra ocena potreb in storitev*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Gibson, H. B. (2000). *Loneliness in later life*. Basingstroke; London; New York: Macmillan.
- Imperl, F. (2014). Možne strategije razvoja domov za starejše. *Kakovostna starost*, 17(4), 3–22.
- Kambič, J. (1998). Institucionalni vidiki življenja v domovih za stare ljudi. *Socialno delo*, 35(5), 131–137.
- Kidrič, D. (2009). Dolgotrajna oskrba. *Kakovostna starost*, 12(1), 54-58.
- Klevišar, M. (1997). Smrt kot spravni zaključek življenja. V I. Hojnik – Zupanc (ur.), *Dodajmo življenje letom: Nekaj spoznanj in nasvetov, kako se smiselno in zdravo pripravljati na starost in jo tako tudi živeti* (str. 149 – 157). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Klevišar, M. (2009). *Umetnost sobivanja*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Kornhauser, A., & Mali, J. (2013). Priprava starega človeka na življenje v domu za stare ljudi. *Socialno delo*, 52(5), 321–331.
- Kristančič, A. (2005). *Nova podoba staranja- siva revolucija*. Ljubljana: Združenje svetovalnih delavcev Slovenije.
- Mali, J. (2002). Starost, emocije in emocionalno delo. *Socialno delo*, 41(6), 319-320.
- Mali, J. (2006). Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo*, 45 (1–2), 17–27.
- Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2009). Medgeneracijska solidarnost v obstoječih oblikah skrbi za stare ljudi. V: Tašner, V., Lesar, I., Antić Gaber, M., Hlebec, V., & Pušnik, M. (ur.), *Brez spopada: kultur, spolov, generacij*(str. 243–257). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

- Mali, J. (2012). Uvajanje dezinstitutucionalizacije na področju oskrbe starih ljudi. *Časopis za kritiko znanosti*, 40 (250), 86-94.
- Mali, J. (2013). *Dolgotrajna oskrba v mestni občini Ljubljana*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J., Flaker, V., Urek, M., & Rafaelič, A. (2018). *Inovacije v dolgotrajni oskrbi: Primer domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mccall, N. (2001). Who Will Pay for Long Term Care? Insights from the Partnership Programs. Chicago: Health administration Press.
- Mesec, B. (1997). Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: Kvalitativne raziskave. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B., Rape Žiberna, T., Rihter, L. (ur.) (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Milošević Arnold, V. (2000). Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo* 39(4–5), 253–263.
- Milošević Arnold, V. (2003). *Socialno delo s starimi ljudmi*, izbrani članki in referati. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Milošević Arnold, V. (2006). *Socialno delo s starimi ljudmi*, izbrani članki in referati. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Nagode, M., Zver, E., Marn, S., Jacović, A., & Dominkuš, D. (2014). *Dolgotrajna oskrba-uporaba mednarodne definicije v Sloveniji*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
- Pečjak, V. (2007). Psihologija staranja. Bled: samozaložba.
- Pentek, M. (2001). Osamljenost starih ljudi in možnost za reševanje tega problema, strokovni posvet. *Kakovostna starost*, 4(3-4), 33-59.
- Pettigrew, S., Roberts, M. (2008). Addressing loneliness in later life. *Aging & Mental Health*, 12 (3), 302-309.

Postružnik, A. (2000). *Nematerialna pomoč starostnikom*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Požarnik, H. (1981). *Umetnost staranja: leta, predsodki in dejstva*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Rafaelič, A., & Nagode, M. (2012). *Uvajanje dolgotrajne oskrbe*. Časopis za kritiko znanosti, 40(250), 48.

Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost. Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

Ramovš, J. (2013). Gerontološko izrazje: Doma za stare ljudi. *Kakovostna starost*, 16(3), 69 – 70.

Ramovš, J., Kladnik, T., Knific, B., & idr. (1992). *Skupine starih za samopomoč: Metodični priročnik*. Ljubljana: Inštitut za socialno medicino in socialno varstvo.

Vogrinc, J. (2008). *Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

9. PRILOGE

9.1. Smernice za intervju

Intervju:

1. Splošni podatki

1.1. Spol

1.2. Delovno mesto

1.3. Delovne izkušnje oz. delovna doba v domu

1.4. Število stanovalcev v domu

2. Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

2.1. Kako pogosto obiščete stanovalce?

2.2. Kateri so znaki, ki kažejo na osamljenost pri stanovalcih in kako jo prepoznate? Prosim, navedite konkretne primere!

2.3. Kako se kaže osamljenost pri stanovalcih, ki živijo v sobi sami, in pri tistih, ki živijo s sostanovalci?

3. Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

3.1. Kako vi razumete osamljenost stanovalcev?

3.2. Zakaj pride po vašem mnenju do osamljenosti stanovalcev?

3.3. Kako je osamljenost stanovalcev povezana s pojavom osamljenosti v starosti nasploh?

4. Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

4.1. Kako lahko kot socialni delavec oz. delavka zmanjšujete osamljenost pri stanovalcih? Prosim, navedite primer(e) dobre prakse.

4.2. S katerimi metodami socialnega dela poskušate preprečevati osamljenost pri stanovalcih?

4.3. S katerimi elementi in metodami socialnega dela jo poskušate odpraviti?

5. Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

5.1. Kako ukrepate v primeru, da opazite osamljenost pri stanovalcih?

5.2. Kakšne prakse uporabljate v tem primeru?

5.3. Kako vključujete v pomoč ostale zaposlene?

5.4. Kako vključujete v pomoč sorodnike?

5.5. Kako vključujete prostovoljce?

6. Vloga stanovalcev pri njihovi osamljenosti

6.1. Kaj lahko po vaši oceni naredijo stanovalci sami, da preprečijo osamljenost?

6.2. Kakšne možnosti imajo po vašem mnenju stanovalci v domu, da se ne bi počutili osamljene?

6.3. Kako kolektivno bivanje stanovalcev vpliva na pojav osamljenosti?

7. Vpliv zmanjševanja osamljenosti pri stanovalcih

7.1. Kakšno vlogo ima lahko pri zmanjševanju osamljenosti socialno delo oz. socialni delavci?

7.2. Kakšna je vloga sorodnikov pri zmanjševanju osamljenosti?

7.3. Kakšna je vloga prostovoljcev pri zmanjševanju osamljenosti?

7.4. Kakšna je vloga zaposlenih pri zmanjševanju osamljenosti?

9.2. Transkripcija intervjujev

Intervju A:

1. Splošni podatki

1.1. Spol

Ženski.

1.2. Delovno mesto

Socialna delavka.

1.3. Delovne izkušnje oz. delovna doba v domu

2 leti.

1.4. Število stanovalcev v domu

212.

2. Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

2.1. Kako pogosto obiščete stanovalce?

To je odvisno od tega, s kakšnim namenom obiščem stanovalce (A1). Seveda bi samih obiskov raje imela veliko več, ampak imamo številne obveznosti. Seveda spremljamo vse nove stanovalce, kako se počutijo, kako so se znašli, ker vemo, da je prihod v dom velika prelomnica v življenju. Nanje smo še toliko bolj pozorni, dokler ne opazimo, da so se vključili. Sicer pa jim že ob sprejemu rečemo, da se lahko ob katerikoli stvari ali pa stiski obrnejo na nas. Poleg takšnega spremljanja jih seveda tudi obiščemo. Včasih nas tudi kdo od zaposlenih obvesti o tem, da se nekdo počuti sam. Skratka, kolikor dopušča čas (A2), in seveda po potrebi, če je kje trenutna stiska toliko večja (A3).

2.2. Kateri so znaki, ki kažejo na osamljenost pri stanovalcih in kako jo prepoznate? Prosim, navedite konkretne primere!

Samo osamljenost lahko opazimo predvsem ob tem, če se na primer stanovalci prenehajo vključevati v dejavnosti (A4) in če se preveč časa zadržujejo sami v sobi (A5). No, nekateri pa se na primer vključujejo v dejavnosti, ampak se nekako opazi, da so spremenjeni na samih aktivnostih (A6). Poleg tega nas na to lahko opozorijo tudi svojci, ki jih tudi pozovemo, da nas opozorijo, če morda sami zaznajo to osamljenost pri osebi. No, nekateri se tudi ne vključujejo v domske aktivnosti, enostavno se pač ne želijo vključevati, drugi se že počutijo vključene, če opazujejo od zunaj, torej bi rekla, da ni indikator osamljenosti to, koliko je kdo aktiven.

Ob spremembi zdravstvenega stanja pa smo posebej pozorni na socialno mrežo posameznika. Včasih samo osamljenost nakažejo s tem, da izrazijo željo po pogovoru z nami (A7).

2.3. Kako se kaže osamljenost pri stanovalcih, ki živijo v sobi sami, in pri tistih, ki živijo s sostanovalci?

No, najprej bi rada povedala, da lahko že pri oddaji prošnje označiš, kakšne so tvoje želje, ali preživeti bivanje v enoposteljni ali dvoposteljni sobi. Večposteljnih sob nimamo več, bile pa so včasih tri. Tako da je sedaj na voljo možnost izbire med dvoposteljno ali enoposteljno sobo. Ampak sem mnenja, da ni pokazatelj osamljenosti, če si nekdo izbere bivanje v enoposteljni sobi, ker lahko komu čisto ustreza, da je sam, ker je tako navajen, pa se ne počuti osamljen. Nekdo pa je lahko osamljen, pa četudi si deli sobo z drugo osebo. Čisto en tak primer iz prakse. Gospa, ki je bila nepokretna, in ena, ki je bila zelo živahna, sta bivali skupaj. In smo gospo, ki je bila tako zelo aktivna vprašali, če želi premestitev. Pa je odklonila, saj da ji ustreza sobivanje z osebo, kateri lahko posreduje vtise in dogajanja, ki se jih sama ne more udeležiti. Tako da bi rekla predvsem to, da se pri tistih, ki živijo sami v sobi, lahko kaže predvsem v pomanjkanju stikov (A8), pri tistih, ki pa imajo sostanovalce, pa če odnos ni dober (A9). Se pa toliko bolj potrudimo seveda za osebo, ki pride na novo v enoposteljno sobo, da jo res predstavimo ostalim, da se čim hitreje skuša privaditi na to veliko spremembo, ki jo predstavlja prihod v dom.

3. Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

3.1. Kako vi razumete osamljenost stanovalcev?

Sama jo razumem na način, da nekdo ne najde nečesa, kar bi mu bilo v zabavo (A10). Da ima oseba občutek, da z nikomer ne more podeliti svojih občutkov (A11). Poleg tega seveda tudi, ko je sam stanovalec mnenja, da domsko življenje ni primerno zanj in da ni na pravem mestu (A12). Da pride morda tudi do upada obiskov in si potem kdaj želijo, da se na primer pokliče otroke, svojce, bližnje. Smo pa jasno vsi zaposleni pozorni na te stvari. Predvsem gre torej za njihovo čustvovanje, ko jim nekaj manjka (A13).

3.2. Zakaj pride po vašem mnenju do osamljenosti stanovalcev?

Večinoma se mi zdi, da lahko pride do osamljenosti predvsem zaradi spremembe zdravstvenega stanja (A14) ali pa zaradi kakšne trenutne akutne socialne stiske (A15). Pri tem mislim na to, če jih na primer razočarajo otroci, če se proda njihovo imetje, pa za to izvejo šele kasneje in podobno in se potem nekako zaprejo.

3.3. Kako je osamljenost stanovalcev povezana s pojavom osamljenosti v starosti nasploh?

Predvsem v smislu, da se krčijo socialne mreže (A16), poleg tega so tu lahko še tudi kakšni zdravstveni problemi, predvsem gibalne ovire (A17). Poleg tega je tudi tempo življenja drugačen (A18). Tudi na primer tisti, ki so živeli v blokih pred tem, niso mogli ven po opravkih, ker ni bilo dvigala v bloku. Poleg tega je tudi problem, ker kljub vsej tehnologiji in telefonu, le teh ne znajo uporabljati (A19). Zato se tudi organizirajo na primer brezplačne delavnice računalniške pismenosti. Glede telefonov jim na primer stisko lahko povzroči že to, da ne vedo, kako se vnese pin, kako se polni telefon. In potem je to problem, ker ne morejo nekoga poklicati in se pojavi stiska zaradi pomanjkanja stikov. Ampak na splošno bi rekla, da se osamljenost pojavlja lahko tako v domu kot izven njega. Morda pa lahko samo domsko življenje zmanjša osamljenost, saj si lahko vedno v stiku z nekom, morda doma tega niso imeli.

4. Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

4.1. Kako lahko kot socialni delavec oz. delavka zmanjšujete osamljenost pri stanovalcih? Prosim, navedite primer(e) dobre prakse.

Seveda jih prvo kot prvo skušamo vključiti v domsko življenje (A20). Najprej se začne na nivoju sobe, pa nato postopoma na nivoju skupine na oddelku, potem pa nekako ti že tudi preostali stanovalci v teh skupinah pomagajo. Poskrbi se nekako, da se tudi ležeče takrat dvigne, da se vključijo, kolikor le lahko in kolikor želijo. Se pa seveda trudimo, kolikor se le lahko. Se mi zdi, da lahko zmanjšujemo samo osamljenost s pogovorom (A21). Včasih pa je za začetek pomoči dovolj že tudi to, da sploh opazimo osamljenost (A22). Zanimiv je bil primer, ko sem ob sprejemu spoznala gospo, ki je živela sama več let po moževi smrti. Bila je brez volje, osamljena, zato me je skrbelo, kako se bo vključila v domsko življenje. Na samem sprejemu je bila prestrašena, negotova. Verjamem, da je prvi stik, ki ga na sprejemu navežeš z novim stanovalcem, zelo pomemben in lahko vpliva na kasnejše vključevanje stanovalca, na njem se začne graditi vse (A23). No, sedaj po dveh letih pa je ta gospa v domu zaživela, tudi ostalim je v oporo pri prilagajanju na novo življenje. Tako da je res vprašanje potem, ali je na stvari res osamljenost, spremenjeno zdravstveno stanje ali oseba potrebuje le spodbudo in podporo.

4.2. S katerimi metodami socialnega dela poskušate preprečevati osamljenost pri stanovalcih?

Predvsem se osredotočamo na individualno delo s stanovalci (A24), poleg tega tudi seveda na skupinsko delo (A25). Imamo pa sicer 10 oddelkov, razdeljenih na bivalni in negovalni del. In tam je tudi kadrovska struktura drugačna. Sama kot socialna delavka sem bolj aktivna na samem bivalnem delu, srečujemo se na družabnih, pogovornih in interesnih skupinah. Na negovalnem delu potekajo bolj terapevtske skupine, prisotni so delovni terapevt in delovni inštruktor in slednji se bolj osredotočajo na druge veščine, smo pa včasih prisotne tudi socialne delavke.

4.3. S katerimi elementi in metodami socialnega dela jo poskušate odpraviti?

Bi odgovorila podobno, s skupinskim delom (A26), potem seveda tudi individualno (A27), pa seveda s povezovanjem s svojci, torej s skupnostjo (A28). Pomembno je samo vključevanje, pa seveda participacija stanovalca, da se mu poda občutek, da se lahko izrazi, da se vzpostavi nek varen prostor zaupanja. Poleg tega tudi sodelujemo s prostovoljci, predvsem za stanovalce, ki nimajo tako široko razvite socialne mreže, vendar pri tem upoštevamo njihovo željo po druženju s prostovoljcem. Poleg tega pri skupinskih delih, kot so tombola in kviz, pomagajo prav tako naši prostovoljci. Sodelujemo z različnimi organizacijami. Kot pa sem že omenila, je res ključnega pomena vzpostaviti dober socialno delovni odnos s stanovalcem od vsega začetka (A29).

5. Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

5.1. Kako ukrepate v primeru, da opazite osamljenost pri stanovalcih?

Sprva se jasno poskušamo osebno pogovoriti z njimi (A30). Po potrebi vključimo tudi svojce (A31). Če pa je stanje preveč drugačne narave, potrebujemo pomoč psihologa ali pa psihiatra (A32). Poskušamo pa ugotoviti,

zakaj je prišlo do tega stanja (A33). In tu je ključno, da jim stojimo ob strani (A34). Kot pa sem že omenila, eni potrebujejo več kontaktov, drugi manj.

5.2. Kakšne prakse uporabljate v tem primeru?

Podobno, kot sem že omenila pri zgornjem vprašanju. Gre se do osebe direktno in se torej z osebnim stikom oziroma odnosom ugotovi, kje je težava in kako lahko osebi pomagamo (A35).

5.3. Kako vključujete v pomoč ostale zaposlene?

Vsekakor so vpeti v življenje stanovalcev. In tu lahko poudarim, da imamo posamezne stanovalce, ki se raje družijo z zaposlenimi kot pa z ostalimi sostanovalci. Težje je novo zaposlenim, saj potrebujejo čas, da spoznajo stanovalce in se privadijo nanje. Drugače pa, kakor je že bilo omenjeno, nam zaposleni sporočijo, če opazijo kakšno stisko, če se jim kdo zaupa in podobno (A36), tako da sodelujemo med seboj.

5.4. Kako vključujete v pomoč sorodnike?

Same sorodnike želimo zares čim bolj vključevati. Enkrat na mesec jih tudi povabimo na srečanje svojcev. Pri tem gre predvsem za to, da bi svojci imeli možnost pridobiti nova znanja in veščine, ki so lahko pomembne za podporo stanovalcem. In seveda se jih trudimo na ta način opolnomočiti. Zelo lahko pomagajo, če nam sporočijo spremembe pri stanovalcih, če jih opazijo (A37). Spodbujamo pa jih k rednemu obiskovanju svojcev, ker tako lahko veliko pripomorejo k zmanjšanju osamljenosti pri stanovalcih (A38).

5.5. Kako vključujete prostovoljce?

Kot sem že omenila, prihajajo predvsem za druženje (A39). Gledamo tudi na to, da bi bil odnos čim bolj kontinuiran (A40), saj je lahko tudi za osebo težko, če se naveže na določenega prostovoljca. Z obiski in določenim novim stikom se lahko tudi manjša dolgčas in osamljenost pri stanovalcih (A41), tako da ta odnos lahko predstavlja pozitivno izkušnjo za obe strani.

6. Vloga stanovalcev pri njihovi osamljenosti

6.1. Kaj lahko po vaši oceni naredijo stanovalci sami, da preprečijo osamljenost?

Tu se mi zdi, da je res pomembna samoiniciativnost, ker sami lahko naredijo največ (A42). Da bi torej stanovalci sami nekemu povedali, da so osamljeni, da si želijo družbe (A43). Ob tem pa je potrebno poudariti, da se morajo najprej počutiti varne, da se lahko sploh izrazijo oziroma se želijo izraziti. Zato damo veliko pomena na to že od samega začetka, da se oseba počuti sprejeto. Ampak to je seveda odvisno potem od njih samih, tudi v kolikšni meri se udeležujejo aktivnosti. Pa vendar, nekateri se ne počutijo osamljene, če so tudi sami v sobi, drugi pa se počutijo osamljene tudi, ko so obdani z ostalimi, tako da je to res subjektivno. Včasih pridejo k nam sami, če imajo za podeliti kakšno stisko ali če potrebujejo pomoč (A44).

6.2. Kakšne možnosti imajo po vašem mnenju stanovalci v domu, da se ne bi počutili osamljene?

Priključijo se lahko različnim aktivnostim (A45), ki jih dom ponuja, vedno imajo možnost, da izrazijo željo po pogovoru (A46). Včasih imam občutek, da si nekateri ne upajo izraziti svojega mnenja, stisk, želja, ker so morda tega navajeni od prej, tako da jim res damo vedeti, da se lahko vedno obrnejo na nas.

6.3. Kako kolektivno bivanje stanovalcev vpliva na pojav osamljenosti?

Bi rekla, da lahko zmanjšuje osamljenost, saj ti da občutek, da je še nekdo tam (A47). Ob tem ti da določen občutek varnosti (A48). Kot sem že omenila, je pomembno poudarjati in povedati, da je pomoč vedno na voljo (A49). Poleg tega je seveda velika razbremenitev to, da jim ni več potrebno skrbeti za hrano, da je poskrbljeno za družabno življenje (A50), če se želiš vanj vključiti.

7. Vpliv zmanjševanja osamljenosti pri stanovalcih

7.1. Kakšno vlogo ima lahko pri zmanjševanju osamljenosti socialno delo oz. socialni delavci?

Tu bi odgovorila, da odigramo zares kar veliko in pomembno vlogo (A51). Mogoče tudi zaradi tega, ker smo pozorni na psihofizično počutje (A52), usposobljeni smo za čuječnost (A53). Imamo torej možnost, da lahko organiziramo aktivnosti (A54), nudimo določeno podporo stanovalcem (A55), poleg tega tudi bdimo nad prostovoljstvom (A56). Vedno imamo v rokah določena orodja, s katerimi načrtujemo proces pomoči (A57). Vendar brez povezovanja z drugimi službami ne gre. Seveda bi si socialne delavke želele več časa preživeti s stanovalci, a je poleg individualnega dela veliko administracije, dela s prosilci in z drugimi organizacijami, tako, da bi bilo zelo smiselno zaposliti več socialnih delavcev, saj normativ ni ustrezno zapisan (A58). Potrebe prosilcev kot dinamika življenja v domu v primerjavi s preteklimi leti se zelo razlikujejo. Povečuje se število prošenj za sprejem v dom, kar za seboj povleče več časa, ki ga je potrebno namenjati evidentiranju in spremljanju vlog, korespondenci s prosilci, bolnišnicami, svojci, veliko je tudi osebnih obiskov.

7.2. Kakšna je vloga sorodnikov pri zmanjševanju osamljenosti?

Zelo pomembna že z vidika, ker poznajo človeka najbolj, vedo kakšen način življenja je imel pred prihodom v dom, tako da so lahko še kako dober vir informacij (A59). Tudi, da smo mi na to bolj pozorni, če nam omenijo, da je njihov bližnji v stiski. So pa stanovalci sami bolj zadovoljni, če ohranjajo stike tudi izven doma, torej če jih svojci obiskujejo. Pogostost in ohranjanje stikov (A60) kar dosti vpliva tudi na samo razpoloženje stanovalcev.

7.3. Kakšna je vloga prostovoljcev pri zmanjševanju osamljenosti?

Predvsem ta, da poskrbijo za individualna druženja (A61). Nekateri odnosi se lahko zelo poglobijo, drugi spet ne, to je čisto odvisno. Kot sem že nakazala prej, se pa stari ljudje v domu navežejo na prostovoljce in je potem težava, če se ta stik prekine.

7.4. Kakšna je vloga zaposlenih pri zmanjševanju osamljenosti?

Pomembno je sodelovanje in povezovanje med nami, da smo tudi pozorni na te akutne stiske (A62) pri stanovalcih, da torej poskušamo reagirati čim hitreje, ko je nekdo v stiski (A63). Je pa tudi res, da ima vsak stanovalec svojega najljubšega zaposlenega, ki se mu tudi najlažje zaupa, tako da je potrebno tudi na tem graditi

kasneje, če se vzpostavi dober odnos (A64). Ta odnos, kot sem že omenila večkrat, je torej ključen za kvaliteto življenja v domu, je najbolj pomemben.

Intervju B:

1. Splošni podatki

1.1. Spol

Moški.

1.2. Delovno mesto

Socialni delavec.

1.3. Delovne izkušnje oz. delovna doba v domu

1,5 let.

1.4. Število stanovalcev v domu

192.

2. Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

2.1. Kako pogosto obiščete stanovalce?

Stanovalce obiščem vsak dan (B1), res gledamo na to, da v enem obdobju dela obiščeva s sodelavko bivalne enote. Je pa res, da smo zelo zasedeni, veliko je administrativnega dela. Je pa seveda odvisno od razloga, kdaj gre zgolj za urejanje formalnosti za stanovalce, kdaj prav obiski in osebni pogovori, predvsem to velja za nove stanovalce. Ne moreš pa obiskati vseh vsak dan, pa potem ene enkrat in naslednjič druge (B2). Sam sem sicer odgovoren za eno enoto, sodelavka pa za dve.

2.2. Kateri so znaki, ki kažejo na osamljenost pri stanovalcih in kako jo prepoznate? Prosim, navedite konkretne primere!

Bi rekel, da je to odvisno od posameznika (B3). Nekateri to pokažejo z neverbalno komunikacijo (B4), nekateri pa povedo (B5). Opazi se, če se ne udeležujejo aktivnosti (B6), če se ne družijo z ostalimi (B7), če več časa preživijo v sobi (B8). Vidiš in opaziš pa to preko osebnega stika z osebo, kaj ti oseba potem pove o tem. Nekateri to izražajo tudi na čustvenem področju, na primer jok, žalost, morda tudi agresija, torej predvsem na teh čustvenih odzivih se to opazi (B9). Po mojem mnenju jih večina pokaže, da so osamljeni, saj je to negativno čustvo, ki ga želijo rešiti.

2.3. Kako se kaže osamljenost pri stanovalcih, ki živijo v sobi sami, in pri tistih, ki živijo s sostanovalci?

Na prvi pogled bi človek rekel, da se pri tistih, ki bivajo sami, torej v enoposteljni sobi, kaže bolj. Ampak sam tega osebno ne doživljam tako, sam ne vidim povezave med tem. Na prvi pogled se morda res zdi, da so bolj sami in osamljeni tisti v enoposteljnih, ker ni toliko stikov (B10), nimaš nekoga v sobi poleg sebe. Po drugi strani pa so težave lahko tudi v dvoposteljnih sobah, kjer so drugi konflikti. Na primer, če je nekdo živel sam, sedaj pa mora živeti še z nekom, to lahko predstavlja stres, sploh če ima sostanovalec v sobi še kakšne lastnosti,

ki še bolj motijo, kakšne zdravstvene težave, kar lahko povzroča nemir in slabše spanje, ali kakršnekoli druge navade, ki drugemu stanovalcu v sobi ne ležijo. Torej, če tam odnos ni dober, si lahko tudi v dvoposteljni sobi osamljen (B11). Morda pa je prednost dvoposteljnih sob prav ta, da lahko večkrat pride osebje, sploh če ima na primer sostanovalec ali pa oba zdravstvene težave, poleg tega je lahko več obiskov, kar lahko eni osebi ugaja drugi spet ne. Nenazadnje, ko obiščejo osebo poleg tebe, pridejo tudi v tvojo sobo in s tem je vsaj več stika z ljudmi, kar lahko morda kdaj zakrije to potrebo. A seveda je spet odvisno, koliko si tega tudi sam želiš.

3. Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

3.1. Kako vi razumete osamljenost stanovalcev?

Osamljenost pri starejših razumem bolj v povezavi s starostjo in z zdravstvenimi težavami (B12). Osamljenost se torej ne pojavlja izključno zato, ker so v domu, pač pa ker je to starejša populacija in se pojavi tako zdravstvena kot tudi socialna izolacija (B13). Poleg pa se po moji oceni pojavlja tudi odtujenost v smislu odtujenosti od ostale družbe, razvoja (B14). Ta generacija je tudi tehnološko odmaknjena (B15). Po moji oceni se ne čutijo sprejeti, ne čutijo, da so del te družbe, in se posledično tudi ne znajdejo v tej sodobni družbi. To se mi zdi, da jih je najbolj oddaljilo, ta hiter tehnološki napredek, in se počutijo kot zapostavljena generacija, ker se počutijo nekoristne. Čeprav morda oni tega ne občutijo tako. To je le moja ocena.

3.2. Zakaj pride po vašem mnenju do osamljenosti stanovalcev?

Bi rekel, da je to zelo individualno, res čisto odvisno od vsakega posameznika. Nemogoče je reči, da so vsi osamljeni ali pa da nihče ni. Zakaj pride do tega, je verjetno odvisno od več dejavnikov. Morda je ključen čisto nek življenjski potek, ki jih pripelje do točke, kjer so zdaj. Predvsem se mi zdi, da pride torej do osamljenosti, če se spremeni njihovo zdravstveno stanje (B16) ali če se kaj spremeni v njihovi socialni mreži (B17). Seveda pa je na koncu tudi vse odvisno od tipa človeka, eni so bolj samotarji, pa niso čisto nič osamljeni, ker so morda tako navajeni že od prej, nekateri se pa počutijo osamljene večkrat.

3.3. Kako je osamljenost stanovalcev povezana s pojavom osamljenosti v starosti nasploh?

Bi rekel, da zelo povezana, saj se mi zdi, da gre pri starejši populaciji družbe z roko v roki problem osamljenosti (B18), torej ne le v domu, ampak problem nastane v starosti nasploh. Seveda so za to pomembne številne okoliščine, ki sem jih naštel že prej, predvsem pa torej ta, da je ta generacija najbolj oddaljena od vseh drugih (B19).

4. Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

4.1. Kako lahko kot socialni delavec oz. delavka zmanjšujete osamljenost pri stanovalcih? Prosim, navedite primer(e) dobre prakse.

Bi rekel, da predvsem z individualnim pristopom do posameznika (B20). Tu se res trudimo, da že od sprejema naprej spremljamo stanovalca pri njegovih prvih korakih v domu. Poleg tega tudi individualno načrtujemo samo oskrbo, seveda skupaj z drugimi službami v domu. Poleg tega je ključnega pomena, da torej že od vsega začetka vzpostavimo delovni odnos in pa osebni stik, kar je kasneje lahko ključnega pomena (B21). Nadalje seveda, ko

sam vidim potrebo po bolj pogostem stiku, pogovoru, ki ga potrebuje posameznik, to osebo potem večkrat obiščem, sem bolj pozoren nanjo. Tak primer je lahko gospa, ki je bila ravno dobro sprejeta v dom, pred tremi tedni, in še vedno spremljam njen položaj, tudi glede tega, če se pojavijo kakšne skrbi, težave. In to tudi opazijo in so hvaležni. Torej gre za osebni pristop. Skušam pa seveda sam zmanjševati samo osamljenost, predvsem s pogovorom in z obiski (B22). Drugače pa lahko tu kar nekaj pripomore skupina za samopomoč kot skupinska oblika pomoči (B23), kjer tudi sodelujemo socialni delavci.

4.2. S katerimi metodami socialnega dela poskušate preprečevati osamljenost pri stanovalcih?

Tu se že od začetka osredotočimo na njihova močna področja (B24). To zapišemo v vprašalnik imenovan Moje življenje, kjer so postavljena vprašanja od otroštva naprej, kako je torej oseba živela vse do upokojitve. S tem vprašalnikom izvemo, kateri so bili hobiji osebe, kaj je rada počela in kateri so viri moči, ki jih tekom njihovega bivanja tu krepimo. Imamo pa v domu razne skupine, aktivnosti, ki so namenjene skupnemu preživljanju časa.

4.3. S katerimi elementi in metodami socialnega dela jo poskušate odpraviti?

No, sama osamljenost se lahko pojavlja vedno, ampak vedno se dogaja tudi, da jo skušamo čim hitreje odpraviti. Kot sem že rekel, nekoga potem bolj pogosto obiskuješ, predvsem jo skušamo odpraviti s pogovorom (B25), to torej zadeva delo s posameznikom (B26). Če pa je potrebno, pa seveda delamo tudi s skupino (B27), odvisno od problema. Se pa večinoma pojavi ob spremembi zdravstvenega stanja, če se kaj dogaja v socialni mreži ali pa družini bolj specifično.

5. Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

5.1. Kako ukrepite v primeru, da opazite osamljenost pri stanovalcih?

Bi rekel, da jih predvsem povprašamo najprej, če kaj potrebujejo in kaj bi to bilo (B28). Potem pa je seveda odvisno od tega, zakaj se je osamljenost pojavila. Skušamo seveda potem, odvisno od potreb, najti neko rešitev, pogledamo, če so kakšne aktivnosti, ki bi se jih stanovalec lahko udeležil (B29). Iščemo njegove dobre vire, ki jih je tudi že povedal ob prihodu v dom, kaj je na primer počel rad, pa potem vidimo, kaj lahko storimo, kam bi se oseba lahko vključila in podobno. Navadno pa potem tako osebo tudi sam večkrat obiščem (B30), sem bolj pozoren na to, kaj se dogaja s to osebo naprej.

5.2. Kakšne prakse uporabljate v tem primeru?

Kot sem že omenil, večinoma pogovor (B31), vključevanje v skupinske aktivnosti (B32), vključitev v skupino za samopomoč (B33), vse v primeru, če posameznik to želi. V delo oz. družabništvo se vključujejo tudi prostovoljci (B34), ki so pomemben del našega dela v domu. Posameznim stanovalcem nudijo spremstvo ob sprehodih, se pogovarjajo, jim berejo, igrajo družabne igre in podobno.

5.3. Kako vključujete v pomoč ostale zaposlene?

Ostali zaposleni so nam lahko vsekakor v pomoč. Ključno je dobro sodelovanje med nami za čimbolj kakovostno bivanje stanovalcev v domu. Predvsem nas lahko opozorijo, če opazijo kakšne zares vidne spremembe pri stanovalcih (B35).

5.4. Kako vključujete v pomoč sorodnike?

Prav posebno v pomoč ne bi rekel, da jih vključujemo. Vsekakor so vključeni v sam odnos bolj ob sprejemu stanovalca v dom, torej za urejanje predvsem formalnih zadev. Jih pa ne kličemo prav zaradi osamljenosti koga. Imamo pa sestanke z novosprejetimi stanovalci, tudi določena predavanja za svojce na različne teme iz področja starosti na drugi enoti. Teme pa so tudi čisto tako praktično koristne, nazadnje je bila tema demenca. Jih vabimo torej na sama izobraževanja (B36), je pa res, da to poteka skupinsko. Drugače seveda sodelujemo z njimi zelo veliko, ampak se ne osredotočamo ravno na temo osamljenosti, razen v primerih, ko je to izpostavljena težava pri posamezniku in jo je potrebno skupaj reševati (B37). Ponovno pa je to različno od stanovalca do stanovalca.

5.5. Kako vključujete prostovoljce?

Predvsem v tem bi rekel, da stanovalcu lahko zapolnijo sam dan, ko pridejo na obisk in z njim počnejo stvari, ki si jih želi (B38). Na primer, da se kartajo ali pa pogovarjajo o stvareh, o katerih se želi pogovarjati stanovalec, in lahko tako razbijejo neko monotonost v dnevu pri stanovalcih.

6. Vloga stanovalcev pri njihovi osamljenosti

6.1. Kaj lahko po vaši oceni naredijo stanovalci sami, da preprečijo osamljenost?

Imajo možnost, da se vključijo bolj aktivno v aktivnosti (B39), ampak lahko pa nekaterim tudi to ne bo pomagalo. Je čisto odvisno od njihovih čutenj, tudi življenja pred bivanjem v domu, lastnih izkušenj. Vedno obstaja določeno ozadje za osamljenost, nekaj se vidi tudi iz družinskega življenja osebe in seveda potem kdaj težko sami spreminjajo okoliščine. Je pa seveda odvisno to od vsakega posebej, samo druženje mora biti vedno njegova želja, mi mu lahko le prisluhnemo in skušamo rešiti to situacijo, občutke osamljenosti, sam pa mora storiti korak in izraziti željo (B40).

6.2. Kakšne možnosti imajo po vašem mnenju stanovalci v domu, da se ne bi počutili osamljene?

Predvsem poteka veliko različnih aktivnosti (B41), katerih se lahko udeležijo, živijo v dostopnem družbenem okolju, med svojo generacijo soljudi (B42). Vendar včasih seveda tudi to ni dovolj, ne smemo pozabiti tudi na stanovalce, ki so nepomični, ki zaradi zdravstvenega stanja ne zmorejo več sedenja na invalidskem vozičku, za katere je vključitev v aktivnosti posledično še bolj otežena. Ampak potem skušamo najti rešitve tudi za te.

6.3. Kako kolektivno bivanje stanovalcev vpliva na pojav osamljenosti?

Bi rekel, da je za nekatere to lahko zelo pozitivno, nekateri zaradi tega pri nas zaživijo, če so prej na primer živeli sami in jim je manjkalo družbe (B43). Za določene ljudi pa to nima vpliva, če so bolj samotarji. Nekateri so, kot že omenjeno, raje v sobah in to bivanje potem na njih nima vpliva. Slaba stran je lahko na splošno institucionalni način bivanja (B44), kar pomeni določena pravila, hišni red, česar doma ni in to lahko povzroča določeno stisko, da so določena pravila. Gre torej še vseeno za institucijo, a vendar na ljudi, ki si želijo družbe, lahko kolektivno bivanje vpliva zelo pozitivno in zmanjša pojav osamljenosti.

7. Vpliv zmanjševanja osamljenosti pri stanovalcih

7.1. Kakšno vlogo ima lahko pri zmanjševanju osamljenosti socialno delo oz. socialni delavci?

Kot sem že omenil, ena stvar, ki lahko pomaga, je skupina za samopomoč (B45), kjer stanovalci govorijo o čemer želijo, sami ustvarjajo to pogovorno skupino, tematike. To poteka enkrat tedensko, vodimo pa jo socialni delavci. Teme pa so seveda različne, recimo o čustvih ali pa na splošno. Ob tem pa gledamo na to, da ima res vsak besedo in da se vzpostavi nek varen prostor. Na splošno pa je ključno, kar lahko naredimo mi, vzpostaviti stik in osebni odnos, že od sprejema naprej, ker ko se to vzpostavi, je tudi možnost komunikacije in zmanjševanja osamljenosti (B46).

7.2. Kakšna je vloga sorodnikov pri zmanjševanju osamljenosti?

Svojci nas predvsem opozorijo, če na primer na obisku ali ob klicu s svojcem opazijo kakšne spremembe (B47). Potem je seveda tudi odvisno, koliko je kdo vpet v samo dogajanje in življenje stanovalca, kar pa je po moji oceni spet odvisno od ozadja. Ampak drugače dejansko vsakodnevno sodelujemo s svojci, je pa odvisno, za kaj gre in ali je tema prav osamljenost.

7.3. Kakšna je vloga prostovoljcev pri zmanjševanju osamljenosti?

Predvsem ta, da preživi s posameznikom del dneva (B48), tako da potem le ta v tistem času dneva ni osamljen. Gre pa seveda tu vedno za povsem individualni pristop.

7.4. Kakšna je vloga zaposlenih pri zmanjševanju osamljenosti?

Lahko jo zmanjšujejo predvsem s svojim delom, na primer z delovno terapijo (B49). Ob tem pa seveda tudi s skupinskimi aktivnostmi (B50). Seveda pa lahko že z obiskom stanovalca se le temu zmanjša prisotnost osamljenosti, saj ima stik vsaj z nekom (B51). Ob tem pa je osebje vedno na voljo, če je seveda kaj potrebno, če kdo podeli kakšno akutno stisko, so mu na voljo (B52), kolikor le čas dopušča.

Intervju C:

1. Splošni podatki

1.1. Spol

Ženski.

1.2. Delovno mesto

Socialna delavka.

1.3. Delovne izkušnje oz. delovna doba v domu

20 let.

1.4. Število stanovalcev v domu

137.

2. Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

2.1. Kako pogosto obiščete stanovalce?

Čisto odvisno, ene večkrat, druge manjkrat (C1). S pokretnimi poklepetamo bodisi v pritličju, ko pridejo na kavico, bodisi na vrtu, ležeče pa se obišče po sobah. Število obiskov stanovalcev v sobah je kljub vsemu odvisno od časa (C2), koliko ga imam in koliko obiskov dopušča. Trudim pa se, da vsaj enkrat obiščem vsakega stanovalca v določenem obdobju (C3). Je pa to nemogoče šteti (C4).

2.2. Kateri so znaki, ki kažejo na osamljenost pri stanovalcih in kako jo prepoznate? Prosim, navedite konkretne primere!

Največkrat se kaže na način, da se stanovalec drži bolj zase (C5), je več časa v sobi (C6), postane hitreje slabe volje (C7), lahko tudi konflikten (C8) in podobno. Lahko pa si tudi ne želi stikov, kar je sicer dokaj redko, a nekateri so po naravi samotarji. Nekateri so razočarani, težko sprejmejo, da sploh morajo bivati v domu in seveda so tudi v našem domu takšni, ki ne pridejo velikokrat ven iz sobe. Nekateri tudi zaprosijo za prostovoljstvo (C9), da bi radi imeli kakšnega prostovoljca, ampak potem morda niso zadovoljni s tem stikom. Problem je lahko tudi čakanje na svojce (C10), da bi se le ti oglasili na kakšen obisk ali pa oglasili večkrat in takrat se oseba potem lahko nekoliko umakne (C11), če teh ni obiskov toliko, kot bi si želeli.

2.3. Kako se kaže osamljenost pri stanovalcih, ki živijo v sobi sami, in pri tistih, ki živijo s sostanovalci?

Bi rekla, da ni bistvene povezave med tem. Vsak stanovalec si želi imeti svoj mir, kar je dejansko lažje uresničiti v enoposteljni sobi, drugi pa si želijo bivati z nekom in ob tem pričakujejo, da se bodo pogovarjali in s tem krajšali čas s sostanovalcem. A je seveda potem odvisno, kakšen je sostanovalec. Nekateri pari se ujamejo in lepo sobivajo, spet drugi ne. Kaže se predvsem ob umiku vaze (C12), tako pri tistih, ki bivajo sami, kot pri tistih, ki živijo s sostanovalcem. Na to pa lahko vpliva več dejavnikov, na primer zdravstvene težave, lahko tudi demenca ali pa samo manj stikov. Ob druženju v skupnih prostorih je marsikomu dovolj, da je v družbi, opazuje dogajanje, četudi ne govori z ostalimi. Tako da bi rekla, da je to čisto subjektivna stvar, odvisno, kako vsak posameznik to občuti in zmore. Je pa res, da je komunikacija pri marsikomu že otežena, če ne celo onemogočena, zaradi različnih zdravstvenih stanj, kar mu onemogoča interakcijo z ostalimi, posledično lahko povzroča tudi osamljenost.

3. Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

3.1. Kako vi razumete osamljenost stanovalcev?

Razumem jo predvsem v smislu, da gre za spremembo življenja, ko preideš iz svojega doma v institucijo (C13). Je pa pomembno tudi razlikovati, ker ko je posameznik še mobilni, si lahko hitreje najde določene aktivnosti, udeleži se lahko telovadbe, družabnih prireditev, koncertov v domu, bralne debate in podobno, in tako lahko sam zmanjša osamljenost. Večji problem bi omenila pri ležečih stanovalcih, saj ti ne morejo biti samostojno tako aktivni. Ti večinoma tudi v evalvacijah izpostavljajo, da si želijo več pogovora (C14), kar pa se velikokrat časovno ne izide, da bi se osebe lahko več časa zadržalo pri njih. Razumem pa sicer osamljenost kot osebnostno

čustvovanje posameznika (C15), ob tem, da marsikdo pove, da mu ni nikoli dolgčas, drugemu je pa kar naprej. Ljudje smo si pač različni.

3.2. Zakaj pride po vašem mnenju do osamljenosti stanovalcev?

Bi rekla, da predvsem zato, ker osebe velikokrat izgubijo ljudi iz svoje socialne mreže, morda jih svojci več ne obiskujejo tako pogosto (C16). Poleg tega se veliko pozna to tudi ob morebitni spremembi zdravstvenega stanja, če osebe niso več same zmožne priti na razne aktivnosti (C17). Potem jim ostanejo le še stiki v sobi, ki pa nekaterim osebam lahko ne odženejo osamljenosti. Tako da bi rekla, da so ključne te stvari, torej krčenje socialnih mrež (C18) in pa sprememba zdravstvenega stanja stanovalca ob poslabšani psihofizični kondiciji (C19).

3.3. Kako je osamljenost stanovalcev povezana s pojavom osamljenosti v starosti nasploh?

Kot sem že omenila pri prejšnji točki, se ta pojavi kot posledica pomanjkanja socialnih stikov (C20). Tudi na primer, če ostane človek doma sam v stanovanju. Če je poleg tega še težje gibljiv ali celo vezan na posteljo, ima posledično otežen ali celo onemogočen dostop do trgovine in ostalega (C21). Ob tem izgubi stik s svetom (C22) in osamljenost se lahko hitro pojavi. Deloma je to seveda stvar vsakega posameznika, kako se počuti in kakšne so možne rešitve pomoči. Včasih nima veliko izbire. Odvisno od socialne mreže, počutja, zdravstvenega stanja in podobno.

4. Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

4.1. Kako lahko kot socialni delavec oz. delavka zmanjšujete osamljenost pri stanovalcih? Prosim, navedite primer(e) dobre prakse.

Predvsem je tu individualna obravnava s pogovori in z obiski po sobah (C23). Imamo tudi skupine za druženje (C24). Po domu potekajo tudi razne aktivnosti, najpomembnejši pa se mi še vseeno zdi ta čas, ki si ga vzamemo za pogovor. Nekateri tudi pridejo kar sem v pisarno malo poklepetati, k drugim morda prisedeš h kavici ali pa se z njimi pogovoriš v dnevnem prostoru. Poteka pa nekako tako, da obiščem posamezno nadstropje. Ni pa s tem mišljeno striktno po nadstropjih. Kot primer lahko navedem naslednje. V petem nadstropju imamo stanovalko, ki z namenom druženja velikokrat skuha kavo za skupino stanovalcev njihovega nadstropja, sama pa najlažje zmanjšujem te občutke osamljenosti, da se jim pridružim s pogovorom (C25).

4.2. S katerimi metodami socialnega dela poskušate preprečevati osamljenost pri stanovalcih?

Torej, ključen je pogovor (C26). Ob tem seveda vzpostavim delovni odnos in osebni stik s stanovalci (C27). Na tem temelji dobra komunikacija za kasneje v odnosu s stanovalcem.

4.3. S katerimi elementi in metodami socialnega dela jo poskušate odpraviti?

Predvsem vse temelji na pogovoru in osebnem pristopu (C28). Moje delo temelji predvsem na zagovorništvu (C29). Rada bi tudi poudarila, da gre večinoma za individualno delo (C30), saj skupine za samopomoč vsaj zaenkrat še nimamo.

5. Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

5.1. Kako ukrepate v primeru, da opazite osamljenost pri stanovalcih?

Predvsem se ga povabi v aktivnosti, ki so na voljo v domu (C31). Tu mislim predvsem na telovadbo, delovno terapijo in razne dogodke, družabne prireditve, ki potekajo. V primeru kontaktiranja s svojci kdaj tudi stanovalci poprosijo, če bi lahko poklicala svojce (C32). Se zgodi, da je problem, ko stanovalci nimajo telefona oziroma, se jim je morda spraznil, pa se ne znajdejo. Tako da je potrebno biti pozoren tudi na takšne stvari, ki so nam morda povsem enostavne.

5.2. Kakšne prakse uporabljate v tem primeru?

Predvsem se prisluhne stanovalcu (C33), skuša se najti rešitev z osebnim pristopom (C34). Tu lahko veliko pripomore tudi tim, če mi sporoči kakšne informacije ali pa jaz njim. Morda, da se več časa ustavimo v sobi, ko se izvajajo določene storitve (C35). Ker nekomu lahko samo par minut pogovora več polepša dan.

5.3. Kako vključujete v pomoč ostale zaposlene?

Kot sem že omenila, je timsko delo zares pomembno. Skupaj smo lahko še bolj pozorni, kot če bi delal vsak le svoje delo, brez sodelovanja. Zelo pomembne so jim tudi aktivnosti fizioterapije in delovne terapije, ki skrbita za njihovo gibljivost (C36). Stanovalci si namreč predvsem želijo čim dlje ostati vitalni in čim dlje »na nogah«, kot rečejo. Večinoma zelo radi telovadijo, seveda tisti, ki to zmorejo, lahko tudi sede. Tako je tudi to zelo pomembna aktivnost v domu. Kot pa sem že omenila, je pomembno, da informacije krožijo med zaposlenimi, da si stvari povemo med sabo (C37). Tako so možne tudi določene izboljšave na vseh področjih.

5.4. Kako vključujete v pomoč sorodnike?

Sodelovanje s svojci je zagotovo ključnega pomena. Večinoma oni najbolj poznajo stanovalca, svojca, in stanovalci so večinoma tudi najbolj navezani na njih. Lepo je videti, če svojci tudi po prihodu stanovalca v dom z njim ohranjajo redne stike. To je ena od stvari, ki tudi lahko povzroča osamljenost. Če se ti stiki skrhajo, niso več tako redni, to lahko povzroči stisko pri njih. Ključno pomoč lahko nudijo ravno z obiski (C38).

5.5. Kako vključujete prostovoljce?

Prostovoljce vključujemo, ko stanovalec izrazi željo po njih (C39). Tu gre predvsem za druženje, ki lahko precej preprečuje osamljenost (C40). Seveda je pa odvisno tudi od tega, kakšen je ta prostovoljec, kako se ujame s stanovalcem. Nekateri pričakujejo preveč. Tudi sama raje vidim, da so prostovoljci malo starejši, vsaj študentje, ni pa nujno. Je pa res, da lahko prostovoljec precej pomaga, v kolikor se v tej vlogi dobro znajde. Nekateri dijaki morda pridejo le nekajkrat, morda zgolj zaradi potrebnih ur v šoli, in jih potem stanovalec pogreša. Zato je pri tej obliki druženja potrebno biti previden. Seveda pa podpiram prostovoljno delo v domu, saj lahko polepšajo dneve bivanja.

6. Vloga stanovalcev pri njihovi osamljenosti

6.1. Kaj lahko po vaši oceni naredijo stanovalci sami, da preprečijo osamljenost?

Tu bi odgovorila, da največ. Predvsem tisti, ki so pokretni. Drugače pa je, če bolezen predstavlja oviro. V tem primeru je težje iskati in navezovati stike. Delno je to tudi odvisno od osebja, da jim pomagamo vzpostavljati socialno mrežo, vsaj na začetku. Toda predvsem to, da izrazijo željo, da bi se radi udeležili določenih aktivnosti (C41). To lahko storijo stanovalci sami. Možnosti je kar nekaj. Je pa odvisno. Lahko, da si želijo le par pogovorov s svojci, kakšen obisk, gledanje televizije in že ne čutijo osamljenosti. Zato je res odvisno od vsakega posebej. Veliko jim pomeni na primer tudi kosilo in večerja, da prekineš določeno monotonost, da greš ven, se malo podružiš pri skupnem obroku. To večino drži pokonci čez dan. Največji strah v domu predstavlja predvsem to, da obležiš, da nisi več sam gibljiv.

6.2. Kakšne možnosti imajo po vašem mnenju stanovalci v domu, da se ne bi počutili osamljene?

Kot sem že omenila, možnosti so, da se vključijo v aktivnosti (C42), da se družijo z drugimi sostanovalci (C43), tudi možnosti, da sami povprašajo po aktivnostih. Ob tem imamo tudi razne mesečne sestanke s stanovalci, na katerih lahko povedo, česa več bi si želeli in podobno. Običaj je tudi praznovanje rojstnih dni v domu enkrat mesečno skupinsko, nekateri pa tudi posamezno, morda s svojci ali stanovalci iz istega nadstropja.

6.3. Kako kolektivno bivanje stanovalcev vpliva na pojav osamljenosti?

Morda je dober primer ta, da če bivaš še z nekom, obiski, ki pridejo k njemu, pridejo posredno tudi k tebi. Ob tem so seveda možnosti druženja v skupini, kar lahko sicer zmanjša samo osamljenost, pa vendar, kdaj se tudi najde kdo, ki se tudi v družbi počuti osamljen, ker so zanj pomembne druge stvari, ki manjkajo in ki mu povzročajo občutke osamljenosti. Nekaterim pa zagotovo to pomaga. Vsekakor pa je pomembno to, da je na voljo določeno dogajanje, da dan prej mine. Na splošno bi torej rekla, da kolektivno bivanje lahko predstavlja več druženja, ki pa lahko zmanjšuje osamljenost (C44).

7. Vpliv zmanjševanja osamljenosti pri stanovalcih

7.1. Kakšno vlogo ima lahko pri zmanjševanju osamljenosti socialno delo oz. socialni delavci?

Socialni delavec predstavlja povezovalni člen med zaposlenimi in stanovalci (C45). Stanovalca usmerjamo in spremljamo od vsega začetka, smo pozorni, kako se je le ta znašel v domu, pozorni smo na njegovo privajanje v domu. Ob tem si mu seveda tudi na voljo, sploh na začetku je več vprašanj, da se oseba privadi na novo okolje, kjer bo bivala. Ob kakšni stiski pa se stanovalci po navadi najprej obrnejo na nas (C46).

7.2. Kakšna je vloga sorodnikov pri zmanjševanju osamljenosti?

Zelo pomembna. Ključno vidim predvsem to, da pridejo in da vzdržujejo stik s svojci, ki so v domu (C47). Ob tem so seveda tudi lahko zelo pomemben vir informacij (C48), tudi pri sestavi individualnega načrta za stanovalca, tako da njihova vloga je zelo pomembna. Njihova morebitna odsotnost se pozna v veliki meri tudi na počutju stanovalca v domu. Opazi se, če se je kakšen odnos bodisi izboljšal ali pa spremenil, poslabšal. Tako da so tudi zelo pomemben faktor pri osamljenosti stanovalca v domu, če se morebiti ob njegovi naselitvi v dom odmaknejo.

7.3. Kakšna je vloga prostovoljcev pri zmanjševanju osamljenosti?

Kot sem že omenila, je njihova vloga lahko zelo pomembna, vendar je odvisno tudi od tega, koliko časa traja ta odnos in kakšen je ta odnos. Nekateri obupajo že kar hitro, se ustrašijo tega odnosa, nekateri odnosi pa trajajo dlje časa. To je čisto odvisno od obeh udeleženih oseb, tako stanovalca kot prostovoljca. Zagotovo pa lahko s svojimi aktivnostmi prostovoljec zelo vpliva na zmanjšanje osamljenosti, predvsem s tem, da stanovalcu hitreje mine dan (C49), je bolj aktiven, nima več toliko prostega časa, kar lahko pozitivno pripomore, da se oseba ne počuti osamljeno.

7.4. Kakšna je vloga zaposlenih pri zmanjševanju osamljenosti?

Ključno je sodelovanje med vsemi nami, da si povemo med sabo, če opazimo odklonsko vedenje pri stanovalcih (C50). Velikokrat pa opazimo, da je huje med vikendi, ker je v domu manj osebja, vse je bolj mirno, kar opazijo tudi stanovalci sami. Takrat jim je bolj dolgčas, ker nimajo določenega stika z zaposlenimi. Tako da se to med prazniki in vikendi kar precej opazi, sploh če ob tem oseba še nima obiska svojcev. Čez teden se torej ta osamljenost, prav zaradi vseh aktivnosti in pa obiskov zaposlenih pri stanovalcih (C51), manj opazi.

Intervju D:

1. Splošni podatki

1.1. Spol

Ženski.

1.2. Delovno mesto

Socialna delavka.

1.3. Delovne izkušnje oz. delovna doba v domu

19 let.

1.4. Število stanovalcev v domu

378.

2. Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

2.1. Kako pogosto obiščete stanovalce?

Trudim se, da grem osebno vsak dan čez bivalne enote, da naredim določen krog, pomagam razdeliti pošto. Da bi hodila prav po sobah vsak dan, to ne. Grem pa seveda obiskat stanovalce, če je kaj nujnega, če me prosijo in podobno. Da bi pa hodila od sobe do sobe, pa žal ne gre, ker je poleg tega še zares precej administrativnega dela. Tako da gre za obiske po potrebi (D1). Velikokrat pa stanovalci že poiščejo nas, če nas kaj potrebujejo, torej celotno osebje. Ta možnost torej vedno obstaja. Prav zaradi toliko administrativnega dela pa res ostane premalo časa za še bolj redne obiske.

2.2. Kateri so znaki, ki kažejo na osamljenost pri stanovalcih in kako jo prepoznate? Prosim, navedite konkretne primere!

Bi rekla, da samo osamljenost bolj prepozna osebje, saj je vsak dan v stiku s stanovalci (D2). Po navadi se stanovalci bolj zadržujejo v sobah (D3), ne prihajajo na prireditve (D4), tudi niso zraven pri delovni terapiji ali pa na fizioterapiji (D5). Torej, predvsem drugi zaposleni opazijo, če je kaj narobe oziroma drugače. Poleg tega pa nas lahko na to opozorijo tudi svojci, če opazijo, da je človek spremenjen (D6). Veliko ljudi tudi čaka na premestitev iz dvoposteljne sobe v enoposteljno, a se potem po navadi zaprejo (D7), tako da to celo ni dobro, da so sami v sobi, prav iz tega vidika morda.

2.3. Kako se kaže osamljenost pri stanovalcih, ki živijo v sobi sami, in pri tistih, ki živijo s sostanovalci?

To se nanaša že malo na to, kar sem povedala prej. Se mi zdi, da se težje opazi pri tistih, ki bivajo sami, ker težko veš, ali je osamljen ali želi le mir (D8). Pri tistih, ki živijo s sostanovalci, je drugače. Ni praktično individualnosti, osebje obiskuje lahko tudi obe osebi. Torej, ko pride osebje v sobo zaradi sostanovalca, pride posledično tudi v tvojo sobo. Zato tudi osebje lahko predstavlja velik del družbe stanovalcem. Tam se lahko pojavi, če je odnos slab (D9).

3. Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

3.1. Kako vi razumete osamljenost stanovalcev?

Ta pojem bi težko razložila. Včasih ljudje enostavno želijo biti sami. Morda je pomembno ločiti med tem in pa osamljenostjo. Nekateri želijo le imeti mir. Toda sem mnenja, da je na primer v domu skorajda misija nemogoče biti popolnoma osamljen (D10). Kdor želi imeti stike, jih najde in jih ima, če pa ga slučajno zdravstveno stanje ovira, se lahko še vseeno obrne na nas za pomoč (D11). Razlika je torej predvsem v tem, da si marsikdo le ne želi druženja. Ker samo druženje prav tako zahteva določeno energijo, je naporno. Morda je zato toliko težje potem navezovati stike, sploh če si jih niti sam ne želiš. Je pa problem, če izgubiš morebiti stike z ljudmi, ki pa so ti pomembni, kot na primer s svojci (D12). To pa zna vplivati na stanovalce. A za konec bi dejala, da za nikogar ni potrebno da je osamljen. Če si kdo želi stikov, mu jih dom lahko vedno ponudi. Odvisno pa je potem od njega, koliko je zmožen in željan še navezovati stike (D13).

3.2. Zakaj pride po vašem mnenju do osamljenosti stanovalcev?

Morda zato, ker stanovalci enostavno nimajo dovolj energije za navezovanje novih stikov (D14). Psihično moraš biti dovolj močan, da znova in znova navezuješ stike. To zahteva določeno energijo. To stanovalcem lahko predstavlja napor, torej iskanje tega stika (D15). Občasno se tudi zgodi, da stanovalci tudi odženejo svojce, so zajedljivi in očitajoči, tako da se jih svojci potem začnejo izogibati (D16), kar pa lahko pri stanovalcih pripelje do osamljenosti. Torej, predvsem bi rekla da zato, ker se stanovalci umaknejo (D17).

3.3. Kako je osamljenost stanovalcev povezana s pojavom osamljenosti v starosti nasploh?

Zagotovo se lahko odraža tako v domu kot doma. Morda je malo razlike v tem, da v domu imaš lahko vedno določene stike, torej je le malo drugače, kot če si nekje sam, nepomičen, recimo v bloku. Je pa seveda odvisno, kaj se jemlje pod osamljenost. Ali to, da nimaš nikogar, ali da nimaš svojcev kje blizu, nimaš kakšne bližnje osebe doma. V domu je zato tega manj. Nek stik je lahko že v dvoposteljnih sobah. Poleg tega je tu še osebje in svojci sostanovalca, poleg seveda ostalih stanovalcev v domu. Torej, kar se tiče stikov, je možnosti seveda lahko

mного več. Je pa odvisno, ali ti lahko tej stiki preprečijo, da se počutiš osamljen. Tako da bi rekla, da morda v krčenju socialne mreže (D18), ampak kot že omenjeno, v domu lahko tudi najdeš določeno novo družbo, odvisno od volje posameznika.

4. Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

4.1. Kako lahko kot socialni delavec oz. delavka zmanjšujete osamljenost pri stanovalcih? Prosim, navedite primer(e) dobre prakse.

Kot socialna delavka sodelujem s stanovalci že od sprejema naprej (D19). Že takrat se začne vzpostavljati delovni odnos. Takrat jih seznanimo z dejavnostmi v domu, v katere se jih skuša tudi v največji meri vključiti oziroma jim pač ponudimo možnost udeležbe. Predstavimo tudi osebje, predvsem osebje za fizioterapijo in delovno terapijo, pa tudi ostale. Drugače pa smo povezovalni člen med svojci, osebjem, tudi prostovoljci in pa stanovalci. Tako lahko nekako organiziramo določene aktivnosti, ki lahko stanovalcem zmanjšajo stopnjo osamljenosti (D20). Ob tem tudi vodim pogovorno skupino (D21), po potrebi pa, kot že omenjeno, tudi grem na pogovor k stanovalcem ali pa sami pridejo sem (D22). Vrata so zanje vedno odprta.

4.2. S katerimi metodami socialnega dela poskušate preprečevati osamljenost pri stanovalcih?

Predvsem gre za delo s posameznikom (D23), ko ta potrebuje pomoč. Odvisno seveda od tega, kako se da rešiti to njegovo stisko. Morda že s pogovorom. Zares je čisto odvisno od situacije. Ključen pa se mi zdi predvsem pogovor (D24). In tu se mi zdi, da ravno me socialne delavke opravimo to delo. Ob tem tudi vodim skupino za samopomoč, tako da delujem tudi na ravni dela s skupino (D25), če pa ob tem dodam še svojce, pa delam nenazadnje tudi s skupnostjo (D26).

4.3. S katerimi elementi in metodami socialnega dela jo poskušate odpraviti?

Predvsem s pogovorom (D27), poleg tega pa tudi s povabili v razne aktivnosti v domu (D28). To skušamo nekako že predvideti z individualnim načrtom in pa anamnezo, ki jo naredimo skupaj s stanovalcem. Tako tam ugotovimo, kaj ga veseli. Poleg tega pa je ključnega pomena tudi delo celotnega tima. Včasih pa se tudi ne da odpraviti te osamljenosti. Če nekdo ne želi sodelovati v dejavnostih, ga pustimo pri miru, ne silimo vanj, čeprav si morda kdaj to želijo bolj svojci kot on sam.

5. Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

5.1. Kako ukrepate v primeru, da opazite osamljenost pri stanovalcih?

Predvsem lahko na to opozori osebje ali pa svojci, ki so lahko vsak dan v stiku s stanovalcem in opazijo osamljenost. Ob tem seveda včasih stanovalci tudi sami že ubesedijo željo po pogovoru z mano, ko želijo razrešiti določeno stvar. Drugače pa, če sama opazim to, skušam povprašati osebo, kako se počuti (D29) in podobno. Torej gre predvsem za reševanje tega s pogovorom (D30). Se pa tudi hitro vidi, kdo si želi sploh rešiti določene situacije. Kot sem že omenila, nekateri se odmaknejo in ne želijo tega stika, si le želijo miru. Glavni način pa je predvsem pogovor.

5.2. Kakšne prakse uporabljate v tem primeru?

Kot sem že povedala, grem pogledat k stanovalcu v sobo, da vidim, kaj je na stvari, in to poskušamo potem rešiti s pogovorom (D31). Je pa tudi potrebno razlikovati potem, ali je oseba sama ali osamljena. Ker bi rekla, da je tu tanka meja. Kot socialni delavec poskušam rešiti nastali položaj, a kdaj oseba noče, si enostavno želi biti sama, pa ji to morda niti ne predstavlja osamljenosti. Opazi se, da starejši, kot so stanovalci, in če se pojavi še kakšna bolezen zraven, so raje bolj sami. Takrat imajo radi mir, čas za počitek. Je pa tudi res, da morda svojci kdaj to težje razumejo in vidijo neaktivnost svojca v smislu, da se dela škoda, človek pa lahko ob tem trpi. Kot pa sem že omenila, aktivnost zahteva psihično in fizično pripravljenost stanovalca, kar pa je včasih lahko že prevelik napor.

5.3. Kako vključujete v pomoč ostale zaposlene?

Predvsem so pomembni, ker lahko opazijo določene spremembe pri stanovalcu (D32), kot sem že omenila pri kakšni prejšnji točki. Potem seveda to lahko tudi obravnavamo v timu. Pomembno pa je, da si stvari povemo, da informacije krožijo (D33). Poleg tega pa lahko morda postojijo v kakšni sobi nekaj minut več, če je možnost, in s tem stanovalcem že preženejo osamljenost za nekaj več trenutkov (D34). Zagotovo so pomemben del tima.

5.4. Kako vključujete v pomoč sorodnike?

Podobno kot zaposleni lahko tudi oni opazijo določene spremembe pri stanovalcih, svojcih (D35). Njih lahko tudi povprašamo za nasvet (D36), oni imajo po navadi izkušnje, kako se je oseba vedla tudi v domačem okolju in podobno. So torej vir informacij (D37). Lahko pa jih tudi sama pokličem in povem opažanja, morda svoja ali pa opažanja zaposlenih. Potem lahko oni povejo še svoje mnenje. So pa zelo pomembni njihovi obiski (D38).

5.5. Kako vključujete prostovoljce?

Prostovoljce vključimo v primeru, če si to želi stanovalec sam (D39). To nekako že preverimo z vprašalnikom ob prihodu v dom, kjer stanovalec odgovori na vprašanje, ali si želi druženja s prostovoljcem. Torej, ponujena jim je ta možnost, je pa potem odvisno, koliko se jih odloči za to. Prostovoljce tudi enkrat letno zberemo oziroma izberemo skupine za prostovoljce, ko se jih zbere dovolj veliko število in se takrat potem glede na razgovore porazdeli prostovoljce. Sprva jih seveda pripeljemo do stanovalcev, kjer se tudi dogovorijo, kako bo potekal sam odnos, kolikokrat na teden, kateri dan in podobno. Tudi kaj želita delati. Je pa to odvisno od potreb, večina pa nekako potrebuje druženje (D40).

6. Vloga stanovalcev pri njihovi osamljenosti

6.1. Kaj lahko po vaši oceni naredijo stanovalci sami, da preprečijo osamljenost?

Bi rekla, da največ lahko naredijo sami (D41). Če si želijo, se lahko družijo, možnosti za to je v domu zares ogromno (D42). Če morda sami ne bi znali navezati stika, lahko vedno prosijo nas, da jih nekako mi vključimo v določene aktivnosti (D43). Nato pa se med stanovalci že počasi spnejo vezi. Torej je nekako res vse na njih samih. Mi jim lahko ponudimo vse vrste aktivnosti, toda če on sam ne bo želel sodelovati, potem imamo zvezane roke. Oni sami si morajo želeli spremeniti situacijo (D44). Njegov delež je res najbolj pomemben in še enkrat

poudarjam, možnosti imajo zelo veliko. Nekateri so na polno zasedeni, spet drugi pa veliko večino dni preživijo v sobi, gledajo tv, berejo knjige. Vsak si to izbere sam. Zato je nekako to njihova odločitev.

6.2. Kakšne možnosti imajo po vašem mnenju stanovalci v domu, da se ne bi počutili osamljene?

Zelo dobre možnosti. Imamo res celo vrsto aktivnosti (D45), poleg tega je tudi večina sob dvoposteljnih (D46), tako da nek stik imaš lahko, če si ga seveda želiš. Je pa seveda odvisno, nekaterim lahko tudi družba ne odžene občutka osamljenosti. Je to res osebna in subjektivna stvar vsakega posameznika.

6.3. Kako kolektivno bivanje stanovalcev vpliva na pojav osamljenosti?

Bi rekla da lahko zelo pozitivno. Več je namreč možnosti druženja (D47). Večinoma tudi samo sedijo na kavici, pa prisedeš in lahko pričneš pogovor. Torej, več je ljudi, večja je možnost komunikacije. Naj povem, da imamo v našem domu v bližini tudi kavarnico, parki so blizu, tako da lahko tam posedajo. Predvsem je torej ta prednost, da imaš lahko okoli sebe skoraj vedno nekoga (D48). Če ne svojca ali sostanovaleca, pa morda osebje. Za primer morda tole. Določen starostnik, ki biva v bloku in nima nikogar, je lahko brez družbe. Tu se to praktično ne more zgoditi. Razen če se stanovalec sam tako odloči, da bo čisto pasiven. Torej, bi rekla, da jo lahko manjša, če oseba ni pasivna (D49).

7. Vpliv zmanjševanja osamljenosti pri stanovalcih

7.1. Kakšno vlogo ima lahko pri zmanjševanju osamljenosti socialno delo oz. socialni delavci?

Socialni delavec ima predvsem to funkcijo, da ga seznani z vsemi aktivnostmi, ki potekajo v domu (D50). Le te mu lahko tudi zmanjšujejo stopnjo osamljenosti, če se jih želi udeležiti. Poleg tega smo tudi vstopna točka za stanovalca v dom, saj tu dobi prve informacije. Predvsem pa to, da se ga pomaga vključiti v aktivnosti v domu (D51). Ob tem pa se na nas obrnejo tudi v primeru težav (D52), tako da lahko tudi s kakšnim pogovorom, z reševanjem akutnih stisk, stanovalcu zmanjšamo raven osamljenosti. Morda jim določen dolgčas preženejo že ostali zaposleni, na primer negovalke. Toda ob bolj resnih stvareh se stanovalci obrnejo na nas.

7.2. Kakšna je vloga sorodnikov pri zmanjševanju osamljenosti?

Vloga sorodnikov je ključna predvsem z vidika ohranjanja stika s svojcem v domu (D53). Pomembno je torej, da obstaja ta stik med njimi, tudi ko je oseba v domu. Seveda pa je potem odvisno, koliko je tega stika, kakšni so odnosi. Opažam pa, da to lahko še kako vpliva na počutje stanovalcev, torej odvisno kakšen stik imajo s svojci. Poleg tega je lahko pozitivno, če jih lahko peljejo domov, seveda v primeru, če se le to da. S pogostimi stiki se tako lahko zmanjša sama osamljenost pri stanovalcih v domu.

7.3. Kakšna je vloga prostovoljcev pri zmanjševanju osamljenosti?

Prostovoljci so lahko zelo dobrodošli. Namreč zelo lahko pomagajo s temi obiski stanovalcu polepšati dan (D54). Nekateri so morda že začeli s tem kot dijaki, kot del prakse v srednji šoli, pa se to potem večinoma prekine. In potem stanovalci ubesedijo, da jim manjka ta stik, da jih pogrešajo. Tako lahko postanejo skozi čas še kako pomembni v življenju stanovalcev (D55). Le ti se po navadi, seveda če je stik in odnos dober, lahko zelo navežejo na njih.

7.4. Kakšna je vloga zaposlenih pri zmanjševanju osamljenosti?

Celoten tim seveda dela v smeri čim boljšega počutja stanovalcev. Delovni terapevti recimo vsakega obiščejo. So pa stanovalci seveda vsakodnevno v stiku z zaposlenimi, torej so ti še kako pomembni v njihovem življenju (D56). Predvsem tu mislim na negovalke in pa medicinske sestre, ki so zares vsak dan v stiku z njimi. Ob tem jih tudi najboljše poznajo in najhitreje verjetno opazijo spremembe. Morda jih sedaj poznajo celo bolj kot svojci. Tako da vsekakor so zaposleni zelo pomembni. Že zaradi par besed se lahko stanovalec počuti popolnoma drugače. Jih jemljejo kot prijetno družbo za povsem običajne, sproščene pogovore. Gre torej bolj za spontane pogovore, ki pa lahko stanovalcem preženejo dolgčas (D57).

Intervju E:

1. Splošni podatki

1.1. Spol

Ženski.

1.2. Delovno mesto

Socialna delavka.

1.3. Delovne izkušnje oz. delovna doba v domu

2 leti.

1.4. Število stanovalcev v domu

157.

2. Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

2.1. Kako pogosto obiščete stanovalce?

Stanovalce obiščem vsakodnevno (E1), res kolikor se le da, kolikor dopušča čas. Tako da bi lahko rekla, da sem z njimi v stiku res vsakodnevno.

2.2. Kateri so znaki, ki kažejo na osamljenost pri stanovalcih in kako jo prepoznate? Prosim, navedite konkretne primere!

Znaki, ki kažejo na osamljenost, so lahko pri vsakem posamezniku drugačni (E2). Nekdo, ki ima okoli sebe veliko ljudi, se lahko počuti osamljenega, ali pa obratno, se nekdo, ki ima majhno socialno mrežo, ne počuti osamljenega. Pomembno je, da poznamo življenjsko zgodbo stanovalca, njegove želje, potrebe in navade ter iz tega razberemo, če je nekdo osamljen, torej ima manj socialnih odnosov, kot si jih želi, ali se sploh ne počuti osamljenega. Občutke osamljenosti lahko prepoznamo na podlagi razpoloženja stanovalcev (E3) in ne vključevanja v aktivnosti (E4). Boljše kot poznamo stanovalce, bolj zaupen odnos kot imamo vzpostavljen, večja je verjetnost, da bomo lažje prepoznali osamljenost.

2.3. Kako se kaže osamljenost pri stanovalcih, ki živijo v sobi sami, in pri tistih, ki živijo s sostanovalci?

Ker imamo enoposteljnih sob manj kot dvoposteljnih, se v enoposteljno preseli tisti, ki si tega res želi. Navadno so to tisti, ki so že prej dolgo časa živeli sami ali pa si želijo svoj mir in se težje prilagajajo drugim sostanovalcem. Nekateri se po selitvi v enoposteljno sobo manj vključujejo v družabno življenje znotraj doma (E5), vendar je to navadno na lastno željo, saj imajo v sobi več miru in intimnosti. Četudi imajo v sobi sostanovalca, to še ne pomeni, da so manj osamljeni. Odvisno je kakšen odnos imajo z njim (E6). Te odnose pa lahko vzpostavljajo tudi s stanovalci, ki bivajo v drugih sobah. Nekateri stanovalci tudi pravijo, da imajo lahko v enoposteljni sobi več obiskov, saj tako ne motijo svojih sostanovalcev in imajo pri druženju zasebnost.

3. Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

3.1. Kako vi razumete osamljenost stanovalcev?

Osamljenost razumem kot negativno občutje, ki ga ima posameznik, ko ima manj socialnih odnosov manj, kot si jih želi (E7). Je odsotnost oziroma pomanjkanje intenzivnih čustvenih odnosov.

3.2. Zakaj pride po vašem mnenju do osamljenosti stanovalcev?

Poleg razlogov, ki so povezani z osamljenostjo v starosti nasploh, je po mojem mnenju pri stanovalcih še dodaten razlog to, ker se preselijo (E8). Sprememba okolja zmanjša tudi stike s socialno mrežo (E9) in spremeni vsakdanjik, rutino (E10).

3.3. Kako je osamljenost stanovalcev povezana s pojavom osamljenosti v starosti nasploh?

V starosti je občutek osamljenosti povezan z dogodki, ki povzročajo redkejšo stike in izgubo socialnih stikov (E11). Taki dogodki so upokožitev, smrt bližnjih, selitev bližnjih. Negativna čustva, ki vplivajo na pojav osamljenosti, pa povzročajo tudi stigmatizacija (E12), zmanjšanje dohodkov (E13), telesna nezmožnost (E14), spremenjen videz (E15) in podobno.

4. Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

4.1. Kako lahko kot socialni delavec oz. delavka zmanjšujete osamljenost pri stanovalcih? Prosim, navedite primer(e) dobre prakse.

Pomembno je, da pri vsakem posamezniku ugotovimo, kaj mu pomeni osamljenost, če je osamljen in kakšne so njegove želje in potrebe (E16). Že ob samem sprejemu moramo stanovalca čim boljše spoznati ter z njim vzpostaviti delovni odnos, ki temelji na zaupanju (E17). Več informacij kot imamo o stanovalcu, lažje se mu približamo ter sledimo njegovim potrebam in željam. Zavedati se moramo, da ima vsak posameznik različne potrebe in želje. Za nekoga, ki ima malo socialnih stikov, lahko mislimo, da je osamljen, vendar mogoče sploh ni. Zato moremo preveriti definicijo pri vsakem posamezniku. Sama pri sprejemu vedno vprašam stanovalca o njegovi življenjski zgodbi, potrebah, željah, življenjskih navadah in podobno. Ob vsakem novem sprejemu za stanovalca pripravimo individualni načrt, kjer sodelujemo socialna delavka, fizioterapevt, delovna terapevtka, vodja zdravstvenega tima in stanovalec. Tako stanovalca boljše spoznamo. Iz tega kasneje izhaja, kaj potrebuje, česa si želi. Če si želi stikov z ljudmi iz domačega okolja ali pomoč pri vzpostavljanju nove socialne mreže, mu

pri tem pomagamo (E18). Torej je potrebno, da se odzovemo na potrebe vsakega posameznika (E19) in mu pomagamo, da se čim boljše počuti v novem okolju.

4.2. S katerimi metodami socialnega dela poskušate preprečevati osamljenost pri stanovalcih?

Metode socialnega dela, ki jih uporabljamo so delo s posameznikom (E20) in delo s skupino (E21).

4.3. S katerimi elementi in metodami socialnega dela jo poskušate odpraviti?

Pri odpravljanju osamljenosti ravno tako uporabljamo metode dela s posameznikom (E22) in dela s skupino (E23). Uporabljamo tudi vse elemente socialnega dela. Pomemben je dogovor o sodelovanju (E24), saj se opredelijo vloge, vzpostavi se varen prostor za delo. Skozi instrumentalno definicijo problema (E25) stanovalec sam definira, kaj je osamljenost oziroma kako se počuti. Definira se možne rešitve. Uporabi se osebno vodenje (E26), saj stanovalce vodimo k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam, raziskujemo zgodbe, možne rešitve, odkrivamo možnosti, ki vodijo k dobrim izidom. Pomembna je perspektiva moči (E27), saj stanovalcem pomagamo najti njihove vire moči, raziskujemo dobre izkušnje, ki so jih imeli v preteklosti. Na podlagi tega jih podpremo pri ciljih, ki so si jih zadali. Pomembna je tudi etika udeležnosti (E28), saj nismo mi tisti, ki imamo moč in prave odgovore, ampak smo sogovorniki, ki skupaj s stanovalcem raziskujemo. Znanje za ravnanje (E29) uporabljamo, ker moramo znati prevajati iz jezika stroke v jezik uporabnika in obratno. Usmerjeni smo v sedanjost (E30), vzamemo si čas, ustvarimo varen prostor, smo stanovalcu na voljo za poslušanje in razgovor.

5. Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

5.1. Kako ukrepite v primeru, da opazite osamljenost pri stanovalcih?

Ko opazim osamljenost pri stanovalcih, se z njimi najprej pogovorim (E31), da ugotovim, kakšne so želje in potrebe stanovalcev. Iz tega izhaja nadaljnje sodelovanje, ki temelji na tistem, kar si stanovalci želijo.

5.2. Kakšne prakse uporabljate v tem primeru?

Pogosto stanovalcem pomagamo pri vzpostavitvi stikov z osebami, ki so jim blizu, pa so z njimi izgubili stik (E32). Včasih je dovolj že vzpostavitev možnosti za telefonske pogovore (E33). Mnogi stanovalci namreč doma niso uporabljali telefona in je to zanje nekaj novega. Svojce in ostale bližnje informiramo o stanju stanovalcev (E34), jim prenašamo sporočila stanovalcev. Stanovalcem pomagamo tudi pri vzpostavitvi socialne mreže znotraj doma (E35). Vsekakor pa je pomembno, da tudi zaposleni vzpostavimo dober odnos s stanovalci. Sploh tistim, ki nimajo nobenega bližnjega, je pomembno, da se lahko obrnejo na nas, nam zaupajo, dobijo občutek varnosti in vedo, da se na nas lahko obrnejo. Poleg same širitve socialne mreže in ohranjanja obstoječih odnosov pa je pomembno tudi to, da se stanovalci dobro počutijo. Povabimo jih tudi v aktivnosti v domu (E36).

5.3. Kako vključujete v pomoč ostale zaposlene?

Zaposleni imamo vsakodnevne sestanke, kjer si predamo opažanja pri stanovalcih (E37). Osebe, ki na oddelkih izvajajo oskrbo in nego ter je v konstantnem stiku s stanovalci, velikokrat lahko opazi spremembe pri stanovalcih, njihove odnose, osebne stiske. Tako lahko opazijo dodatne stvari o stanovalcih, ki nam pomagajo pri razumevanju in sodelovanju z njimi. Pomemben pa je tudi odnos negovalnega osebja z njimi, saj sami odnosi

vplivajo na zadovoljstvo stanovalcev in tudi njihovo samopodobo (E38). Zaposleni, ki izvajajo aktivnosti, pa so lahko pozorni na vključevanje stanovalcev v aktivnosti (E39).

5.4. Kako vključujete v pomoč sorodnike?

Sorodniki so pomemben dejavnik za naše stanovalce. Sorodniki so tiste osebe, ki so stanovalcem ljube in si želijo dobrih odnosov z njimi, zato je pomembno, da imajo z našimi stanovalci osebni stik (E40). So tisti, ki predstavljajo stik s svetom izven doma. Svojce, ki so kontaktne osebe, obveščamo o zdravju in počutju stanovalcev. Svojci nam lahko dajo pomembne informacije o potrebah, navadah in željah stanovalcev (E41), ki nam pomagajo pri sodelovanju s stanovalci.

5.5. Kako vključujete prostovoljce?

Prostovoljce vključujemo predvsem v srečanja s stanovalci, ki si želijo družbe (E42) in jim na ta način prekinajo morebiten dolgčas za določeno obdobje. Vključujemo pa jih tudi v skupinske aktivnosti (E43), ki jih želijo oziroma potrebujejo stanovalci.

6. Vloga stanovalcev pri njihovi osamljenosti

6.1. Kaj lahko po vaši oceni naredijo stanovalci sami, da preprečijo osamljenost?

Stanovalci lahko vzdržujejo kontakte s svojimi bližnjimi iz domačega okolja (E44), se vključujejo v aktivnosti znotraj doma (E45), vzpostavljajo stike s sostanovalci (E46) in za pomoč prosijo zaposlene (E47).

6.2. Kakšne možnosti imajo po vašem mnenju stanovalci v domu, da se ne bi počutili osamljene?

Stanovalci imajo v domu možnost povezovanja z drugimi sostanovalci (E48), ki spadajo v isto starostno skupino. Z njimi lahko najdejo skupne interese, sklepajo nove prijateljske vezi. Poleg tega se vključujejo v aktivnosti (E49), deležni pa so lahko tudi strokovne pomoči (E50). Če v domačem okolju živijo samo, lahko nimajo možnosti za vzpostavljane stikov z drugimi ljudmi, aktivnosti so težje dosegljive, lahko pa so prisotne tudi arhitekturne ovire.

6.3. Kako kolektivno bivanje stanovalcev vpliva na pojav osamljenosti?

Stanovalci imajo v domu predvsem možnost povezovanja z drugimi vrstniki (E51).

7. Vpliv zmanjševanja osamljenosti pri stanovalcih

7.1. Kakšno vlogo ima lahko pri zmanjševanju osamljenosti socialno delo oz. socialni delavci?

Socialni delavci lahko s strokovnim znanjem pristopimo k stanovalcem, prepoznavamo znake osamljenosti (E52) in iščemo rešitve za premagovanje osamljenosti (E53). Stroka socialnega dela narekuje, da izhajamo iz instrumentalnih definicij problema vsakega stanovalca, se osredotočamo na posameznike (E54) in skupaj z njimi iščemo rešitve, ki so za njih najboljše. Pomagamo jim pri uresničevanju zastavljenih ciljev (E55), pri tem pa lahko sodelujemo tudi z ostalimi zaposlenimi.

7.2. Kakšna je vloga sorodnikov pri zmanjševanju osamljenosti?

Sorodniki so tisti, ki so imeli že pred sprejemom v dom vzpostavljene tesne odnose in pomembno prispevajo k zmanjševanju občutkov osamljenosti. Pomembno je, da z njimi ohranjajo stike (E56). Dajo nam lahko tudi informacije, kakšno življenje so imeli stanovalci pred prihodom v dom (E57), kaj jim je pomembno v življenju in podobno.

7.3. Kakšna je vloga prostovoljcev pri zmanjševanju osamljenosti?

Prostovoljci pomagajo pri organizaciji aktivnosti (E58), ki stanovalcem prinašajo zadovoljstvo in občutek vključenosti, kar vpliva na zadovoljstvo stanovalcev in na njihovo samopodobo. Z aktivnostmi spodbujajo tudi povezovanje stanovalcev med seboj (E59). Na individualni ravni pa lahko s posamezniki vzpostavijo tesne odnose, izvajajo individualne aktivnosti, jih podpirajo, pomagajo pri osebnih stiskah (E60).

7.4. Kakšna je vloga zaposlenih pri zmanjševanju osamljenosti?

Zaposleni so pomembni pri samem prepoznavanju občutka osamljenosti, saj s stanovalci vzpostavljajo različne odnose v različnih situacijah. Pomembni so tudi pri samem premagovanju osamljenosti, če je potrebna pomoč tima in vključevanje v aktivnosti (E61). Pomemben pa je tudi sam odnos, ki ga imajo do stanovalcev (E62), saj ta vpliva na samo počutje stanovalcev.

Intervju F:

1. Splošni podatki

1.1. Spol

Ženski.

1.2. Delovno mesto

Socialna delavka.

1.3. Delovne izkušnje oz. delovna doba v domu

22 let.

1.4. Število stanovalcev v domu

157.

2. Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

2.1. Kako pogosto obiščete stanovalce?

Trudim se, da stanovalce obiščem čim pogosteje. Zgodi pa se, da zaradi obilice administrativnega dela, novih sprejemov in reševanja drugih nujnih primerov ne utegnem iti na oddelek. Drugače grem vsaj enkrat do dvakrat dnevno (F1), odvisno kolikor mi dopušča čas. Če je stanovalec v stiski, grem na pogovor, preveriti njegovo počutje.

2.2. Kateri so znaki, ki kažejo na osamljenost pri stanovalcih in kako jo prepoznate? Prosim, navedite konkretne primere!

Tak stanovalec se umika iz družbe (F2) in se ne želi pogovarjati z drugimi (F3). Ob tem se ne želi vključevati v aktivnosti (F4) kljub vzpodbudi strokovnega osebja. Nekateri včasih tudi jokajo in so žalostni (F5), iščejo pozornost (F6), pogrešajo obiske s strani svojcev (F7). Osamljenost pri stanovalcih opažam predvsem iz njihove neverbalne komunikacije (F8) in tudi iz njihovega spremenjenega obnašanja (F9). Nekateri od njih pridejo v pisarno, ko začitijo potrebo po pogovoru (F10), in se pogovorimo.

2.3. Kako se kaže osamljenost pri stanovalcih, ki živijo v sobi sami, in pri tistih, ki živijo s sostanovalci?

Pri stanovalcih, ki bivajo v enoposteljnih sobah, ne zaznavam osamljenosti, saj so tam zadovoljni (F11). Želijo imeti mir in zasebnost. Pred tem so bivali v dvoposteljnih sobah, v katerih so se s svojimi stanovalci nekateri razumeli, vendar so zaradi želje po zasebnosti želeli iti v svojo sobo. Nekateri od njih sedaj pravijo, da si ne predstavljajo, da bi šli nazaj v dvoposteljno sobo. Tu predvsem poudarjajo kot prednost zasebnost in mir. V dvoposteljnih sobah je situacija malo drugačna. Dva stanovalca, ki sobivata, se sicer lahko razumeta, vendar lahko vsak od njih občuti kljub temu osamljenost, ni pa nujno. V sobah, kjer se stanovalca zaradi različnosti značajev ne pogovarjata, se lahko občuti in vidi osamljenost (F12). Eden od njih se več socializira kot pa drugi.

3. Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

3.1. Kako vi razumete osamljenost stanovalcev?

Razumem jo v smislu, da bi si nekateri želeli imeti več stikov in obiskov (F13). Čeprav jih svojci obiščejo, kolikor zmorejo, bi si nekateri stanovalci želeli imeti več obiskov. Nekateri se tudi ne morejo privaditi na domsko okolje (F14) in to tudi omenijo v pogovoru. Njihova želja je iti domov. Počutijo se izgubljene. Težje je za stanovalce, ki nimajo svojcev. Pri nekaterih pride osamljenost do izraza tudi v obliki agresivnega vedenja (F15). Tu velja omeniti tudi stanovalce, ki nimajo svojcev, vendar so se uspeli vključiti, integrirati v domsko okolje in so veseli in hvaležni za osnovne življenjske stvari.

3.2. Zakaj pride po vašem mnenju do osamljenosti stanovalcev?

Prihod v dom za starejše je velika življenjska sprememba (F16), ki se lahko pri starostniku odraža na različne načine. Nekateri se sčasoma prilagodijo, drugi se težje, še posebej, če se predhodno niso uspeli pripraviti na prihod v dom. Ob tem se lahko pojavi še to, da se jim naenkrat poslabša zdravstveno stanje (F17). Osamljenost lahko nastopi, če svojci zaradi službenih obveznosti ne zmorejo obiskovati svojcev več tako pogosto (F18).

3.3. Kako je osamljenost stanovalcev povezana s pojavom osamljenosti v starosti nasploh?

Bi rekla, da predvsem v tem, če se pojavijo nekateri dogodki, kot so smrt partnerja, smrt prijateljev (F19). Povezava je predvsem v smislu krčenja socialnih mrež (F20) in zaradi pojava morebitnih zdravstvenih težav (F21). Taki stanovalci se počasi odmikajo iz družabnega življenja (F22) in se ne želijo več vključevati v različne aktivnosti (F23), ki so organizirane. So pa tudi stanovalci, ki se počutijo osamljene, čeprav so v skupini z drugimi in imajo veliko socialnih kontaktov, pa v sebi občutijo praznino.

4. Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

4.1. Kako lahko kot socialni delavec oz. delavka zmanjšujete osamljenost pri stanovalcih? Prosim, navedite primer(e) dobre prakse.

Predvsem z individualnim pogovorom (F24). V ta namen vodim pevsko urico (F25) na varovani enoti, kjer s stanovalci pojemo slovenske ljudske pesmi. Petje sprošča notranje napetosti pri stanovalcih. Poleg tega vodim tudi skupino za samopomoč (F26) starejših ljudi, kjer se s stanovalci pogovarjamo o različnih življenjskih temah, ki jih predhodno določimo. Gre za način medsebojnega povezovanja, sodelovanja, zmanjšanja občutkov notranje napetosti in občutkov osamljenosti. Stanovalci na ta način pomagajo tudi eden drugemu. Vsekakor je bistvenega pomena tudi sodelovanje s svojci (F27).

4.2. S katerimi metodami socialnega dela poskušate preprečevati osamljenost pri stanovalcih?

Gre predvsem za delo s posameznikom (F28), nato seveda tudi delo s skupino (F29), ko imamo skupino za samopomoč starejšim ljudem. Tako da delo res poteka na vseh ravneh.

4.3. S katerimi elementi in metodami socialnega dela jo poskušate odpraviti?

Predvsem s pogovorom in z osebnim pristopom (F30). Že ob sprejemu skupaj s stanovalcem naredimo življenjepis oziroma biografijo stanovalca, iz katerega potem črpamo njegove navade in ostale vire, kaj mu je pomembno, kaj je počel pred prihodom v dom. Torej, če je bil nekdo glasbenik, se skuša to prenesti v dom, mu najti dejavnosti, v katerih bi lahko to izvajal še naprej. In to bi posledično tudi manjšalo stopnjo osamljenosti. Tako da gre predvsem za iskanje teh virov moči (F31).

5. Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

5.1. Kako ukrepate v primeru, da opazite osamljenost pri stanovalcih?

Najprej se poskušam s stanovalcem pogovoriti (F32), da vidim, kaj ga teži in kaj je tisto, kar mu povzroča stres ali notranjo stisko. Pri tem opažam, da nekateri stanovalci potrebujejo le pogovor, da jih pomiri. V primerih, ko so stvari bolj kompleksne, pa vključim tudi njihove svojce (F33). Vse je odvisno od same situacije (F34). Veliko pomaga tudi, da se osebo povabi k vključevanju v aktivnosti (F35). Od posameznega stanovalca pa je odvisno, ali bo povabilo sprejel ali odklonil.

5.2. Kakšne prakse uporabljate v tem primeru?

Kot je bilo že prej omenjeno, predvsem pogovor ter povabilo na aktivnosti (F36), ki se izvajajo v domu. Naj naveden primer enega gospoda, ki sem ga vedno vabila na petje na varovani enoti in je vedno odklanjal. Kasneje pa je enkrat na lastno željo tudi prišel in od takrat dalje je redno sodeloval.

5.3. Kako vključujete v pomoč ostale zaposlene?

Na vsakodnevni sestankih, kjer se pogovorimo o posebnostih, ki so se zgodile pri naših stanovalcih, se dogovorimo tudi glede reševanja problematike v primeru nastopa problema pri posameznem stanovalcu. Med drugim se dogovorimo, ali je potreben osebni pogovor s kakšnim stanovalcem/stanovalko in kdo od strokovnih

delavcev se bo pogovoril s stanovalcem. Pri tem je izjemnega značaja izmenjava informacij (F37) med posameznimi službami in sicer zdravstvena služba, socialna služba, delovna terapija in fizioterapija. Pomembno je zares dobro sodelovanje med nami.

5.4. Kako vključujete v pomoč sorodnike?

Sorodnike vključujemo sproti in po potrebi (F38). Če pri nekemu vidimo, da je v stiski, jih pokličemo in obvestimo, da se pomiri. Zgodi se, da nas svojci obvestijo, da jih skrbi za njihove starše, saj so opazili drugačno obnašanje pri njih. V tem primeru oziroma po potrebi organiziramo skupen sestanek z njimi (F39). Nekateri sorodniki si želijo, da bi njihovi svojci hodili na več aktivnosti, da bi bili bolj dejavni, tako da morda kdaj tudi preveč pritiskajo tako na svojca kot na nas v takih primerih. Koliko obiskov ima posamezen stanovalec, je odvisno od njihovih svojcev oziroma od njihovih medsebojnih odnosov. Na splošno bi rekla, da svojci hodijo kar redno na obiske k svojim staršem, sorodnikom. Pri tistih stanovalcih, kjer so odnosi z njihovimi svojci malce slabši, imajo manj obiskov in je morda osamljenost večja. Pomembni so predvsem ti stiki s svojci (F40).

5.5. Kako vključujete prostovoljce?

Prostovoljstvo v našem Centru vodi in organizira delovna terapevtka. Seveda so prostovoljci tudi vključeni. Pomagajo pa predvsem pri animaciji, izdelavi čestitk, se pogovarjajo s stanovalci, nekatere zapeljejo z invalidskim vozičkom na sprehod ali po nakupih v trgovino in pri tem pripomorejo k zmanjševanju osamljenosti. Seveda je odvisno od posameznega stanovalca, ali si želi družbe prostovoljca ali ne. Predvsem pa sodelujejo pri aktivnostih v domu (F41) ali pa se družijo s posameznikom (F42).

6. Vloga stanovalcev pri njihovi osamljenosti

6.1. Kaj lahko po vaši oceni naredijo stanovalci sami, da preprečijo osamljenost?

Prva koraka, ki ju lahko naredijo, če želijo seveda, sta druženje in pogovor (F43). Ob tem so v veliko pomoč tudi naše strokovne službe, ki izvajajo raznorazne aktivnosti, kot recimo delovno in fizioterapijo in tudi dejavnosti socialne službe. Z vključevanjem v aktivnosti lahko stanovalci do določene mere preženejo osamljenost. Pri tem je odvisno od njih samih, v kolikšni meri so pripravljeni sodelovati (F44). Seveda jih zaposleni vabimo na vključevanje v domu, da morda ne razmišljajo toliko o tem, kje se nahajajo in podobno. Namreč z vključevanjem v aktivnosti, stanovalci preusmerijo svoje misli na drugo področje (F45), kar vpliva pozitivno na njihovo psihofizično zdravstveno stanje.

6.2. Kakšne možnosti imajo po vašem mnenju stanovalci v domu, da se ne bi počutili osamljene?

Veliko različnih možnosti (F46), kot sem že omenila. Je pa res tudi, da je odvisno od njih samih, koliko si želijo biti prisotni na aktivnostih. Naj navedem primer praznovanja rojstnega dne. Po navadi ga praznujemo tako, da praznujejo vsi tisti stanovalci, ki so imeli rojstni dan v tekočem mesecu, saj to poteka mesečno. Nekaterim pomeni veliko, se pa najdejo tudi taki, ki pa ne želijo pri tem sodelovati. In to moramo spoštovati. Gre za to, da mora biti oseba tudi sama motivirana, da se vključuje v aktivnosti. Torej, možnosti imajo zares ogromno, vse pa je na njih. Oni morajo izraziti željo po vključitvi.

6.3. Kako kolektivno bivanje stanovalcev vpliva na pojav osamljenosti?

Povsem odvisno. Stanovalcem, ki se družijo in so vključeni v veliko aktivnosti, ni dolgčas, niti ne občutijo osamljenosti. So pa tudi izjeme. Nekdo se lahko počuti osamljenega, čeprav je v skupini ljudi in v aktivnostih. Vsekakor sem mnenja, da druženje stanovalcev vpliva zelo pozitivno na njihovo psihofizično počutje (F47). Zelo pomembno za stanovalce je, da občutijo varnost in toplino, da občutijo dom za starejše kot neko varno okolje (F48). Pomembno je, da občutijo, da se lahko obrnejo na nekoga, če so v stiski. V domačem okolju je to težje. Še posebej v primerih, ko so otroci zaposleni in v službah.

7. Vpliv zmanjševanja osamljenosti pri stanovalcih

7.1. Kakšno vlogo ima lahko pri zmanjševanju osamljenosti socialno delo oz. socialni delavci?

Kot socialna delavka se trudim, da bi imela čim več pogovorov s stanovalci z namenom, da se psihološko razbremenijo svoje osebne stiske (F49), ki jo čutijo v tistem trenutku. Ob tem je seveda pomembno, da stanovalcu aktivno prisluhnem. Kot že rečeno, dostikrat prihaja do krize zaradi spremembe življenjskega okolja. Tu veliko pomaga postopno vključevanje v aktivnosti, kjer naveže socialne stike tudi z drugimi stanovalci. Sama lahko pomagam s tem, da jih povabim v aktivnosti (F50).

7.2. Kakšna je vloga sorodnikov pri zmanjševanju osamljenosti?

Sorodniki lahko veliko pomorejo k zmanjševanju osamljenosti že z obiski (F51). Pri tem je odvisno, v kakšnih odnosih so. Dogaja se tudi, da imajo nekateri stanovalci prevelika pričakovanja, saj si želijo obiskov s strani svojcev vsak dan, kar je po drugi strani lahko obremenilno za svojce. Ob tem pa lahko na drugi strani sorodniki pričakujejo preveč od svojcev, da bi le ti sodelovali v vseh možnih dejavnostih, pa vendar to tudi ne gre. Vsekakor je bistvenega pomena sodelovanje vseh služb skupaj s svojci.

7.3. Kakšna je vloga prostovoljcev pri zmanjševanju osamljenosti?

Prostovoljci prispevajo k zmanjševanju osamljenosti predvsem z druženjem in s sodelovanjem v aktivnostih s stanovalci (F52). V našem domu imamo prostovoljko, ki ob torkih prihaja v dom, kjer skupaj s stanovalci ob spremljavi kitare zapoje slovenske ljudske pesmi. Stanovalci se za ta čas sprostijo in uživajo. Tako da so prostovoljci zelo dobrodošli. Tudi pomenijo lahko stanovalcem zelo pomemben stik (F53).

7.4. Kakšna je vloga zaposlenih pri zmanjševanju osamljenosti?

Zaposleni lahko stanovalce s svojimi obiski pomirijo (F54), lahko jim dajo občutek varnosti (F55). Nekateri se zelo navežejo na osebe, na primer na sestre ali pa negovalke. Za nekoga pa je lahko pomemben hišnik, če imajo take vrste pogovorov. In seveda vsak tak pozitiven stik lahko pozitivno vpliva na osebo. Gre sicer res za drobne stvari, a osebam, stanovalcem lahko pomenijo zares veliko. Že ena sama beseda, da se začne nek pogovor, lahko stanovalcu prežene občutke osamljenosti. Tako da so prav tako pomemben stik (F56).

9.3. Odprto kodiranje

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJMI	KATEGORIJE	NADKATEGORIJE
A1	To je odvisno od tega, s kakšnim namenom obiščem stanovanca.	Odvisno od namena	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
A2	kolikor dopušča čas	Kolikor dopušča čas	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
A3	po potrebi, če je kje trenutna stiska toliko večja	Odvisno od potrebe	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
A4	če se na primer stanovalci prenehajo vključevati v dejavnosti	Nevključevanje v dejavnosti	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
A5	če se preveč časa zadržujejo sami v sobi	Zadrževanje v sobi	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
A6	se nekako opazi, da so spremenjeni na samih aktivnostih	Opazna spremenjenost	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
A7	da izrazijo željo po pogovoru z nami	Želja po pogovoru	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
A8	pri tistih, ki živijo sami v sobi, lahko kaže predvsem v pomanjkanju stikov	Pomanjkanje stikov	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
A9	pri tistih, ki pa imajo sostanovalce, pa če odnos ni dober.	Slab odnos s sostanovalcem	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
A10	da nekdo ne najde nečesa, kar bi mu bilo v zabavo	Ko ne najdeš ničesar, kar bi ti bilo v zabavo	Oprelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
A11	Da ima oseba občutek, da z nikomer ne more podeliti svojih občutkov.	Ni možnosti za podelitev občutkov	Oprelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
A12	ko je sam stanovalec mnenja, da domsko življenje ni primerno zanj in da ni na pravem mestu.	Domsko življenje ni zanj	Oprelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
A13	Predvsem gre torej za njihovo čustvovanje, ko jim nekaj manjka.	Nekaj manjka	Oprelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
A14	zaradi spremembe zdravstvenega stanja.	Sprememba zdravstvenega stanja	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
A15	zaradi kakšne trenutne akutne socialne stiske	Trenutna akutna socialna stiska	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

A16	Predvsem v smislu, da se krčijo socialne mreže.	Krčenje socialne mreže	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
A17	zdravstveni problemi, predvsem gibalne ovire.	Zdravstveni problemi, gibalne ovire	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
A18	tempo življenja drugačen.	Drugačen tempo življenja	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
A19	kljub vsej tehnologiji in telefonom, le teh ne znajo uporabljati.	Neznanje o uporabi tehnologije	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
A20	Seveda jih prvo kot prvo skušamo vključiti v domsko življenje.	Vključevanje v domsko življenje	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
A21	Se mi zdi, da lahko zmanjšujemo samo osamljenost s pogovorom.	Zmanjševanje osamljenosti s pogovorom	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
A22	Včasih pa je za začetek pomoči dovolj že tudi to, da sploh opazimo osamljenost.	Opazanje osamljenosti	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
A23	Verjamem, da je prvi stik, ki ga na sprejemu navežeš z novim stanovalcem, zelo pomemben in lahko vpliva na kasnejše vključevanje stanovalca, na njem se začne graditi vse.	Zelo pomemben prvi stik s stanovalcem	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
A24	Predvsem se osredotočamo na individualno delo s stanovalci	Individualno delo	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
A25	poleg tega tudi seveda na skupinsko delo.	Skupinsko delo	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
A26	s skupinskim delom	Skupinsko delo	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
A27	tudi individualno	Individualno delo	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
A28	s povezovanjem s svojci, torej s skupnostjo.	Delo s skupnostjo	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
A29	ključnega pomena vzpostaviti dober socialno delovni odnos s	Vzpostaviti dober socialno delovni odnos	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri

	stanovalcem od vsega začetka.		dela	stanovalcih
A30	Sprva se jasno poskušamo osebno pogovoriti z njimi.	Pogovor	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A31	Po potrebi vključimo tudi svojece.	Vključevanje svojcev	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A32	Če pa je stanje preveč drugačne narave, potrebujemo pomoč psihologa ali pa psihiatra.	Pomoč strokovnjakov	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A33	Poskušamo pa ugotoviti, zakaj je prišlo do tega stanja.	Iskanje razlogov	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A34	In tu je ključno, da jim stojimo ob strani.	Stanje ob strani	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A35	Gre se do osebe direktno in se torej z osebnim stikom oziroma odnosom ugotovi, kje je težava in kako lahko osebi pomagamo.	Iskanje vzrokov	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A36	nam zaposleni sporočijo, če opazijo kakšno stisko, če se jim kdo zaupa in podobno	Sporočanje stisk	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A37	Zelo lahko pomagajo, če nam sporočijo spremembe pri stanovalcih, če jih opazijo.	Sporočanje sprememb	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A38	Spodbujamo pa jih k rednemu obiskovanju svojcev, ker tako lahko veliko pripomorejo k zmanjšanju osamljenosti pri stanovalcih.	Obiskovanje svojcev	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A39	predvsem za druženje.	Druženje	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A40	Gledamo tudi na to, da bi bil odnos čim bolj kontinuiran	Kontinuiran odnos	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A41	Z obiski in določenim novim stikom se lahko tudi manjša dolgčas in osamljenost pri stanovalcih	Manjša osamljenost	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
A42	res pomembna samoiniciativnost, ker sami lahko naredijo največ.	Pomembna samoiniciativnost	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti

A43	stanovalci sami nekomu povedali, da so osamljeni, da si želijo družbe.	Sami povedo	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
A44	Včasih pridejo k nam sami, če imajo za podeliti kakšno stisko ali če potrebujejo pomoč.	Iskanje stika	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
A45	Priključijo se lahko različnim aktivnostim	Sodelovanje v aktivnostih	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
A46	vedno imajo možnost, da izrazijo željo po pogovoru.	Možnost pogovora	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
A47	lahko zmanjšuje osamljenost, saj ti da občutek, da je še nekdo tam.	Zmanjšan občutek osamljenosti	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
A48	ti da določen občutek varnosti.	Občutek varnosti	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
A49	pomoč vedno na voljo	Pomoč vedno na voljo	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
A50	poskrbljeno za družabno življenje	Možnost druženja	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
A51	odigramo zares kar veliko in pomembno vlogo.	Velika in pomembna vloga	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A52	smo pozorni na psihofizično počutje	Pozorni na psihofizično počutje	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A53	usposobljeni smo za čuječnost.	Čuječnost	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A54	možnost, da lahko organiziramo aktivnosti	Organiziranje aktivnosti	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A55	nudimo določeno podporo stanovalcem	Podpora stanovalcem	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A56	bdimo nad prostovoljstvom.	Bdenje nad prostovoljstvom	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri

				stanovalcih
A57	Vedno imamo v rokah določena orodja, s katerimi načrtujemo proces pomoči.	Strokovnost socialnega delavca	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A58	Seveda bi si socialne delavke želele več časa preživeti s stanovalci, a je poleg individualnega dela veliko administracije, dela s prosilci in z drugimi organizacijami, tako, da bi bilo zelo smiselno zaposliti več socialnih delavcev, saj normativ ni ustrezno zapisan.	Želja po več časa preživetega s stanovalci	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A59	še kako dober vir informacij.	Vir informacij	Vloga sorodnikov	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A60	Pogostost in ohranjanje stikov	Pogostost in ohranjanje stikov	Vloga sorodnikov	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A61	poskrbijo za individualna druženja.	Individualna druženja	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A62	pozorni na te akutne stiske	Pozorni na akutne stiske	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A63	poskušamo reagirati čim hitreje, ko je nekdo v stiski.	Hitra reakcija ob stiski	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
A64	vsak stanovalci svojega najljubšega zaposlenega, ki se mu tudi najlažje zaupa, tako da je potrebno tudi na tem graditi kasneje, če se vzpostavi dober odnos.	Pomembni za stanovalce	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJMI	KATEGORIJE	NADKATEGORIJE
B1	Stanovalce obiščem vsak dan	Vsak dan	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B2	Ne moreš pa obiskati vseh vsak dan, pa potem ene enkrat in naslednjič druge.	Enkrat ene, drugič druge	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B3	Bi rekel, da je to odvisno od posameznika.	Odvisno od posameznika	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

B4	Nekateri to pokažejo z neverbalno komunikacijo	Neverbalna komunikacija	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B5	nekateri pa povedo	Povedo sami	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B6	če se ne udeležujejo aktivnosti	Neudeležba na aktivnostih	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B7	če se ne družijo z ostalimi	Se ne družijo	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B8	več časa preživijo v sobi.	Preživljanje časa v sobi	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B9	torej predvsem na teh čustvenih odzivih se to opazi.	Čustveni odzivi	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B10	bolj sami in osamljeni tisti v enoposteljnih, ker ni toliko stikov	Ni toliko stikov	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B11	Torej, če tam odnos ni dober, si lahko tudi v dvoposteljni sobi osamljen.	Slab odnos	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
B12	Osamljenost pri starejših razumem bolj v povezavi s starostjo in z zdravstvenimi težavami.	Starost in zdravstvene težave	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
B13	ker je to starejša populacija in se pojavi tako zdravstvena kot tudi socialna izolacija.	Zdravstvena in socialna izolacija	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
B14	odtujenosti od ostale družbe, razvoja.	Odtujenosti od ostale družbe, razvoja	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
B15	Ta generacija je tudi tehnološko odmaknjena	Tehnološko odmaknjena generacija	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
B16	če se spremeni njihovo zdravstveno stanje	Sprememba zdravstvenega stanja	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
B17	če se kaj spremeni v njihovi socialni mreži.	Sprememba v socialni mreži	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
B18	gre pri starejši populaciji družbe z roko v roki problem osamljenosti	Z roko v roki	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
B19	ta generacija najbolj oddaljena od vseh drugih.	Najbolj oddaljena generacija	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
B20	predvsem z individualnim pristopom do posameznika.	Individualni pristop	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri

				stanovalcih
B21	že od vsega začetka vzpostavimo delovni odnos in pa osebni stik, kar je kasneje lahko ključnega pomena.	Vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
B22	predvsem s pogovorom in z obiski.	Pogovor in obiski	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
B23	skupina za samopomoč kot skupinska oblika pomoči	Skupina za samopomoč	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
B24	osredotočimo na njihova močna področja	Osredotočenost na močna področja	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
B25	predvsem jo skušamo odpraviti s pogovorom	S pogovorom	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
B26	to torej zadeva delo s posameznikom.	Delo s posameznikom	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
B27	Če pa je potrebno, pa seveda delamo tudi s skupino	Ob potrebi delo s skupino	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
B28	predvsem povprašamo najprej, če kaj potrebujejo in kaj bi to bilo.	Povprašaj osebo	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B29	pogledamo, če so kakšne aktivnosti, ki bi se jih stanovalec lahko udeležil.	Iskanje aktivnosti	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B30	Navadno pa potem tako osebo tudi sam večkrat obiščem	Večkrat obiščeš	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B31	večinoma pogovor	Pogovor	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B32	vključevanje v skupinske aktivnosti	Skupinske aktivnosti	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B33	vključitev v skupino za samopomoč	Skupina za samopomoč	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B34	vključujejo tudi prostovoljci	Vključevanje prostovoljcev	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B35	Predvsem nas lahko obvestijo, če opazijo	Obveščanje o spremembah	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo

	kakšne zares vidne spremembe pri stanovalcih			stanovalcev
B36	Jih vabimo torej na sama izobraževanja	Izobraževanja	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B37	razen v primerih, ko je to izpostavljena težava pri posamezniku in jo je potrebno skupaj reševati.	Reševanje težav skupaj	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B38	stanovalcu lahko zapolnijo sam dan, ko pridejo na obisk in z njim počnejo stvari, ki si jih želi.	Druženje	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
B39	da se vključijo bolj aktivno v aktivnosti	Vključevanje v aktivnosti	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
B40	sam pa mora storiti korak in izraziti željo.	Lastno izražanje želje	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
B41	poteka veliko različnih aktivnosti	Veliko različnih aktivnosti	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
B42	živijo v dostopnem družbenem okolju, med svojo generacijo soljudi.	Življenje med svojo generacijo soljudi	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
B43	zelo pozitivno, nekateri zaradi tega pri nas zaživijo, če so prej na primer živeli sami in jim je manjkalo družbe.	Druženje manjša osamljenost	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
B44	Slaba stran je lahko na splošno institucionalni način bivanja	Slaba stran institucionalni način bivanja	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
B45	ena stvar, ki lahko pomaga, je skupina za samopomoč	Skupina za samopomoč	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
B46	vzpostaviti stik in osebni odnos, že od sprejema naprej, ker ko se to vzpostavi, je tudi možnost komunikacije in zmanjševanja osamljenosti.	Vzpostaviti stik in osebni odnos	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
B47	Svojci nas predvsem opozorijo, če na primer na obisku ali ob klicu s svojcem opazijo kakšne spremembe.	Opozorjanje na spremembe	Vloga sorodnikov	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih

B48	da preživi s posameznikom del dneva	Preživljanje časa s stanovalcem	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
B49	Lahko jo zmanjšujejo predvsem s svojim delom, na primer z delovno terapijo.	Zmanjševanje osamljenosti z delom	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
B50	s skupinskimi aktivnostmi.	Skupinske aktivnosti	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
B51	že z obiskom stanovalca se le temu zmanjša prisotnost osamljenosti, saj ima stik vsaj z nekom.	Obisk stanovalca	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
B52	če kdo podeli kakšno akutno stisko, so mu na voljo	Prisluhniti stanovalcu v stiski	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJMI	KATEGORIJE	NADKATEGORIJE
C1	Čisto odvisno, ene večkrat, druge manjkrat.	Ene večkrat, druge manjkrat	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C2	Število obiskov stanovalcev v sobah je kljub vsemu odvisno od časa	Odvisno od časa	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C3	vsaj enkrat obiščem vsakega stanovalca v določenem obdobju.	Vsaj enkrat vsakega v določenem obdobju	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C4	nemogoče šteti.	Nemogoče šteti	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C5	da se stanovalec drži bolj zase	Drža zase	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C6	več časa v sobi	Več časa v sobi	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C7	postane hitreje slabe volje	Hitreje slabe volje	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C8	konflikten	Konfliktnost	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C9	zaposijo za prostovoljstvo	Zaposijo za prostovoljstvo	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C10	čakanje na svoje	Čakanje na svoje	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

C11	se oseba potem lahko nekoliko umakne	Umik	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C12	umiku vase	Umik vase	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
C13	gre za spremembo življenja, ko preideš iz svojega doma v institucijo.	Sprememba življenja	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C14	da si želijo več pogovora	Želja po več pogovora	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C15	osebno čustvovanje posameznika	Osebno čustvovanje posameznika	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C16	morda jih svojci več ne obiskujejo tako pogosto.	Manj pogosti stiki	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C17	če osebe niso več same zmožne priti na razne aktivnosti.	Nezmožnost prihoda na aktivnosti	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C18	krčenje socialnih mrež	Krčenje socialnih mrež	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C19	sprememba zdravstvenega stanja stanovalca ob poslabšani psihofizični kondiciji.	Sprememba zdravstvenega stanja stanovalca ob poslabšani psihofizični kondiciji	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C20	se ta pojavi kot posledica pomanjkanja socialnih stikov.	Pomanjkanje socialnih stikov	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C21	Če je poleg tega še težje gibljiv ali celo vezan na posteljo, ima posledično otežen ali celo onemogočen dostop do trgovine in ostalega.	Oteženo gibanje	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C22	izgubi stik s svetom	Izgubljen stik s svetom	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
C23	s pogovori in z obiski po sobah.	Pogovori in obiski po sobah	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
C24	skupine za druženje.	Skupine za druženje	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
C25	da se jim pridružim s pogovorom.	Pridruženje s pogovorom	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
C26	ključen je pogovor.	Ključen pogovor	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri

			dela	stanovalcih
C27	vzpostavim delovni odnos in osebni stik s stanovalci.	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
C28	Predvsem vse temelji na pogovoru in osebnem pristopu.	Pogovor in osebni pristop	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
C29	Moje delo temelji predvsem na zagovorništvu.	Zagovorništvo	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
C30	gre večinoma za individualno delo	Individualno delo	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
C31	Predvsem se ga povabi v aktivnosti, ki so na voljo v domu.	Povabilo v aktivnosti	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C32	kdaj tudi stanovalci poprosijo, če bi lahko poklicala svojce.	Klic svojcev	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C33	Predvsem se prisluhne stanovalcu	Prisluhniti stanovalcu	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C34	najti rešitev z osebnim pristopom.	Iskanje rešitev z osebnim pristopom	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C35	Morda da se več časa ustavimo v sobi, ko se izvajajo določene storitve.	Več časa v sobi ob izvajanju storitev	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C36	Zelo pomembne so jim tudi aktivnosti fizioterapije in delovne terapije, ki skrbita za njihovo gibljivost.	Fizioterapija in delovna terapija za gibljivost	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C37	da informacije krožijo med zaposlenimi, da si stvari povemo med sabo.	Kroženje informacij	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C38	Ključno pomoč lahko nudijo ravno z obiski.	Obiski	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C39	ko stanovalec izrazi željo po njih.	Na željo stanovalca	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C40	Tu gre predvsem za druženje, ki lahko precej preprečuje osamljenost.	Druženje	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
C41	predvsem to, da izrazijo željo, da bi se radi udeležili določenih aktivnosti.	Da izrazijo želje	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti

C42	da se vključijo v aktivnosti	Sodelovanje v aktivnostih	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
C43	da se družijo z drugimi stanovalci	Druženje s stanovalci	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
C44	več druženja, ki pa lahko zmanjšuje osamljenost.	Več druženja	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
C45	Socialni delavec predstavlja povezovalni člen med zaposlenimi in stanovalci.	Povezovalni člen	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
C46	Ob kakšni stiski pa se stanovalci po navadi najprej obrnejo na nas.	Za pomoč ob stiski	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
C47	Ključno vidim predvsem to, da pridejo in da vzdržujejo stik s svojci, ki so v domu.	Vzdrževanje stikov	Vloga sorodnikov	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
C48	zelo pomembni vir informacij	Pomemben vir informacij	Vloga sorodnikov	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
C49	da stanovalcu hitreje mine dan	Da stanovalcu hitreje mine dan	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
C50	da si povemo med sabo, če opazimo odklonsko vedenje pri stanovalcih.	Pretok informacij	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
C51	vseh aktivnosti in pa obiskov zaposlenih pri stanovalcih	Obiski in aktivnosti	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJMI	KATEGORIJE	NADKATEGORIJE
D1	gre za obiske po potrebi.	Odvisno od potrebe	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
D2	samo osamljenost bolj prepozna osebje, saj je vsak dan v stiku s stanovalci.	Osamljenost prepozna osebje	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
D3	se stanovalci bolj zadržujejo v sobah	Zadrževanje v sobah	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
D4	ne prihajajo na prireditve	Ne prihajajo na prireditve	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
D5	niso zraven pri delovni	Nesodelovanje na	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje

	terapiji ali pa na fizioterapiji.	aktivnostih		osamljenosti pri stanovalcih
D6	tudi svojci, če opazijo, da je človek spremenjen.	Spremenjenost pri človeku	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
D7	a se potem po navadi zaprejo	Zapiranje vase	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
D8	se težje opazi pri tistih, ki bivajo sami, ker težko veš, ali je osamljen ali želi le mir.	Težje opaziti pri osebah, ki bivajo same v sobi	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
D9	Tam se lahko pojavi, če je odnos slab.	Slab odnos znotraj sobe	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
D10	Toda sem mnenja, da je na primer v domu skorajda misija nemogoče biti popolnoma osamljen.	Skoraj nemogoče biti popolnoma osamljen v domu	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
D11	Kdor želi imeti stike, jih najde in jih ima, če pa ga slučajno zdravstveno stanje ovira, se lahko še vseeno obrne na nas za pomoč.	Vedno lahko imaš stike, če si želiš	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
D12	Je pa problem, če izgubiš morebiti stike z ljudmi, ki pa so ti pomembni, kot na primer s svojci.	Izguba stika z ljudmi, ki so ti pomembni	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
D13	Odvisno pa je potem od njega, koliko je zmožen in željan še navezovati stike.	Odvisno od zmožnosti in želje po navezovanju stikov	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
D14	Morda zato, ker stanovalci enostavno nimajo dovolj energije za navezovanje novih stikov.	Premalo energije za navezovanje stikov	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
D15	To stanovalcem lahko predstavlja napor, torej iskanje tega stika	Naporno iskanje novih stikov	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
D16	da se jih svojci potem začnejo izogibati	Manj stikov s svojci	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
D17	ker se stanovalci umaknejo.	Umik stanovalcev	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
D18	morda v krčenju socialne mreže	Krčenje socialne mreže	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
D19	že od sprejema naprej	Že od sprejema naprej	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

D20	organiziramo določene aktivnosti, ki lahko stanovalcem zmanjšajo stopnjo osamljenosti	Organiziranje aktivnosti za zmanjšanje osamljenosti	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
D21	vodim pogovorno skupino	Pogovorna skupina	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
D22	tudi grem na pogovor k stanovalcem, ali pa sami pridejo sem.	Možnost pogovora	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
D23	Predvsem gre za delo s posameznikom	Delo s posameznikom	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
D24	Ključen pa se mi zdi predvsem pogovor.	Ključen pogovor	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
D25	vodim skupino za samopomoč, tako da delujem tudi na ravni dela s skupino	Delo s skupino	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
D26	dodam še svojce, pa nenazadnje tudi delo s skupnostjo.	Delo s skupnostjo	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
D27	Predvsem s pogovorom	S pogovorom	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
D28	s povabili v razne aktivnosti v domu.	Povabila v domske aktivnosti	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
D29	skušam povprašati osebo, kako se počuti	Vprašanje, kako se oseba počuti	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D30	reševanje tega s pogovorom.	Reševanje s pogovorom	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D31	grem pogledat k stanovalcu v sobo, da vidim, kaj je na stvari in to poskušamo potem rešiti s pogovorom.	Prihod k stanovalcu in pogovor	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D32	Predvsem so pomembni, ker lahko opazijo določene spremembe pri stanovalcu	Opazijo spremembe	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D33	da si stvari povemo, da informacije krožijo.	Kroženje informacij	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D34	morda postojijo v kakšni sobi nekaj minut več, če	Lahko preženejo osamljenost za nekaj	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo

	je možnost, in s tem stanovalcem že preženejo osamljenost za nekaj več trenutkov.	časa		stanovalcev
D35	tudi oni opazijo določene spremembe pri stanovalcih, svojcih.	Opazijo spremembe pri svojcih	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D36	lahko tudi povprašamo za nasvet	Nasveti	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D37	So torej vir informacij.	Vir informacij	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D38	So pa zelo pomembni njihovi obiski.	Pomembni obiski	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D39	Prostovoljce vključimo v primeru, če si to želi stanovalec sam.	Če si to želi stanovalec sam	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D40	večina pa nekako potrebuje druženje.	Druženje	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
D41	Bi rekla, da največ lahko naredijo sami.	Največ sami	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
D42	Če si želijo, se lahko družijo, možnosti za to je v domu zares ogromno.	Ogromno možnosti za druženje	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
D43	lahko vedno prosijo nas, da jih nekako mi vključimo v določene aktivnosti.	Možnost prošnje	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
D44	Oni sami si morajo želeli spremeniti situacijo.	Lastna želja	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
D45	Imamo res celo vrsto aktivnosti	Pester izbor aktivnosti	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
D46	večina sob dvoposteljnih	Stik v sobi	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
D47	Več je namreč možnosti druženja.	Več možnosti za druženje	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
D48	prednost, da imaš lahko okoli sebe skoraj vedno nekoga.	Prednost	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
D49	Torej, bi rekla, da jo lahko manjša, če oseba	Manjša osamljenost	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in

	ni pasivna.		osamljenosti	odpravljanju osamljenosti
D50	Socialni delavec ima predvsem to funkcijo, da ga seznani z vsemi aktivnostmi, ki potekajo v domu.	Seznanitev z aktivnostmi	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
D51	da se ga pomaga vključiti v aktivnosti v domu.	Pomoč pri vključevanju v aktivnosti	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
D52	se na nas obrnejo tudi v primeru težav	Nudjenje pomoči	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
D53	ključna predvsem z vidika ohranjanja stika s svojcem v domu.	Ohranjanje stika	Vloga sorodnikov	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
D54	Namreč zelo lahko pomagajo s temi obiski stanovalcu polepšati dan.	Obiski	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
D55	Tako lahko postanejo skozi čas še kako pomembni v življenju stanovalcev.	Lahko pomembni v življenju stanovalcev	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
D56	vsakodnevno v stiku z zaposlenimi, torej so ti še kako pomembni v njihovem življenju.	Pomembni v življenju stanovalcev	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
D57	Gre torej bolj za spontane pogovore, ki pa lahko stanovalcem preženejo dolgčas.	Spontani pogovori preženejo dolgčas	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJMI	KATEGORIJE	NADKATEGORIJE
E1	Stanovalce obiščem vsakodnevno	Vsak dan	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
E2	so lahko pri vsakem posamezniku drugačni.	Različni znaki	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
E3	na podlagi razpoloženja stanovalcev	Razpoloženje stanovalcev	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
E4	ne vključevanja v aktivnosti.	Nevključevanje v aktivnosti	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
E5	manj vključujejo v družabno življenje znotraj doma	Manj vključevanja	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
E6	Odvisno je kakšen odnos imajo z njim.	Kvaliteta odnosa	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

E7	negativno občutje, ki ga ima posameznik, ko ima manj socialnih odnosov manj, kot si jih želi.	Negativno občutje ob manj socialnih stikih	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
E8	ker se preselijo.	Preselitev	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
E9	zmanjša tudi stike s socialno mrežo	Krčenje socialne mreže	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
E10	spremeni vsakdanjik, rutino.	Spremenjen vsakdanjik	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
E11	z dogodki, ki povzročajo redkejšje stike in izgubo socialnih stikov	Redkejši in izgubljeni socialni stiki	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
E12	stigmatizacija	Stigmatizacija	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
E13	zmanjšanje dohodkov	Zmanjšanje dohodkov	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
E14	telesna nezmožnost	Telesna nezmožnost	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
E15	spremenjen videz	Spremenjen videz	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
E16	ugotovimo, kaj mu pomeni osamljenost, če je osamljen in kakšne so njegove želje in potrebe.	Ugotoviti razlog, želje, potrebe	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E17	Že ob samem sprejemu moramo stanovalca čim boljše spoznati ter z njim vzpostaviti delovni odnos, ki temelji na zaupanju.	Vzpostaviti delovni odnos že od začetka	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E18	Če si želi stikov z ljudmi iz domačega okolja ali pomoč pri vzpostavljanju nove socialne mreže, mu pri tem pomagamo.	Pomoč pri ohranjanju in vzpostavljanju socialne mreže	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E19	se odzovemo na potrebe vsakega posameznika	Odziv na potrebe posameznika	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E20	delo s posameznikom	Delo s posameznikom	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E21	delo s skupino.	Delo s skupino	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

E22	metode dela s posameznikom	Delo s posameznikom	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E23	dela s skupino.	Delo s skupino	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E24	dogovor o sodelovanju	Dogovor o sodelovanju	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E25	instrumentalno definicijo problema	Instrumentalno definicijo problema	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E26	osebno vodenje	Osebno vodenje	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E27	perspektiva moči	Perspektiva moči	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E28	etika udeležnosti	Etika udeležnosti	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E29	Znanje za ravnanje	Znanje za ravnanje	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E30	Usmerjeni smo v sedanjost	Usmerjeni smo v sedanjost	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
E31	se z njimi najprej pogovorim	Pogovor	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E32	stanovalcem pomagamo pri vzpostavitvi stikov z osebami, ki so jim blizu, pa so z njimi izgubili stik.	Pomoč pri vzpostavitvi stikov	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E33	vzpostavitev možnosti za telefonske pogovore.	Vzpostavitev možnosti za telefonske pogovore	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E34	Svojce in ostale bližnje informiramo o stanju stanovalcev	Informiranje svojcev	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E35	pomagamo tudi pri vzpostavitvi socialne mreže znotraj doma.	Pomoč pri vzpostavitvi socialne mreže znotraj doma	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E36	Povabimo jih tudi v aktivnosti v domu.	Povabilo v aktivnosti v domu	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

E37	Zaposleni imamo vsakodnevne sestanke, kjer si predamo opažanja pri stanovalcih.	Predaja opažanj	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E38	saj sami odnosi vplivajo na zadovoljstvo stanovalcev in tudi njihovo samopodobo.	Pomemben odnos s stanovalci	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E39	lahko pozorni na vključevanje stanovalcev v aktivnosti.	Podatki o prisotnosti na aktivnosti	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E40	imajo z našimi stanovalci osebni stik.	Pomemben osebni stik s svojci	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E41	Svojci nam lahko dajo pomembne informacije o potrebah, navadah in željah stanovalcev	Vir informacij	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E42	Prostovoljce vključujemo predvsem v srečanja s stanovalci, ki si želijo družbe	Druženje	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E43	Vključujemo pa jih tudi v skupinske aktivnosti	Sodelovanje v skupinskih aktivnostih	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
E44	lahko vzdržujejo kontakte s svojimi bližnjimi iz domačega okolja	Vzdrževanje socialne mreže	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
E45	se vključujejo v aktivnosti znotraj doma	Vključevanje v aktivnosti doma	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
E46	vzpostavljajo stike s sostanovalci	Vzpostavlanje stikov s sostanovalci	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
E47	za pomoč prosijo zaposlene.	Prošnja za pomoč zaposlenim	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
E48	možnost povezovanja z drugimi sostanovalci	Možnost povezovanja z drugimi sostanovalci	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
E49	vključujejo v aktivnosti	Vključevanje v aktivnosti	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
E50	deležni pa so lahko tudi strokovne pomoči.	Možnost strokovne pomoči	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
E51	možnost povezovanja z drugimi vrstniki.	Možnost povezovanja	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in

			osamljenosti	odpravljanju osamljenosti
E52	Socialni delavci lahko s strokovnim znanjem pristopimo k stanovalcem, prepoznavamo znake osamljenosti	Prepoznavna znakov osamljenosti	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E53	iščemo rešitve za premagovanje osamljenosti.	Iskanje rešitev	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E54	se osredotočamo na posameznike	Osredotočenost na posameznika	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E55	Pomagamo jim pri uresničevanju zastavljenih ciljev	Pomoč pri uresničevanju zastavljenih ciljev	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E56	Pomembno je, da z njimi ohranjajo stike.	Ohranjanje stikov	Vloga sorodnikov	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E57	Dajo nam lahko tudi informacije, kakšno življenje so imeli stanovalci pred prihodom v dom	Vir informacij	Vloga sorodnikov	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E58	pomagajo pri organizaciji aktivnosti	Organizacija skupinskih aktivnosti	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E59	Z aktivnostmi spodbujajo tudi povezovanje stanovalcev med seboj.	Spodbujanje povezovanja med stanovalci	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E60	Na individualni ravni pa lahko s posamezniki vzpostavijo tesne odnose, izvajajo individualne aktivnosti, jih podpirajo, pomagajo pri osebnih stiskah.	Individualne aktivnosti	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E61	vključevanje v aktivnosti.	Vključevanje v aktivnosti	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
E62	Pomemben pa je tudi sam odnos, ki ga imajo do stanovalcev	Pomemben odnos s stanovalci	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJMI	KATEGORIJE	NADKATEGORIJE
F1	Drugače grem vsaj enkrat do dvakrat	Enkrat do dvakrat dnevno	Pogostost obiskovanja stanovalcev	Prepoznavanje osamljenosti pri

	dnevno			stanovalcih
F2	se umika iz družbe	Umik iz družbe	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F3	se ne želi pogovarjati z drugimi.	Ni želje po pogovoru z drugimi	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F4	se ne želi vključevati v aktivnosti	Nevključevanje v aktivnosti	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F5	tudi jokajo in so žalostni	Jokanje in žalost	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F6	iščejo pozornost	Iskanje pozornosti	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F7	pogrešajo obiske s strani svojcev.	Pogrešanje obiskov s strani svojcev	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F8	njihove neverbalne komunikacije	Neverbalna komunikacija	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F9	iz njihovega spremenjenega obnašanja	Spremenjeno obnašanje	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F10	Nekateri od njih pridejo v pisarno, ko začitijo potrebo po pogovoru	Prihod v pisarno	Znaki osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F11	Pri stanovalcih, ki bivajo v enoposteljnih sobah, ne zaznavam osamljenosti, saj so tam zadovoljni.	Ne zaznavam	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F12	V sobah, kjer se stanovalca zaradi različnosti značajev ne pogovarjata, se lahko občuti in vidi osamljenost.	Različni značaji stanovalcev v sobi	Kazalci osamljenosti	Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih
F13	da bi si nekateri želeli imeti več stikov in obiskov.	Želja po več stikih in obiskih	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F14	ne morejo privaditi na domsko okolje	Nezmožnost privajanja	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F15	v obliki agresivnega vedenja.	Agresivno vedenje	Opredelitev osamljenosti	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F16	velika življenjska sprememba	Velika življenjska sprememba	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F17	da se jim naenkrat poslabša zdravstveno stanje.	Poslabšanje zdravstvenega stanja	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

F18	ne zmorejo obiskovati svojcev več tako pogosto.	Manj pogosti obiski svojcev	Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F19	če se pojavijo nekateri dogodki, kot so smrt partnerja, smrt prijateljev.	Pojav nekaterih dogodkov	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F20	krčenja socialnih mrež	Krčenje socialnih mrež	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F21	zaradi pojava morebitnih zdravstvenih težav.	Pojav morebitnih zdravstvenih težav	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F22	odmikajo iz družabnega življenja	Odmik od družabnega življenja	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F23	se ne želijo več vključevati v različne aktivnosti	Ni želje po vključevanju v aktivnosti	Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh	Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih
F24	Predvsem z individualnim pogovorom.	Individualni pogovor	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
F25	vodim pevsko urico	Vodenje pevske urice	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
F26	vodim tudi skupino za samopomoč	Skupina za samopomoč	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
F27	bistvenega pomena tudi sodelovanje s svojci.	Sodelovanje s svojci	Vloga socialnega delavca oz. delavke	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
F28	delo s posameznikom	Delo s posameznikom	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
F29	delo s skupino	Delo s skupino	Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
F30	s pogovorom in z osebnim pristopom.	Pogovor in osebni pristop	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
F31	iskanje teh virov moči.	Iskanje virov moči	Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela	Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih
F32	Najprej se poskušam s stanovalcem pogovoriti	Najprej pogovor	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F33	V primerih, ko so stvari bolj kompleksne, pa	Vključitev svojcev ob bolj kompleksnih	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo

	vključim tudi njihove svojce.	stvareh		stanovalcev
F34	odvisno od same situacije.	Odvisno od situacije	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F35	Veliko pomaga tudi, da se osebo povabi k vključevanju v aktivnosti.	Povabilo v aktivnosti	Ukrepanje v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F36	predvsem pogovor ter povabilo na aktivnosti	Pogovor ter povabilo na aktivnosti	Prakse v primeru osamljenosti	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F37	izmenjava informacij	Izmenjava informacij	Vključevanje zaposlenih v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F38	sproti in po potrebi.	Sproti in po potrebi	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F39	skupen sestanek z njimi	Skupni sestanki	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F40	Pomembni so predvsem ti stiki s svojci.	Stik s svojci	Vključevanje sorodnikov v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F41	sodelujejo pri aktivnostih v domu	Sodelovanje v aktivnostih v domu	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F42	se družijo s posameznikom.	Druženje s posameznikom	Vključevanje prostovoljcev v pomoč	Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev
F43	druženje in pogovor	Druženje in pogovor	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
F44	v kolikšni meri so pripravljeni sodelovati.	Sodelovanje v aktivnostih	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
F45	preusmerijo svoje misli na drugo področje	Preusmerjanje misli	Samoiniciativnost stanovalcev	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
F46	Veliko različnih možnosti	Veliko različnih možnosti	Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
F47	druženje stanovalcev vpliva zelo pozitivno na njihovo psihofizično počutje.	Pozitivni vplivi druženja	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti
F48	varno okolje.	Varno okolje	Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti	Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti

F49	da bi imela čim več pogovorov s stanovalci z namenom, da se psihološko razbremenijo svoje osebne stiske	Pogovori za razbremenitev stiske	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
F50	Sama lahko pomagam s tem, da jih povabim v aktivnosti.	Povabilo v aktivnosti	Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
F51	z obiski.	Obiski svojca	Vloga sorodnikov	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
F52	z druženjem in s sodelovanjem v aktivnostih s stanovalci.	Druženje in sodelovanje v aktivnostih	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
F53	pomemben stik.	Pomemben stik	Vloga prostovoljcev	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
F54	s svojimi obiski pomirijo	Pomiritev	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
F55	jim dajo občutek varnosti.	Dajejo občutek varnosti	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih
F56	prav tako pomemben stik.	Pomemben stik	Vloga zaposlenih	Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih

9.4. Osno kodiranje

Prepoznavanje osamljenosti pri stanovalcih

Pogostost obiskovanja stanovalcev

Odvisno od namena (A1)

Kolikor dopušča čas (A2)

Odvisno od potrebe (A3)

Vsak dan (B1)

Enkrat ene, drugič druge (B2)

Ene večkrat, druge manjkrat (C1)

Odvisno od časa (C2)

Vsaj enkrat vsakega v določenem obdobju (C3)

Nemogoče šteti (C4)

Odvisno od potrebe (D1)

Vsak dan (E1)

Enkrat do dvakrat dnevno (F1)

Znaki osamljenosti

Nevključevanje v dejavnosti (A4)

Zadrževanje v sobi (A5)
 Opazna spremenjenost (A6)
 Želja po pogovoru (A7)
 Odvisno od posameznika (B3)
 Neverbalna komunikacija (B4)
 Povedo sami (B5)
 Neudeležba na aktivnostih (B6)
 Se ne družijo (B7)
 Preživljanje časa v sobi (B8)
 Čustveni odzivi (B9)
 Drža zase (C5)
 Več časa v sobi (C6)
 Hitreje slabe volje (C7)
 Konfliktnost (C8)
 Zaposijo za prostovoljstvo (C9)
 Čakanje na svojce (C10)
 Umik (C11)
 Osamljenost prepozna osebje (D2)
 Zadrževanje v sobah (D3)
 Ne prihajajo na prireditve (D4)
 Nesodelovanje na aktivnostih (D5)
 Spremenjenost pri človeku (D6)
 Zapiranje vase (D7)
 Različni znaki (E2)
 Razpoloženje stanovalcev (E3)
 Nevključevanje v aktivnosti (E4)
 Umik iz družbe (F2)
 Ni želje po pogovoru z drugimi (F3)
 Nevključevanje v aktivnosti (F4)
 Joka in žalost (F5)
 Iskanje pozornosti (F6)
 Pogrešanje obiskov s strani svojcev (F7)
 Neverbalna komunikacija (F8)
 Spremenjeno obnašanje (F9)
 Prihod v pisarno (F10)

Kazalci osamljenosti

Pomanjkanje stikov (A8)
 Slab odnos s sostanovalcem (A9)
 Ni toliko stikov (B10)
 Slab odnos (B11)
 Umik vase (C12)
 Težje opaziti pri osebah, ki bivajo same v sobi (D8)
 Slab odnos znotraj sobe (D9)
 Manj vključevanja (E5)
 Kvaliteta odnosa (E6)
 Ne zaznavam (F11)
 Različni značaji stanovalcev v sobi (F12)

Razumevanje osamljenosti pri stanovalcih

Oprelitev osamljenosti

Ko ne najdeš ničesar, kar bi ti bilo v zabavo (A10)
 Ni možnosti za podelitev občutkov (A11)
 Domska življenje ni zanj (A12)
 Nekaj manjka (A13)
 Starost in zdravstvene težave (B12)
 Zdravstvena in socialna izolacija (B13)
 Odtujenosti od ostale družbe, razvoja (B14)

Tehnološko odmaknjena generacija (B15)
Sprememba življenja (C13)
Želja po več pogovora (C14)
Osebnostno čustvovanje posameznika (C15)
Skoraj nemogoče biti popolnoma osamljen v domu (D10)
Vedno lahko imaš stike, če si želiš (D11)
Izguba stika z ljudmi, ki so ti pomembni (D12)
Odvisno od zmožnosti in želje po navezovanju stikov (D13)
Negativno občutje ob manj socialnih stikih (E7)
Želja po več stikih in obiskih (F13)
Nezmožnost privajanja (F14)
Agresivno vedenje (F15)

Pojavnost osamljenosti pri stanovalcih

Sprememba zdravstvenega stanja (A14)
Trenutna akutna socialna stiska (A15)
Sprememba zdravstvenega stanja (B16)
Sprememba v socialni mreži (B17)
Manj pogosti stiki (C16)
Nezmožnost prihoda na aktivnosti (C17)
Krčenje socialnih mrež (C18)
Sprememba zdravstvenega stanja stanovalca ob poslabšani psihofizični kondiciji (C19)
Premalo energije za navezovanje stikov (D14)
Naporno iskanje novih stikov (D15)
Manj stikov s svojci (D16)
Umik stanovalcev (D17)
Preselitev (E8)
Krčenje socialne mreže (E9)
Spremenjen vsakdanjik (E10)
Velika življenjska sprememba (F16)
Poslabšanje zdravstvenega stanja (F17)
Manj pogosti obiski svojcev (F18)

Pojavnost osamljenosti v starosti nasploh

Krčenje socialne mreže (A16)
Zdravstveni problemi, gibalne ovire (A17)
Drugačen tempo življenja (A18)
Neznanje o uporabi tehnologije (A19)
Z roko v roki (B18)
Najbolj oddaljena generacija (B19)
Pomanjkanje socialnih stikov (C20)
Oteženo gibanje (C21)
Izgubljen stik s svetom (C22)
Krčenje socialne mreže (D18)
Redkejši in izgubljeni socialni stiki (E11)
Stigmatizacija (E12)
Zmanjšanje dohodkov (E13)
Telesna nezmožnost (E14)
Spremenjen videz (E15)
Pojav nekaterih dogodkov (F19)
Krčenje socialnih mrež (F20)
Pojav morebitnih zdravstvenih težav (F21)
Odmik od družabnega življenja (F22)
Ni želje po vključevanju v aktivnosti (F23)

Metode dela za preprečevanje osamljenosti pri stanovalcih

Vloga socialnega delavca oz. delavke

Vključevanje v domsko življenje (A20)

Zmanjševanje osamljenosti s pogovorom (A21)
 Opažanje osamljenosti (A22)
 Zelo pomemben prvi stik s stanovalcem (A23)
 Individualni pristop (B20)
 Vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika (B21)
 Pogovor in obiski (B22)
 Skupina za samopomoč (B23)
 Pogovori in obiski po sobah (C23)
 Skupine za druženje (C24)
 Pridruženje s pogovorom (C25)
 Že od sprejema naprej (D19)
 Organiziranje aktivnosti za zmanjšanje osamljenosti (D20)
 Pogovorna skupina (D21)
 Možnost pogovora (D22)
 Ugotoviti razlog, želje, potrebe (E16)
 Vzpostaviti delovni odnos že od začetka (E17)
 Pomoč pri ohranjanju in vzpostavljanju socialne mreže (E18)
 Odziv na potrebe posameznika (E19)
 Individualni pogovor (F24)
 Vodenje pevske urice (F25)
 Skupina za samopomoč (F26)
 Sodelovanje s svojci (F27)

Preprečevanje osamljenosti z metodami socialnega dela

Individualno delo (A24)
 Skupinsko delo (A25)
 Osredotočenost na močna področja (B24)
 Ključen pogovor (C26)
 Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika (C27)
 Delo s posameznikom (D23)
 Ključen pogovor (D24)
 Delo s skupino (D25)
 Delo s skupnostjo (D26)
 Delo s posameznikom (E20)
 Delo s skupino (E21)
 Delo s posameznikom (F28)
 Delo s skupino (F29)

Odpravljanje osamljenosti z elementi in metodami socialnega dela

Skupinsko delo (A26)
 Individualno delo (A27)
 Delo s skupnostjo (A28)
 Vzpostaviti dober socialno delovni odnos (A29)
 S pogovorom (B25)
 Delo s posameznikom (B26)
 Ob potrebi delo s skupino (B27)
 Pogovor in osebni pristop (C28)
 Zagovorništvo (C29)
 Individualno delo (C30)
 S pogovorom (D27)
 Povabila v domske aktivnosti (D28)
 Delo s posameznikom (E22)
 Delo s skupino (E23)
 Dogovor o sodelovanju (E24)
 Instrumentalno definicijo problema (E25)
 Osebno vodenje (E26)
 Perspektiva moči (E27)
 Etika udeležnosti (E28)
 Znanje za ravnanje (E29)
 Usmerjeni smo v sedanost (E30)

Pogovor in osebni pristop (F30)
Iskanje virov moči (F31)

Ravnanje z osamljenostjo stanovalcev

Ukrepanje v primeru osamljenosti

Pogovor (A30)
Vključevanje svojcev (A31)
Pomoč strokovnjakov (A32)
Iskanje razlogov (A33)
Stanje ob strani (A34)
Povprašaj osebo (B28)
Iskanje aktivnosti (B29)
Večkrat obiščeš (B30)
Povabilo v aktivnosti (C31)
Klic svojcev (C32)
Vprašanje, kako se oseba počuti (D29)
Reševanje s pogovorom (D30)
Pogovor (E31)
Najprej pogovor (F32)
Vključitev svojcev ob bolj kompleksnih stvareh (F33)
Odvisno od situacije (F34)
Povabilo v aktivnosti (F35)

Prakse v primeru osamljenosti

Iskanje vzrokov (A35)
Pogovor (B31)
Skupinske aktivnosti (B32)
Skupina za samopomoč (B33)
Vključevanje prostovoljcev (B34)
Prisluhniti stanovalcu (C33)
Iskanje rešitev z osebnim pristopom (C34)
Več časa v sobi ob izvajanju storitev (C35)
Prihod k stanovalcu in pogovor (D31)
Pomoč pri vzpostavitvi stikov (E32)
Vzpostavitev možnosti za telefonske pogovore (E33)
Informiranje svojcev (E34)
Pomoč pri vzpostavitvi socialne mreže znotraj doma (E35)
Povabilo v aktivnosti v domu (E36)
Pogovor ter povabilo na aktivnosti (F36)

Vključevanje zaposlenih v pomoč

Sporočanje stisk (A36)
Obveščanje o spremembah (B35)
Fizioterapija in delovna terapija za gibljivost (C36)
Kroženje informacij (C37)
Opazijo spremembe (D32)
Kroženje informacij (D33)
Lahko preženejo osamljenost za nekaj časa (D34)
Predaja opažanj (E37)
Pomemben odnos s stanovalci (E38)
Podatki o prisotnosti na aktivnosti (E39)
Izmenjava informacij (F37)

Vključevanje sorodnikov v pomoč

Sporočanje sprememb (A37)
Obiskovanje svojcev (A38)
Izobraževanja (B36)
Reševanje težav skupaj (B37)

Obiski (C38)
Opazijo spremembe pri svojcih (D35)
Nasveti (D36)
Vir informacij (D37)
Pomembni obiski (D38)
Pomemben osebni stik s svojci (E40)
Vir informacij (E41)
Sproti in po potrebi (F38)
Skupni sestanki (F39)
Stik s svojci (F40)

Vključevanje prostovoljcev v pomoč

Druženje (A39)
Kontinuiran odnos (A40)
Manjša osamljenost (A41)
Druženje (B38)
Na željo stanovalca (C39)
Druženje (C40)
Če si to želi stanovalec sam (D39)
Druženje (D40)
Druženje (E42)
Sodelovanje v skupinskih aktivnostih (E43)
Sodelovanje v aktivnostih v domu (F41)
Druženje s posameznikom (F42)

Vloga stanovalcev pri preprečevanju in odpravljanju osamljenosti

Samoiniciativnost stanovalcev

Pomembna samoiniciativnost (A42)
Sami povedo (A43)
Iskanje stika (A44)
Vključevanje v aktivnosti (B39)
Lastno izražanje želje (B40)
Da izrazijo želje (C41)
Največ sami (D41)
Ogromno možnosti za druženje (D42)
Možnost prošnje (D43)
Lastna želja (D44)
Vzdrževanje socialne mreže (E44)
Vključevanje v aktivnosti doma (E45)
Vzpostavljanje stikov s sostanovalci (E46)
Prošnja za pomoč zaposlenim (E47)
Druženje in pogovor (F43)
Sodelovanje v aktivnostih (F44)
Preusmerjanje misli (F45)

Možnosti stanovalcev, da se ne bi počutili osamljene

Sodelovanje v aktivnostih (A45)
Možnost pogovora (A46)
Veliko različnih aktivnosti (B41)
Življenje med svojo generacijo soljudi (B42)
Sodelovanje v aktivnostih (C42)
Druženje s sostanovalci (C43)
Pester izbor aktivnosti (D45)
Stik v sobi (D46)
Možnost povezovanja z drugimi sostanovalci (E48)
Vključevanje v aktivnosti (E49)
Možnost strokovne pomoči (E50)
Veliko različnih možnosti (F46)

Vpliv kolektivnega bivanja na pojav osamljenosti

Zmanjšan občutek osamljenosti (A47)
Občutek varnosti (A48)
Pomoč vedno na voljo (A49)
Možnost druženja (A50)
Druženje manjša osamljenost (B43)
Slaba stran institucionalni način bivanja (B44)
Več druženja (C44)
Več možnosti za druženje (D47)
Prednost (D48)
Manjša osamljenost (D49)
Možnost povezovanja (E51)
Pozitivni vplivi druženja (F47)
Varno okolje (F48)

Vpliv socialnega okolja na zmanjševanje osamljenosti pri stanovalcih

Vloga socialnega dela oz. socialnega delavca

Velika in pomembna vloga (A51)
Pozorni na psihofizično počutje (A52)
Čuječnost (A53)
Organiziranje aktivnosti (A54)
Podpora stanovalcem (A55)
Bdenje nad prostovoljstvom (A56)
Strokovnost socialnega delavca (A57)
Želja po več časa preživetega s stanovalci (A58)
Skupina za samopomoč (B45)
Vzpostaviti stik in osebni odnos (B46)
Povezovalni člen (C45)
Za pomoč ob stiski (C46)
Seznanitev z aktivnostmi (D50)
Pomoč pri vključevanju v aktivnosti (D51)
Nudenje pomoči (D52)
Prepoznava znakov osamljenosti (E52)
Iskanje rešitev (E53)
Osredotočenost na posameznika (E54)
Pomoč pri uresničevanju zastavljenih ciljev (E55)
Pogovori za razbremenitev stiske (F49)
Povabilo v aktivnosti (F50)

Vloga sorodnikov

Vir informacij (A59)
Pogostost in ohranjanje stikov (A60)
Opozarjanje na spremembe (B47)
Vzdrževanje stikov (C47)
Pomemben vir informacij (C48)
Ohranjanje stika (D53)
Ohranjanje stikov (E56)
Vir informacij (E57)
Obiski svojca (F51)

Vloga prostovoljcev

Individualna druženja (A61)
Preživljanje časa s stanovalcem (B48)
Da stanovalcu hitreje mine dan (C49)
Obiski (D54)
Lahko pomembni v življenju stanovalcev (D55)
Organizacija skupinskih aktivnosti (E58)
Spodbujanje povezovanja med stanovalci (E59)

Individualne aktivnosti (E60)
Druženje in sodelovanje v aktivnostih (F52)
Pomemben stik (F53)

Vloga zaposlenih

Pozorni na akutne stiske (A62)
Hitra reakcija ob stiski (A63)
Pomembni za stanovalce (A64)
Zmanjševanje osamljenosti z delom (B49)
Skupinske aktivnosti (B50)
Obisk stanovalca (B51)
Prisluhniti stanovalcu v stiski (B52)
Pretok informacij (C50)
Obiski in aktivnosti (C51)
Pomembni v življenju stanovalcev (D56)
Spontani pogovori preženejo dolgčas (D57)
Vključevanje v aktivnosti (E61)
Pomemben odnos s stanovalci (E62)
Pomiritev (F54)
Dajejo občutek varnosti (F55)
Pomemben stik (F56)